

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
ІНСТИТУТ ПРАВА ТА ПСИХОЛОГІЇ**

**ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ
ТА ЄВРОАТЛАНТИЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ
УКРАЇНИ: ДОСЯГНЕННЯ ТА
ПЕРСПЕКТИВИ**

**Збірник тез учасників заочної науково-практичної конференції
(Національний університет «Львівська політехніка»,
Львів, 31 жовтня 2017 року)**

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА КОНСТИТУЦІЙНОГО ТА МІЖНАРОДНОГО ПРАВА**

**ПРАВОВІ ЗАСАДИ
ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ТА ЄВРОАТЛАНТИЧНОЇ
ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ: ДОСЯГНЕННЯ ТА
ПЕРСПЕКТИВИ**

*Матеріали учасників заочної
науково-практичної конференції
31 жовтня 2017 року*

ЛЬВІВ – 2017

УДК 341.231.14(477)(09)'06
С 68

Правові засади європейської та євроатлантичної інтеграції України: досягнення та перспективи: матеріали учасників заочної науково-практичної конференції (Львів, 31 жовтня 2017 року). – Львів: ННПП НУ «Львівська Політехніка», 2017. – 157 с.

У збірнику є матеріали учасників заочної науково-практичної конференції (Львів, 31 жовтня 2017 року) – працівників кафедри, науково-педагогічних працівників Інституту та інших вищих навчальних закладів України (Києва, Львова, Сум та Чернігова), державних установ, практикуючих юристів та експертів-аналітиків, аспірантів, здобувачів, магістрантів, студентів III-IV курсів вищих навчальних закладів України, які цікавляться проблемами євроінтеграційних та євроатлантичних прагнень України.

Матеріали конференції присвячено висвітленню актуальних теоретичних і практичних проблем євроінтеграційних та євроатлантичних процесів в Україні.

Матеріали подані в авторській редакції.

© Автори
© Навчально-
науковий інститут
права та психології
Національного
університету
«Львівська
Політехніка»

ЗМІСТ

<i>Ковальчук В.Б.</i> ВСТУПНЕ СЛОВО	8
--	---

Пленарне засідання

1. <i>Стецюк Н.В.</i> ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ (КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ)	10
2. <i>П'юріна О.В.</i> ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ: ДЕЯКІ НАРИСИ ІСТОРІЇ ФОРМУВАННЯ	13
3. <i>Пікуля П.О.</i> ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ	17
4. <i>Білак М.В.</i> НАЛЕЖНА ПРАВОВА ПРОЦЕДУРА ЯК ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СТАНДАРТ ЕФЕКТИВНОГО МЕХАНІЗМУ ЗАХИСТУ ПРАВ ОСОБИ	21
5. <i>Хомишин І.Ю.</i> ПРОЯВ ГЛОБАЛІЗАЦІЯ У СФЕРІ ВИЩОЇ ОСВІТИ	26
6. <i>Капуш І.І.</i> ІНФОРМАТИЗАЦІЯ ОСВІТИ ЯК ПОТРЕБА СЬОГОДЕННЯ	30

Секція УКРАЇНА - ЄС: ТЕНДЕНЦІЇ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВІДНОСИН

7. <i>Сірант М.М., Шиккульська Х.</i> УГОДА ПРО АСОЦІАЦІЮ: СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ	35
8. <i>Мельниченко Б.Б., Хміль М.-М.</i> ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ ДО ЄС: ІСТОРИОГРАФІЯ ПИТАННЯ	38
9. <i>Софінська І.Д.</i> РЕАЛІЗАЦІЯ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ СТАНДАРТІВ В УКРАЇНІ: АСТА NON VERBA	42
10. <i>Мельниченко Б.Б., Грабовинська М.-І.</i> ГАРМОНІЗАЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ З ПРАВОМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	47
11. <i>Бліхар М.М.</i> ФІНАНСОВО-ПРАВОВЕРЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	51
12. <i>Баскакова О.І.</i> ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ ФІНАНСУВАННЯ ЗОВНІШНІХ ДІЙ ЄС, ДОСТУПНИХ ДЛЯ УКРАЇНИ	55
13. <i>Левицький П.І., Кузьма В.</i> ОСОБЛИВОСТІ УЧАСТІ УКРАЇНИ В ЄВРОПЕЙСЬКІЙ ПОЛІТИЦІ СУСІДСТВА ТА СХІДНОГО ПАРТНЕРСТВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	59
14. <i>Лавренко Ю.</i> ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ, ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	64
15. <i>Грабчук Я.І.</i> УГОДА ПРО РЕАДМІСІЮ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС, ЯК ОДНЕ З КЛЮЧОВИХ ПИТАНЬ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ	68

16. <i>Самбор М.А.</i> МІЖНАРОДНІ ПРАВОВІ ДОКУМЕНТИ У СФЕРІ ЗДІСНЕННЯ ПРАВА НА СВОБОДУ МИРНИХ ЗІБРАНЬ	72
17. <i>Славко А.С.</i> РЕЖИМ ПРОВЕДЕННЯ МИРНИХ ЗІБРАНЬ У КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ	76
18. <i>Сірант М.М., Арендач М.</i> ПРОБЛЕМА ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ УКРАЇНЦІВ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	82
19. <i>Андросова О.</i> ПЕРЕГЛЯД ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ В ЕКОЛОГІЧНІЙ СФЕРІ: ДОСВІД ЄС	85
20. <i>Голованова В.</i> ЩОДО АДАПТАЦІЇ ЕКОЛОГІЧНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО ПРАВА НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЄС	90
21. <i>Номировська Ю.</i> ЗАХИСТ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРАВ ГРОМАДЯН В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СУДІ З ПРАВ ЛЮДИНИ	94
22. <i>Сіваєва Ю.</i> СТАНДАРТИ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ У СФЕРІ ШЛЮБНО-СІМЕЙНИХ ЗНОСИН: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ КОНТЕКСТ	99
23. <i>Булгакова Н.</i> УНІФІКАЦІЯ ПРАВА УКРАЇНИ ДО НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	104
24. <i>Пащенко А.</i> ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРЕВАГИ РАТИФІКАЦІЇ УКРАЇНОЮ РИМСЬКОГО СТАТУТУ МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ	108

25. <i>Бенько А.</i>	
ЗАХИСТ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ У КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	113
26. <i>Височин В.</i>	
ДЕПУТАТСЬКА НЕДОТОРКАННІСТЬ ЯК ПЕРЕПОНА ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ	116
27. <i>Макогоненко Ю.</i>	
ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ ДО ЄС: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШОЇ СПІВПРАЦІ	120
 Секція УКРАЇНА - НАТО: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СПІВРОБІТНИЦТВА 	
28. <i>Федак М.</i>	
НАТО У ВІДНОСИНАХ З УКРАЇНОЮ	125
29. <i>Бондаренко А.</i>	
ВСТУП УКРАЇНИ В НАТО: «ЗА» ЧИ «ПРОТИ»?	128
30. <i>Мельниченко Б.Б.</i>	
УКРАЇНА-НАТО: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	132
31. <i>Кобрин В.С.</i>	
ЄВРОПЕЙСЬКА ТА ЄВРОАТЛАНТИЧНА ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ, ЗДОБУТКИ ТА НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ	135
32. <i>Павлишин І.</i>	
МІЖНАРОДНІ ПЕРЕВАГИ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ДО НАТО	139
33. <i>Комарницька І.І.</i>	
СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ ТА НАТО	144

34. <i>Пивовар М.С.</i> РЕЗУЛЬТАТИ ТА ДОСЯГНЕННЯ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН МІЖ УКРАЇНОЮ ТА НАТО	150
35. <i>Чаплінська М.</i> УЧАСТЬ УКРАЇНИ В ПРОГРАМІ «ПАРТНЕРСТВО ЗАРАДИ МИРУ»	153

ВСЛУЖНЕ СЛОВО

Шановні учасники конференції!

Останнім часом проблема європейської та євроатлантичної інтеграції України стала важливою складовою наукових досліджень. Це пояснюється геополітичними змінами, які активізувалися після розвалу СРСР і «великого розширення» Європейського Союзу на схід у 2004 та 2007 роках, в результаті якого надпотужний економічний блок, яким є ЄС, та військово-політичне об'єднання НАТО вийшли на західні кордони колишнього Радянського Союзу.

Зовнішньополітичний курс України на європейську та євроатлантичну інтеграцію неоднозначно оцінюється як в окремих її регіонах, так і в Росії, яка залишається одним із найбільших споживачів товарів і технологічної продукції з України, інвестором у різноманітні галузі господарювання (за даними Державної служби статистики України у 2016 році на ЄС припало 37,1% українського експорту, а на Росію - 9,9%).

Активна позиція НАТО щодо розміщення військових об'єктів у Польщі та Чеській республіці, євроатлантична політика України і її бажання приєднатися до Плану дій щодо членства в НАТО, заяви політиків США щодо підтримки прагнень України стати членом НАТО – все це створює відповідну напругу навколо європейських та євроатлантичних інтеграційних намірів в Україні.

Серйозна робота з підготовки України до щорічних цільових планів «Україна-НАТО» - свідчення динамічності реалізації євро інтеграційних намірів, які з кожним роком набувають дедалі чіткіших

окреслених форм. Інтеграційні процеси, що відбуваються у світі в цілому і в Україні зокрема, часто не отримують необхідного висвітлення та оцінки багатьох громадян України, особливо молоді.

Власне, це багато в чому спонукало Національний Університет «Львівська політехніка», в особі кафедри конституційного та міжнародного права зорганізувати і провести конференцію для роз'яснення найбільш гострих проблем євроінтеграційного та євроатлантичного вибору України та обговорення варіантів їх вирішення. Очікуємо, що ця конференція допоможе по-новому розглянути інтеграцію України в європейські та євроатлантичні структури та отримати важливі наукові результати.

Ми переконані, що європейська та євроатлантична інтеграція України є найбільш визначальним фактором, як міжнародної діяльності України, так і її внутрішньої політики на тривалу перспективу, закріплює безпеку та позитивно впливає на відносини України з усіма країнами світу. Невідхильна реалізація курсу на інтеграцію забезпечить гарантії прав людини, розвиток в Україні громадянського суспільства та побудову соціально-орієнтованої ринкової економіки.

Ковальчук В.Б.

доктор юридичних наук,

завідувач кафедри конституційного

та міжнародного права

Навчально-наукового інституту права та психології

Національного університету «Львівська Політехніка»

ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ (КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ)

Н.В. Стецюк

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри теорії та історії держави

та права, конституційного та міжнародного права

Львівського державного університету внутрішніх справ

1. Євроінтеграційні прагнення українського народу, насамперед як його бажання налагодити тісне та повноцінне співробітництво з іншими європейськими народами, є природними і цілком зрозумілими в силу багатьох причин. Адже, з одного боку, український народ є невід'ємною складовою частиною європейської цивілізаційної спільноти, одним із фундаторів державно організованого життя та тисячолітнім проповідником християнських моральних цінностей на європейському континенті, надійним охоронцем його східних кордонів. З іншого ж боку, саме на долю українського народу, випали чи не найважчі випробування в його багатовіковій історії починаючи від спустошень, спричинених численними ординськими навалами, і до величезних жертв та руйнувань двох світових війн. Саме український народ найдовше серед інших європейських народів був примусово вилучений у ХХ-му столітті з родини вільних європейських народів в наслідок російської («советської») окупації. Знаковою в цьому плані є і та обставина, що саме українці першими в історії поклали своє життя під прапорами Європейського Союзу, захищаючи у січні-лютому 2014 року своє право на вільне європейське майбутнє (Революція Гідності).

2. Сприймаючи європейську інтеграцію як достатньо складний соціально-економічний процес політичного, юридичного, економічного соціального, культурного об'єднання європейських держав (в основному за рахунок розширення Європейського Союзу, Ради Європи та, частково, НАТО), перші спроби політико-правового врегулювання питань пов'язаних з цим явищем було зроблено в Україні ще на поч. 90-тих років минулого століття. Так, в положеннях Декларації про державний суверенітет України (16.07.1990) говорилося, що наша держава «виступає рівноправним учасником міжнародного спілкування, активно сприяє зміцненню

загального миру і міжнародної безпеки, безпосередньо бере участь у загальноєвропейському процесі та європейських структурах» При цьому, чітко зазначалося, що Україна «визнає перевагу загальнолюдських цінностей над класовими, пріоритет загальновизнаних норм міжнародного права перед нормами внутрішньодержавного права»[1]. Звідси, надзвичайно важливим було закладення в основу майбутнього «євроінтеграційного процесу України» належної конституційно-правової основи. Конституційними змінами і доповненнями 1991-1993 рр. було зроблено в цьому плані перші необхідні дії. Однак, визначальним стало прийняття 28.06.1996 р. Конституції України, оскільки вона проголосила нашу державу суверенною, демократичною, соціальною та правовою (ст. 1), а людину, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпеку визнала найвищою соціальною цінністю в Україні (ч. 1, ст. 2). При цьому, носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в державі було названо український народ, який здійснює владу безпосередньо та через органи державної влади і органи місцевого самоврядування (ч. 1, ст. 5), визнано дію в Україні принципу верховенства права, а найвищу юридичну силу надано безпосередньо самій Конституції України (ст. 8). Окремо зазначалось, що в Україні визнається і гарантується місцеве самоврядування (ст. 7), а державна влада здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову (ч. 1, ст. 6) [2]. Всі ці положення були «сумісними» з аналогічними конституційними приписами абсолютної більшості європейських країн, що надавало процесу євроінтеграції беззаперечну перспективу.

3. За роки незалежності визначальними у відносинах України з Європейським Союзом стали ціла низка політико-правових документів. Серед них, на самому початку цього процесу, була «Угода про партнерство та співробітництво між Європейськими співтовариствами і Україною», підписана 16 червня 1994 та ратифікована законом України N 237/94-ВР від 10 листопада 1994. Пізніше були «Угода про зону вільної торгівлі між Україною та ЄС», «Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом», «Угода між Україною та Європейським Співтовариством про спрощення оформлення віз» та інші. Свою позитивну роль в цьому процесі відіграли Постанова Верховної Ради України «Про Основні напрями зовнішньої політики України» (1993 р.), Указ Президента України «Про затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу» (1994 р.), Закон України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України

до законодавства Європейського Союзу»[3] тощо. Визначальним в цьому плані, безперечно, стала «Угода про асоціацію України з ЄС», яка фактично змінила «Угоду про партнерство та співробітництво між Європейськими співтовариствами і Україною» та дала реальну змогу перейти від партнерства і співробітництва до політичної асоціації та економічної інтеграції. Політичну частину цієї Угоди було підписано 21 березня 2014 року, економічну частину – 27 червня 2014 року.

4. Для сучасної Української держави, європейська інтеграція виступає насамперед своєрідним шляхом модернізації економіки, подолання технологічної відсталості, залучення іноземних інвестицій і новітніх технологій, створення нових робочих місць, підвищення конкурентоспроможності вітчизняного товаровиробника, вихід на світові ринки. В той же самий час, політичні переваги інтеграції України у ЄС пов'язані зі створенням надійних механізмів політичної стабільності, демократії та безпеки; зближення із Європейським Союзом виступає гарантією, а виконання його вимог – інструментом розбудови демократичних інституцій в Україні; членство у Європейському Союзі може відкрити шлях до колективних структур спільної європейської безпеки, забезпечити ефективнішу координацію дій у сфері контролю за експортом і нерозповсюдження зброї масового знищення, в боротьбі з тероризмом, організованою злочинністю, нелегальною міграцією тощо [4].

5. Аналіз змісту конституційних реформ при вступі до Європейського Союзу (Болгарії, Естонії, Латвії, Литви, Польщі, Словаччини, Угорщини, Чехії) свідчить про те, що зміни й доповнення до конституцій в обов'язковому порядку стосувалися: посилення ролі міжнародного договору у внутрішньодержавних правових системах, перегляду повноважень органів державної влади та введення інституту делегованого законодавства, що покладає певні законодавчі повноваження на уряд, коли є необхідним негайне реагування на певні ситуації взаємодії з Європейським Союзом, або впровадження його обов'язкових приписів; взаємодії за юридичною силою правових актів ЄС та актів внутрішнього законодавства, передачі частини суверенітету або його обмеження, обов'язкового проведення референдуму з питань щодо вступу до ЄС, а також внесення змін до конституції за «європейською поправкою» [5]. Все це, в тій чи іншій мірі «чекає» і на Україну. Звідси, необхідно буде провести низку заходів по конституціоналізації процесу європейської інтеграції України, включно із внесення необхідних змін і доповнень до Конституції України (конституційне закріплення

можливості участі держави в Європейському Союзі) та уточненням/визначенням місця правових актів ЄС в ієрархії нормативно-правових актів України.

Література:

1. Декларація про державний суверенітет України від 16.07.1990 р. № 55-XII // Відомості Верховної Ради УРСР, від 31.07.1990, 1990, № 31. Ст. 429.
2. Конституція України / Верховна Рада України: Офіц. вид. - К.: «Парламентське вид-во», 1996. - 160 с.
3. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. Закон України № 1629-IV від 18.03.2004 р. // Відомості Верховної Ради України, від 16.07.2004, 2004, № 29, ст. 367.
4. Безуб І. Сучасний стан і перспективи української євроінтеграції. - [Електронний ресурс.] // Режим доступу: http://nbuviar.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=120. - Дата доступу: 10.10.2017.
5. Чорнопищук Я.В. Конституціоналізація процесу європейської інтеграції України. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук. - Одеса. - 2013. - 19 с.

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ: ДЕЯКІ НАРИСИ ІСТОРІЇ ФОРМУВАННЯ

Тюріна Оксана Володимирівна

кандидат юридичних наук,
професор кафедри теорії держави та права
Національної академії внутрішніх справ,
доцент

Сучасний стан європейської інтеграції є наслідком тривалої історії. Об'єднання народів Європи пов'язане не тільки з економічними і політичними чинниками, а й з культурними, ідеологічними і релігійними передумовами, основу яких становило

формування європейської ідеї, що знаходила своє відображення у різноманітних концепціях за різних історичних періодів розвитку Європи.

Одним з перших, хто висловив об'єднавчу ідею був французький юрист П'єр Дюбуа, який ще у 1306 році у трактаті «Про звільнення Святої Землі (De recuperatione Terrae Sanctae)» запропонував створити у Європі так звану «Християнську республіку» [1]. Наступні політико-правові ідеї європейської інтеграції мають широкий діапазон. Серед них й теологічні концепції об'єднання європейських народів у лоні Католицької церкви, й численні проекти відтворення Римської імперії, й об'єднавчі проекти представників Нового часу (Г. Ляйбніц, Вольтер, В. Гюго, Ж.-Ж. Руссо) та ідеологів утопічного соціалізму, зокрема проект політичного об'єднання француза А. Сен-Сімона, і спроби Наполеона та Гітлера за допомогою військової сили створити на європейському континенті єдину централізовану державу, і, нарешті, численні демократичні проекти європейської інтеграції, що розроблялися переважно у ХХ столітті.

Саме демократичні ініціативи європейських громадських рухів та провідних політичних діячів у середині 40-х років ХХ століття сприяли впровадженню у свідомість людей думки про формування на добровільних засадах єдиної Європи. Як теоретична, так і практична конструкція об'єднаної Європи складалася поступово, відповідно до усвідомлення громадянським суспільством і урядами європейських держав об'єктивної потреби у зміні бачення змісту і призначення як національної держави, так і створення інтеграційних інститутів.

Передумовою формування єдиної Європи визнається промова прем'єр-міністра Об'єднаного Королівства Уїнстона Черчилля у 1946 році, в якій він закликав до створення Сполучених Штатів Європи, і хоча ця пропозиція не була реалізована, саме вона заклала початок інтеграційного процесу.

На початку 1950-років одними з найактивніших інтеграціоністів були представники Франції, зокрема бізнесмен Ж. Моне, що виступав за посилення секторної інтеграції як тенденції економічного розвитку європейських держав, успіх якої мав стати у перспективі прологом до політичної інтеграції, а також міністр закордонних справ Р. Шуман, який у 1950 році висунув план об'єднання вугільної промисловості ряду європейських держав із підпорядкуванням вищому наднаціональному органу. Даний план був реалізований підписанням 18 квітня 1951 року у м. Париж Договору про створення Європейського Об'єднання вугілля і сталі, що набув чинності 23

липня 1952 року після його ратифікації учасниками Договору (Франція, Німеччина, Бельгія, Італія, Нідерланди, Люксембург) [2]. Згідно із Договором (що отримав неофіційну назву Паризький договір) Європейське об'єднання вугілля і сталі (ЄОВС) визначалося як регіональна економічна організація, що об'єднувала металургійну, залізорудну та кам'яновугільну промисловість держав-учасниць, із формуванням спільного ринку у сфері вугільної та сталеливарної промисловості, із визнанням статусу юридичної особи даного співтовариства, управління яким здійснює низка спеціальних інститутів - Вищий керівний орган, Рада міністрів, Загальна (Парламентська) асамблея та Суд.

Держави-засновники ЄОВС 25 березня 1957 році у м. Рим уклали Договір про заснування Європейського товариства з атомної енергії (Євроатом), що набув чинності 1 січня 1958 року [3]. Згідно даного договору Євроатом як об'єднання держав у галузі атомної промисловості має за мету підвищення життєвого рівня в державах-членах і розвиток взаємного обміну з іншими країнами шляхом створення необхідних умов для розвитку атомної промисловості. Для досягнення визначеної мети Європейське товариство з атомної енергії розвиває наукові дослідження і забезпечує розповсюдження технічної інформації у сфері ядерної енергетики; розробляє та забезпечує застосування заходів безпеки для захисту здоров'я осіб, що працюють у ядерній галузі, і всього населення; залучає капіталовкладення і забезпечує будівництво установок, необхідних для розвитку робіт у сфері ядерної енергії; забезпечує регулярність і рівноправність у поставках руди та ядерного палива споживачам в рамках Співтовариства; здійснює нагляд щодо використання ядерних матеріалів; розвиває необхідні для прогресу мирного використання ядерної енергії міжнародні відносини.

Водночас із створенням Євроатому було засноване Європейське економічне співтовариство (ЄЕС) укладанням відповідного договору, за яким основними завданнями ЄЕС визначалося створення спільного ринку шляхом поступового скасування між державами-членами митних зборів та кількісних обмежень на імпорту та експорт товарів; встановлення спільного митного тарифу та узгодження торговельної політики щодо третіх країн; усунення перешкод для вільного руху капіталу, робочої сили, товарів та послуг між державами-членами; проведення єдиної політики в галузі сільського господарства і транспорту; координація економічної, соціальної, валютної та інвестиційної політики.

Римські договори запроваджували відповідні системи управління для Європейського товариства з атомної енергії та Європейського Економічного співтовариства майже подібні до системи керівних інституцій Європейського об'єднання вугілля і сталі. Разом із укладанням договорів у м. Рим було підписано додаткову угоду, що передбачала створення єдиного Суду та Асамблеї Європейських Співтовариств. В подальшому, а саме у 1965 році був підписаний, а у 1967 році набув чинності Договір (т.зв. Договір про злиття), за яким Ради та Комісії трьох європейських співтовариств об'єднувалися у відповідно єдині для співтовариств керівні політичні інституції, що фактично призвело до об'єднання трьох співтовариств в єдину наддержавну організацію – Європейські Співтовариства із предметним розподіленням компетенції щодо вирішення практичних завдань у соціально-економічній сфері.

Створення трьох зазначених співтовариств стало першою опорою для формування в подальшому Європейського Союзу і початком реалізації комунітарного методу інтеграції, запропонованого Ж. Моне, що передбачає об'єднання народів Європи із певним обмеженням державного суверенітету в рамках єдиної організації із владними повноваженнями, чим формується новий наднаціональний рівень політичної влади. Комунітарний метод інтеграції визначив об'єднавчий процес як поступовий і спрямований на вирішення практичних завдань суспільного життя, але водночас складний і тривалий.

Література:

1. Яковюк І. В. Правові основи європейської інтеграції та її вплив на державно-правовий розвиток України : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.01, 12.00.11 / Іван Васильович Яковюк ; наук. конс. Петришин Олександр Віталійович; Нац. ун-т юрид. акад. України. ім. Ярослава Мудрого. – Харків, 2014. – 40 с.
2. Договір про заснування Європейського об'єднання вугілля та сталі від 18.04.1951 р. [Електронний ресурс.] // Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_026. – Дата доступу: 10.10.2017.
3. Договір про заснування Європейського товариства з атомної енергії від 25.03.1957 р. [Електронний ресурс.] // Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_027. – Дата доступу: 10.10.2017.

ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Пікуля Т.О.

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри теорії держави та права
Національної академії внутрішніх справ,
доцент

Європейська інтеграція переважно здійснюється за допомогою Європейського Союзу та Ради Європи.

У політичній науці існує кілька підходів до визначення поняття європейська інтеграція: міжурядовий, інституційний і комунікативний підходи.

Прихильники міжурядового підходу надають пріоритет у процесі інтеграції національним державам. Результатом їх взаємодії на міжурядовому рівні є особливе навколишнє середовище, яке впливає на появу загальних інститутів. У рамках інституційного підходу (Ернст Хаас) європейська інтеграція розглядається як процес трансформації національних практик взаємодії інститутів, який продукує створення особливої багаторівневої системи управління з безліччю центрів прийняття рішень (governance). Комунікативний підхід трактує європейську інтеграцію як процес створення соціальних спільнот за допомогою ефективної взаємодії між їх членами в різних галузях. У результаті чого формується співтовариство безпеки, в якому політичні чинники орієнтовані на створення нового політичного центру. Цей політичний центр і повинен координувати роботу учасників [1].

Дотримуючись міжурядового підходу до визначення поняття європейська інтеграція, в історії розвитку взаємовідносин держави Україна та ЄС виділимо наступні етапи:

I-ий етап з часу, коли Президент України 11 червня 1998 р. своїм Указом схвалив «Стратегію інтеграції України до Європейського Союзу» [2], що визначала інтеграцію до ЄС стратегічним завданням через забезпечення входження України у європейський політичний, економічний і правовий простір та створення передумов для набуття

Україною членства у Європейському Союзі. Далі, у своєму посланні до Верховної Ради (під епічним назвою «Європейський вибір. Концептуальні засади стратегії економічного та соціального розвитку України на 2002 - 2011 роки») заявив, що Україна увійде до складу ЄС в 2011 році [3].

Що цікаво, підтримка європейського вектору інтеграції стала домінувати в українському суспільстві саме з кінця 2011 р. Тоді відбулася зміна співвідношення між прихильниками ЄС, Митного союзу та неприєднанням до жодного з них на користь прибічників європейської інтеграції. Характерно, що збільшення підтримки членства у ЄС почалося у той період, коли відбувалося згортання євроінтеграційного курсу. Відносини між Україною та ЄС увійшли в період політичної стагнації і кризи. Декларації про пріоритетність європейського напрямку та офіційне закріплення цієї ідеї у Законі України «Про засади внутрішньої та зовнішньої політики» (2010 р.) супроводжувалися монополізацією влади в Україні, посиленням авторитарних тенденцій [4].

II-ий етап розпочався наприкінці 2013 р. Спусковим гачком, який спричинив зміни у громадській думці щодо інтеграційних орієнтирів населення, можна вважати відмову тодішнього президента Віктора Януковича і його команди підписувати Угоду про асоціацію у Вільнюсі [5].

III-ий етап – наразі набуває в Україні якісно нового змісту: з декларативного зовнішньополітичного курсу, поступово перетворюється на комплексну внутрішню політику реформ.

Що це означає для українців та які найбільш поширені міфи з цього приводу панують:

1. Асоціація з ЄС гарантує перспективу членства України в ЄС. Це один з найбільш поширених міфів. Сама ж суть Асоціації для ЄС полягає у виході на українські ринки при мінімальному відкритті власних (Зона вільної торгівлі).

2. Асоціація з ЄС автоматично спричинить стрімке зростання української економіки, надходження інвестицій. Ще один міф. Оскільки вихід з кризи - це довгий процес. Правдою є те, що українські підприємства вийдуть на ринки об'єднаної Європи. Так, за даними Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, у першому кварталі 2016 року експорт з нашої країни в ЄС продовжив своє падіння, скоротившись на 2,3%. Тобто, скасування мит на ввезення українських товарів до країн Об'єднаної Європи не дала негайного ефекту [6].

3. Інтеграція з ЄС є складовим елементом зовнішньої політики України. Натомість, європейська інтеграція повинна сприйматися в першу чергу, не як зовнішня, а як комплексна внутрішня державна політика, спрямована на впровадження актуальних для українського суспільства реформ.

Дотримуються такої точки зору більшість українських експертів, вважаючи, що ратифікація Угоди про асоціацію та безвізовий режим з Європейським Союзом – однозначно найбільші успіхи України на шляху євроінтеграції.

Серед інших успіхів експерти виділяють Угоду про зону вільної торгівлі між Україною та ЄС, проведення реформ з підтримкою євроспільноти і надання фінансової та матеріальної допомоги зі сторони ЄС [7].

У відповідному контексті цікавою є промова Президента України, що відбулася декілька тижнів тому у Верховній Раді України. Акценти в промові президента П. Порошенка не співпали з акцентами президентського послання з аналітичного документа, поширеного серед депутатів в електронному вигляді. В Посланні увага концентрувалася в основному на питанні виконання Угоди про асоціацію.

Президент України, окрім питань виконання Угоди про асоціацію, назвав такі ініціативи:

- 1) асоціація з Шенгенською зоною;
- 2) приєднання до митного союзу ЄС;
- 3) приєднання до енергетичного союзу ЄС;
- 4) набуття чинності спільного авіаційного простору;
- 5) приєднання до єдиного цифрового ринку.

«Реалізація цих ініціатив фактично перетворить східні кордони України в східні кордони Євросоюзу ще до того, як ми де-юре приєднаємося до Союзу ... Україна буде секторально інтегрована з ЄС, майже як будь-яка країна Євросоюзу. І тоді питання про членство стане лише формальним питанням часу», - наголосив глава держави [8].

Усе запропоноване є вочевидь вірним, але сказане вимагає проведення повномасштабних реформ. Запит на реформи в українському суспільстві вже давно став більш, ніж нагальним. На сьогодні перша п'ятірка реформ, на які громадськість чекає в першу чергу виглядає таким чином:

1. Антикорупційна реформа (підтримують 63% населення);

2. Реформа охорони здоров'я (50%); пенсійна реформа та реформа системи соціального захисту (50%);
3. Судова реформа. Реформа прокуратури (45%);
4. Реформа органів правопорядку (39%);
5. Люстрація чиновників (перевірки та можливі звільнення) (38%).

Натомість, Україна в 2016 року не імплементувала 90 законодавчих актів ЄС, необхідних для євроінтеграції, (імплементувала тільки 36 законодавчих актів Європейського Союзу з 126, необхідних для європейської інтеграції) [9].

Отже, подолання корупції та питання соціального захисту посідають перші місця в переліку пріоритетних реформ.

Демонстрація переваг євроінтеграційного курсу повинна відбуватися через призму внутрішніх реформ, ефективну імплементацию Угоди про асоціацію. Не менш активним, повинен бути інформаційний супровід реформ, аніж вони самі.

Література:

1. Сучасні міжнародні відносини : навч. посібник / Г.І. Глебов, О.В. Мілаєва, 2010. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pid.atwebpages.com/regionalizatsiya-integratsionnyie-protsessyi.html>.
2. Про затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу : Указ Президента від 11.06.1998 р., № 615/98 // Офіційний Вісник України. – 1998. – № 24. – Стор. 3.
3. Послання Президента України від 30.04.2002 «Європейський вибір. Концептуальні засади стратегії економічного та соціального розвитку України на 2002 – 2011 роки». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/n0001100-02>.
4. Закон України «Про засади внутрішньої та зовнішньої політики» від 01.07.2010 № 2411-VI. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2411-17>.
5. Янукович підтвердив відмову від підписання асоціації з ЄС у Вільнюсі. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://dt.ua/POLITICS/yanukovich-pidтверdiv-vidmovu-vid-pidpisannya-asociaciyi-z-yes-u-vilnyusi-132652_.html.
6. Болезненная евроинтеграция. Почему тормозит действие Зоны свободной торговли Украины и ЕС. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

- http://24tv.ua/ru/bolezennaja_evrointegracija_pochemu_tormozit_dejstvie_zony_svobodnoj_torgovli_ukrainy_i_es_n704486.
7. Эксперты назвали наибольшие успехи Украины на пути евроинтеграции. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://zn.ua/POLITICS/eksperty-nazvali-naibolshie-uspehi-ukrainy-na-puti-evrointegracii-255696_.html.
 8. Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2017 році» від 7 вересня 2017 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/news/poslannya-prezidenta-ukrayini-do-verhovnoyi-radi-ukrayini-pr-43086>.
 9. Почти членство в ЕС: что планирует Порошенко и что еще может сделать Украина. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: [http://www.eurointegration.com.ua/rus/articles/2017/09/13/7070861./](http://www.eurointegration.com.ua/rus/articles/2017/09/13/7070861/)

*НАЛЕЖНА ПРАВОВА ПРОЦЕДУРА
ЯК ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СІЛАНДАТІ ЕФЕКТИВНОГО
МЕХАНІЗМУ ЗАХИСТУ ПРАВ ОСОБИ*

Білак М.В.

доктор юридичних наук,
професор кафедри теорії права та прав людини
Українського католицького університету

В українській науці існує точка зору, що адміністративне судочинство не охоплює діяльність щодо реалізації прав і свобод та обов'язків фізичних і юридичних осіб, тобто не включає адміністративну процедуру. І тому формалізований у КАС України принцип верховенства права не може бути автоматично застосований в адміністративних процедурах[1, с. 34]. Однак реалізація прав і свобод, будучи уособленням адміністративної процедури, базується на конституційних та законодавчо визначених принципах. Хоча можна погодитися, що конституційно-правові принципи адміністративної процедури є малодослідженими в науці державного

управління [1, с. 33–34]. У зв'язку з цим, метою цієї статті є спроба показати конституційне підґрунтя адміністративної процедури, яке міститься в положеннях Основного Закону, що корелюють з положеннями Європейської конвенції з прав людини (далі – ЄКПЛ) і відображають основні принципи організації та реалізації адміністративних процедур – тобто, європейські стандарти їх загального визнання, «належності», «справедливості» для функціонування органів сфери управління і судової влади.

З урахуванням європейського вибору та європейської перспективи України стратегія Стратегія реформування державного управління України на 2016-2020 роки, одним із своїх пріоритетів визначила закріплення на законодавчому рівні базових принципів і правил проведення адміністративної процедури [2]. В теперішній час, коли відбуваються реформування важливих інститутів державної влади, питання побудови ефективних способів захисту особи від свавілля держави, є головною метою, що обумовлює необхідність проведення цих реформ. Складається враження, що запит суспільства на адміністративні процедури, які регулюють діяльність чиновників, уже сформувався, але питання прояву політичної волі у вирішенні цього питання виглядає неоднозначно.

Відповідно до закріпленого в статті 19 Конституції України 1996 р. (далі – КУ) принципу законності всі органи державної влади створюються на підставі закону і мають здійснювати лише ті повноваження, якими вони наділені за законом. Втім, чинні закони дуже часто містять в собі дискрецію повноважень органів влади, які обумовлюють наявність свободи розсуду. З метою захисту законних інтересів прав особи, положення статті 19 КУ почали застосовувати у поєднанні з частиною першою статті 8 КУ, згідно з якою органи влади при здійсненні своїх повноважень повинні діяти в межах закону, втілюючи принцип верховенства права, що означає «підстави для дій і рішень влади були правними» [3, с. 785]. Відповідно до практики ЄСПЛ, саме національне законодавство повинно визначати межі та спосіб здійснення дискреційних повноважень органів влади для того, щоб забезпечувати той мінімальний рівень захисту, на який вони мають право згідно з принципом верховенства права в демократичному суспільстві [4]. Іншими словами, необхідні відповідні процедурні стандарти, які й визначатимуть ці владні межі.

Наявність в національній правовій системі великої кількості адміністративних актів індивідуального характеру, вимагає своїх правових меж, «належних правових процедур» підготовки і

прийняття управлінських рішень. Зрозуміло, що відсутність подібних належних правових процедур для державних службовців зручніше, оскільки завжди існує можливість не приймати ніякого рішення, ніж приймати, за яке потрібно нести юридичну відповідальність. Йдеться насамперед про основні принципи і стандарти належних правових процедур, що існують у Раді Європи, які вважають найважливішими для захисту приватних осіб у їхніх відносинах з адміністративними органами. Обговорюване питання є зараз надзвичайно актуальним у зв'язку з підписанням важливої Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, одним із пріоритетних завдань якої є гармонізація українського законодавства з Європейським Союзом «*acquis communautaire*».

«Належна правова процедура», або «процедурна справедливість» чи як ще її називають концепція «*due process*» – одна з найважливіших правових концепцій у англо-американській правовій сім'ї (існування прецедентного права); тепер ця концепція має універсальний характер, оскільки міститься також і в статті 6 (1) ЄКПЛ. Не вдаючись у дослідження історіографії виникнення і розвитку цієї концепції, лише варто зазначити, що «належна правова процедура» є старішим і кардинальним принципом обмеження влади, записаному в статті 39 Великої хартії вольностей (1215 р.), завдяки якому, пізніше «закон країни» став розглядатися як синонім «дотримання належної правової процедури»[5].

Загалом концепція являє собою юридичну вимогу, згідно з якою держава повинна поважати всі юридичні права, які належать особі. Належна процедура врівноважує владний вплив права відповідної держави і захищає фізичну особу від нього. Коли уряд завдає шкоди людині, не дотримуючись при цьому права, це є порушенням належної правової процедури, що шкодить верховенству права. У західній правовій літературі «належну правову процедуру» розуміють як застосування права органами правосуддя (судами відповідно до встановлених і санкціонованих державою юридичних принципів і процедур для гарантування і захисту конституційних і індивідуальних прав людини і громадянина, у тому числі юридичної особи [6, с. 12]. Мова йде про належну правову процедуру яка застосовується як органами адміністративного управління, так і судової влади.

Зміст «належної правової процедури» міститься в статті 6 (1)ЄКПЛ, що є частиною українського законодавства і закріплює право на справедливий суд. Вказане положення кореспондується з

положеннями статті 129 КУ. Стандарти права на справедливий суд на етапі судового процесу (стаття 6 ЄКПЛ) не обмежуються розглядом справи. Як зазначив С.Шевчук у своїй науковій праці: «...не існує остаточного визначеного переліку складових справедливого судового розгляду...» [7, с. 186]. Далі автор відзначає: «... що сфера застосування статті 6 не обмежується лише судовими слуханнями. Судове провадження розглядається як кульмінація змагального процесу. Справедливість усього цього процесу є найголовнішою цінністю, що лежить в основі положень статті 6 та Конвенції взагалі. Таким чином, будь-які дії, що йдуть усупереч поняттю справедливості, на передсудовій стадії можуть поставити під сумнів справедливе провадження в цілому» [7, с. 186].

Яскравим прикладом є позбавлення Законом України «Про звернення громадян» (положення частини другої статті 8) недієздатних права звернутися до органів публічної влади, гарантованого статтею 40 КУ, яка не передбачає жодних виключень чи обмежень, вживаючи термін «усі», хто має право на звернення до органів державної влади, органів місцевого самоврядування та посадових і службових осіб цих органів. Такі обмеження не узгоджуються з концепцією демократичної держави, яка керується принципом верховенства права, позитивним обов'язком якої є забезпечення ефективного механізму захисту прав і свобод людини, у тому числі, шляхом належної правової процедури. До того ж відповідно до статті 6 (1) ЄКПЛ принцип адекватності передбачає, що якщо належні правові стандарти не зустрічалися, чи не належно були використані на первинному рівні, в оскаржуваних процедурах особа повинна мати право зробити втрачене [8, с. 221].

Тим більше, що положення статті 6 (1) ЄКПЛ поширюються також і на публічні взаємовідносини між особою і державою. Оскільки Конвенція є живим документом, який має тлумачитися у світлі сьогоденних реалій, а за роки, що минули з часу прийняття Конвенції, відносини набули очевидного розвитку в багатьох сферах, Суд у контексті змінених поглядів у суспільстві на правовий захист, який має надаватися фізичним особам у їхніх стосунках з державою, поширив сферу застосування статті 6 (1) на спори між громадянами та державними органами [9, с. 9]. Тобто положення статті 6 ЄКПЛ, які передбачають належну правову процедуру охоплюють, не тільки кримінальний, але й цивільний та адміністративний розгляд справ.

Тому українська держава, яка визнала ЄКПЛ частиною національного законодавства, зобов'язана гарантувати її громадянам

як досудовий, так і судовий захист прав громадян, які зазнають свавілля з боку держави за допомогою «належної правової процедури», яка передбачена статтею 6 ЄКПЛ та відображена імпліцитно в положеннях статті 129 КУ. Втім, розглянуті в цій статті конституційні положення, які є підґрунтям для запровадження належної правової процедури, не є вичерпними. Серед конституційно-правових принципів адміністративної процедури, наряду з уже згадуваними принципом верховенства права і принципом законності, виділяють також: рівність учасників адміністративної процедури перед законом, недискримінацію, презумпцію правомірності дій і вимог особи [1, с. 34].

Література:

1. Криворучко І. Конституційно-правові принципи адміністративної процедури в Україні. // Державне управління та місцеве самоврядування, 2016, вип. 2 (29). – С. 34.
2. Стратегія реформування державного управління України на 2016-2020 роки, схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 червня 2016 р. № 474-р. // Офіційний вісник України від 21.03.2017 р., 2017 р., № 23, стр. 61, стаття 659
3. Див.: С. Головатий. Книга друга. Верховенство права: від доктрини до принципу. xliii-lvi. // К: Видавництво «Фенікс», 2006. – С. 785.
4. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Свято-Михайлівська Парафія проти України» від 14 червня 2007 року / Офіційний Вісник України. 2007, 11, № 81, ст. 3042.
5. Политика. Толковый словарь. // М.: «ИНФРА-М», Издательство «Весь мир». Д. Андерхилл, С. Баррет, П. Бернелл, и др. Общая ред.: д.э.н. Осадчая И. // М., 2001.
6. Городовенко В.В. Належна правова процедура як загально визнаний стандарт функціонування судової влади. // Адвокат, № 5 (140), 2012. – С. 12.
7. Шевчук С. Порівняльне прецедентне право з прав людини // К.: Видавництво «Реферат», 2002. – С. 186.
8. Galligan D.J. Due Process and Fair Procedures. A Study of Administrative Procedures - Oxford University Press Inc., New York. 2004. – P. 221.
9. Застосування практики Європейського суду з прав людини в адміністративному судочинстві. / Науково-методичний посібник для суддів. 2-ге вид. випр., допов. // Київ, 2015. – С. 9.

ПРОЯВ ГЛОБАЛІЗАЦІЯ У СФЕРІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Хомишин І.Ю.

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри адміністративного та інформаційного права

Навчально-наукового інституту права та психології

Національного університету «Львівська політехніка»,

Прояв глобалізації в галузі вищої освіти, пов'язаний з утворенням єдиного світового освітнього простору, утворює специфічне середовище, в якому повинні функціонувати вищі навчальні заклади. При цьому, на нашу думку, необхідно звернути особливу увагу на певні прояви глобалізації, які безпосередньо впливають на систему вищої освіти:

- збільшення і реальної, і віртуальної мобільності людей, капіталу і знань, завдяки новим формам транспорту, розвитку Інтернету, збільшення інтеграції світового співтовариства, масових міграцій населення, викликаних воєнними конфліктами та економічними кризами;

- розвиток транснаціональних корпорацій призводить до глобального підприємництва без кордонів;

- прискорення темпів розвитку економіки і її мінливого характеру в умовах зростання конкуренції і, як наслідок, - необхідність підготовки людей до життя в умовах скорочення сфери некваліфікованої та малокваліфікованої праці, глибокі структурні зміни у сфері зайнятості, що визначають постійну потребу в підвищенні професійної кваліфікації та перепідготовки працівників, зростанні їх професійної мобільності;

- зростання значення людського капіталу, який в розвинутих країнах становить 70-80% національного багатства, що обумовлює інтенсивний, випереджувальний розвиток вищої освіти в порівнянні зі зростанням економіки загалом.

Глобалізація в галузі вищої освіти означає, що і вищі навчальні заклади, і навіть держави сьогодні більше не можуть самотійно і автономно без урахування багатовимірної інтеграції знаходити рішення проблем, що виникають в галузі вищої освіти, оскільки вони стали взаємозалежними в процесі прийняття рішень в силу виходу предмета регулювання за межі території, на якій проживає населення

окремо взятих держав [1, с. 22].

Розвиток економіки, процеси модернізації та демографічне зростання стимулюватимуть попит на вищу освіту. Попит на вищу освіту зростає не тільки кількісно, а стає все більш диверсифікованим. Традиційні кваліфікації вищої освіти (звання і дипломи), незважаючи на деяке зниження їх ролі на ринку праці як і раніше збережуть своє значення як самого важливого напряму діяльності закладів вищої освіти. Вони будуть доповнені різними спеціалізованими професійно орієнтованими програмами і навчальними курсами, адаптованими до потреб нових спеціалізацій, що виникають у сфері економіки, яка характеризується глобалізованим і лібералізованим ринком робочої сили, «глобалізованими професіями», мобільністю кваліфікованої робочої сили [2, с. 24]. Сьогодні нові комунікаційні технології та Інтернет пропонують нові, більш гнучкі можливості здобуття вищої освіти, задовольняючи потреби в тих випадках, коли традиційні вищі навчальні заклади не спроможні цього зробити. З вищенаведеного можна зробити головний висновок про те, що вища освіта стає одним з найдинамічніших ринків. При цьому, необхідно зазначити, що виникнення ринку вищої освіти без кордонів не супроводжується пропорційним збільшенням державних витрат, що і призводить до зростання комерційного сектора здобуття вищої освіти.

Значне збільшення попиту на вищу освіту, існуючі проблеми бюджету і ресурсів, з якими зіштовхуються усі, навіть економічно розвинені країни, що бажають задовольнити цей попит, – усе це визначає освітній простір, в якому вищі навчальні заклади можуть розширити пропозиції зі здобуття вищої освіти.

За низкою напрямів своєї освітньої діяльності, наприклад таких як менеджмент, значне зростання нових вищих навчальних закладів вже сьогодні є прямою загрозою на ринку вищої освіти для існуючих традиційних університетів.

Певною мірою розвиток цих закладів збагачує сектор академічної вищої освіти, стимулює інновації в старих академічних вищих навчальних закладах, ставить під сумнів академічні традиції і стимулює їх модернізацію. Віддаляючись від старої академічної культури традиційних університетів, іноді відверто піддаючи її сумніву, стираючи розмежування між академічним навчанням і професійною підготовкою, вищі навчальні заклади нового, ринкового типу відкидають багатовікові традиції університетів [3, с. 34-42].

Формування єдиного освітнього простору, освітнього ринку в галузі вищої освіти дає унікальні можливості для вищої освіти і

одночасно ставить питання про зіставлення національних освітніх систем. Тому і виникає необхідність сумісності національних даних про вищу освіту шляхом введення міжнародних освітніх стандартів. Ця необхідність викликана і тим, що сьогодні інформаційні технології дозволяють студентам вільно переміщатися в єдиному освітньому просторі, тобто почати навчання в одному університеті, продовжити в іншому і закінчити в третьому або одночасно слухати курси в різних вищих навчальних закладах. Це можливо робити, навіть не змінюючи місця проживання.

Отже, вплив глобалізації на вищу освіту вимагає певних змін в проведенні освітньої політики шляхом введення міжнародно-правових регуляторів, насамперед, регуляторів глобального адміністративного права [1, с. 22]. Це пов'язано, передусім, з розширенням недержавного, комерційного сектора вищої освіти і з швидким розповсюдженням транснаціональної освіти.

Держава не повинна чинити спротив, а, навпаки, конструювати своє позитивне ставлення до приватної вищої освіти, навіть виступаючи на захист підходу до вищої освіти, заснованої на принципах «соціального надбання». При сучасному підході до освітньої політики адміністративно-правове регулювання вищих навчальних закладів, заснованих на приватній формі власності, необхідно регламентувати так, щоб вони, як і державні вищі навчальні заклади, виконували державні функції. Така освітня політика в умовах світового освітнього ринку, на нашу думку, повинна спиратися на міжнародно-правовий механізм регулювання відносин у рамках глобального адміністративного права в галузі вищої освіти, включаючи:

- нормативні правила і вимоги, виконання яких гарантує освітнім структурам і державним, і приватним отримання освітньої ліцензії;
- міжнародні норми з контролю реєстрації вищих навчальних закладів і за освітнім процесом, що ними здійснюється;
- професійний кодекс в галузі вищої освіти на основі розробок ЮНЕСКО і Ради Європи та ін.

Держава повинна проводити освітню політику відносно навчальних закладів, заснованих на приватній формі власності, примиряючи інтереси, установ, що є представниками традиційного державного сектора вищої освіти, і приватних інвесторів з урахуванням, передусім, підвищення конкурентоспроможності національних вищих навчальних закладів на світовому ринку вищої

освіти. Державна політика в галузі вищої освіти існує стільки, скільки існує держава. Вона визначається рішеннями законодавчої і виконавчої влади і складає курс органів державної влади в освіті, пов'язаний з відносинами між державою і великими соціальними групами, і характеризує, переважно, діяльність суб'єктів управління, акцентуючи в сучасних умовах їх увагу на спрямованості діяльності в галузі вищої освіти з урахуванням сучасних тенденцій її розвитку в умовах світового освітнього ринку, сформованого як результат глобалізації економіки.

До переліку основних сучасних змін у світовій економіці, що обумовлюють тенденції розвитку вищої освіти, можна віднести:

1) динаміка розвитку різних сегментів економіки набуває різкого прискорення, що, в свою чергу, зумовлює необхідність зміни акценту у вищій освіті в залежності від економічних умов, що швидко змінюються;

2) перехід до інформаційного суспільства викликає значне розширення масштабів застосування Mobile-технологій в освітньому процесі;

3) виникнення і зростання глобальних проблем у світовій економіці і, як наслідок, в національних економіках, котрі можуть бути вирішені лише в результаті співробітництва в рамках міжнародної співпраці у сфері підготовки кадрів вищої кваліфікації за найбільш значимими напрямками для вирішення цих проблем;

4) динамічний розвиток економіки, зростання конкуренції, в тому числі і між вищими навчальними закладами, скорочення сфери некваліфікованої та малокваліфікованої праці, глибокі структурні зміни у сфері зайнятості, які визначають постійну потребу в підвищенні професійної кваліфікації та перепідготовки працівників вищої кваліфікації, зростанні їх професійної мобільності.

Література:

1. Зеленцов А.Б. Новое административное право: юридическая природа и проблемы концептуального обоснования / А.Б. Зеленцов // Сб. материалов Всероссийской научно-практической конференции «Актуальные проблемы публичного права в России и за рубежом». – М.: РУДН, 2011. – С. 22.
2. Тиндик Н.П. Трудова міграція в епоху глобалізації: інтеграція у світ чи втеча від бідності: монографія / Н.П. Тиндик. – Львів: ЛьвДУВС, 2009. – 600 с.
3. Зимняя И.А. Ключевые компетенции: новая парадигма результата

ИНФОРМАТИЗАЦИЯ ОБРАЗОВАНИЯ КАК ПОТРЕБА СЪОГОДЕННЯ

Капуш І.І.

здобувач кафедри адміністративного права
Інституту права імені князя Володимира Великого
Міжрегіональної Академії управління персоналом

Інформаційні технології зазвичай розглядаються як процеси цілеспрямованої обробки інформації за допомогою комп'ютерної техніки. При цьому кінцевим результатом реалізації інформаційної технології може бути нова інформація, призначена для використання і технічними пристроями, і безпосередньо людиною. Але виняткова роль саме технічних засобів в перетворенні, обробці і представленні інформації надійно прив'язує концепт «інформаційні технології» саме з технікою.

Натомість, основою будь-якої інформаційної технології є все ж таки не техніка, а алгоритм, програма, послідовність операцій з перетворення інформації. І якщо пам'ятати про це, стає зрозумілим, що сферою застосування інформаційних технологій виступає і гуманітарна сфера. Тут послідовність подачі, форма і зміст інформації, що адресується окремим людям, групам чи суспільству загалом може втілювати певну цілеспрямовану технологію, тобто інформаційний вплив, розрахований на конкретний кінцевий результат. Мета при цьому може бути найрізноманітнішою – від розважальних і маркетингових до політичних.

Зрозуміло, що в разі, коли об'єктом впливу технологій є людина, сенс алгоритму істотно пом'якшується, оскільки результат його дії носить імовірнісний характер. Проте, про алгоритм в цьому випадку говорити доречно, оскільки існують способи підвищення його надійності за рахунок залучення в алгоритм все об'ємнішої і тоншої інформації опису об'єкта впливу. Вірним, втім, є і зворотне твердження: недостатнє врахування закономірностей інформаційних

процесів або психологічних, соціальних та інших гуманітарних аспектів інформаційної взаємодії в суспільстві може привести до результату, протилежного тому, що позначений як мета. Не випадково американський письменник і соціолог Елвін Тоффлер зауважив, що «в нашому столітті виграє той, хто буде краще за інших обізнаним про обмеження інформації»[1, с. 37].

Стійкість суспільства, громадянський мир і гармонія залежать, зокрема і від здатності громадян розпізнавати застосування до них інформаційних технологій. Можна стверджувати, що інформаційна грамотність, а більше того – інформаційна культура населення здатні істотно послабити можливості використання інформаційних технологій як інструменту маніпулювання масами, дестабілізації суспільства. На жаль, події останнього часу містять яскраві докази недостатності «інформаційної підготовки» наших громадян[2].

Ще 21 вересня 2005 р. на парламентських слуханнях з питань розвитку інформаційного суспільства в Україні (відповідно до Постанови Верховної Ради України № 2488-IV від 17.03.2005 р.) зазначалося, що «в розбудові інформаційного суспільства в Україні є певні досягнення, однак існує багато невизначеностей. Практично не сформульована дієва національна політика щодо побудови інформаційного суспільства в Україні...» [3]. В інформаційно-аналітичних матеріалах до парламентських слухань відповідні проблеми були висвітлені так, зокрема, що стосується стану інформаційного законодавства, інформаційних ресурсів, науки та освіти:

– стратегія розвитку інформаційного суспільства: недосконалість національної стратегії розвитку інформаційного суспільства; непослідовність і неузгодженість реалізації державної стратегії виконавчими органами; слаба консолідація зусиль державного, бізнесового і суспільного секторів щодо реалізації національної стратегії; наявність і неузгодженість значної кількості загальнодержавних, галузевих, регіональних, бізнесових програм і проектів у сфері розвитку і використання ІКТ;

– законодавча база: різноплановість нормативно-правового регулювання суспільних відносин в інформаційній сфері; відсутність, неузгодженість, суперечливість, неповнота законодавчих і підзаконних актів у сфері телекомунікації, використання Інтернет-технологій, створення і використання електронних інформаційних ресурсів і продуктів, використання електронного документообігу і

електронного підпису, інформаційної безпеки і захисту інформації тощо;

- електронні інформаційні ресурси: недостатня кількість необхідних технічних стандартів, загальнодержавних, галузевих класифікаторів і довідників із створення і використання електронних інформаційних ресурсів; нерозвиненість мережі центрів, що надають послуги щодо збереження і захисту даних, створення віртуальних серверів, веб-хостингу;

- електронні інформаційні ресурси органів державної влади та місцевого самоврядування: неповнота номенклатури інформації, необхідної для задоволення потреб бізнесу і громадян; недостатня повнота, актуальність і достовірність інформації, що представлена на веб-сайтах; низький рівень підготовки фахівців, які займаються підготовкою і розміщенням інформаційно-довідкових та аналітичних матеріалів на відповідних веб-сайтах; недостатній рівень інтерактивності; низька ергономічна культура і невисокий дизайнерський рівень веб-сайтів;

- електронні інформаційні ресурси освіти: гальмування створення єдиного інформаційного освітнього простору; відсутність державних методичних рекомендацій щодо створення системи електронних інформаційних ресурсів в галузі освіти; не розроблено заходи щодо стимулювання створення спеціальних шкільних порталів;

- наукові дослідження і система освіти в сфері ІКТ: недостатній розвиток фундаментальних досліджень у сфері ІКТ; безсистемність і фрагментарність прикладних наукових досліджень у сфері розвитку і використання ІКТ; практично повна відсутність вітчизняних прогнозів розвитку ІКТ, рекомендацій щодо впровадження ІКТ у різні сфери діяльності країни;

- дистанційне навчання: юридична невизначеність системи дистанційної освіти; недостатня проробка проблем впровадження; невизначеність системи дистанційної освіти (в цілому та із викладання окремих дисциплін); слабкий організаційний і технологічний рівень підтримки процесів дистанційної освіти; невисока готовність професорсько-викладацького складу до роботи в умовах дистанційного навчання;

- комп'ютерна грамотність населення: неоднозначність в реалізації державної політики у сфері комп'ютеризації шкіл; відсутність широкого методологічного пророблення використання комп'ютерних мультимедійних технологій при викладанні всіх

шкільних предметів; нерозвиненість системи навчання студентів педвузів і перепідготовки вчителів особливостям роботи з інформаційними технологіями; відсутність загальнодержавної програми підвищення комп'ютерної грамотності населення, особливо в сільській місцевості; відсутність інфраструктури підвищення комп'ютерної грамотності населення; не сформована державна політика із перепідготовки фахівців бізнесу з урахуванням специфіки їх діяльності й особливостей використання ІКТ у конкретній предметній області; відсутність мережі спеціалізованих центрів перепідготовки фахівців різних галузей народного господарства; нескоординована та несистемна реалізація державної політики у сфері перепідготовки державних службовців щодо використання ІКТ; практична відсутність технічної та технологічної інфраструктури перепідготовки державних службовців [3].

Натомість, сьогодні Україна, переживаючи доволі скрутне економічне становище, робить рішучі кроки до влиття у світовий інформаційний простір. Одним з головних пріоритетів постає інформатизація освіти, як гарант майбутнього інтелектуального потенціалу нації.

Література:

1. Тоффлер Э. Шок будущего: Пер. с англ. / Э. Тоффлер. – М.: ООО «Издательство АСТ», 2002. – 557 с.
2. Биков В. Ю. Сучасні завдання інформатизації освіти / В. Ю. Биков. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [<http://www.ime.edu-ua.net/em.html>].
3. Про проведення парламентських слухань з питань розвитку інформаційного суспільства в Україні : Постанова Верховної Ради України від 17.03.2005 р. № 2488-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 15. – Ст. 248.

Секція
УКРАЇНА – ЄС:
ТЕНДЕНЦІЇ І ПЕРСПЕКТИВИ
РОЗВИТКУ ВІДНОСИН

УГОДА ПРО АСОЦІАЦІЮ: ПЛАН І ПЕРСПЕКТИВИ

Сірант М. М.

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри конституційного та міжнародного права
Навчально-наукового інституту права та психології
Національного університету «Львівська політехніка»

Шикульська Х.

студент
Навчально-наукового інституту права та психології
Національного університету «Львівська політехніка»

Процес євроінтеграції, зокрема підписання Угоди про асоціацію – це крок українців до успішного майбутнього; це чудова перспектива України вийти на міжнародну арену. Проте будь-який процес змін є нелегким і не одразу приносить позитивні результати. Ця угода не є виключенням. На сьогодні, вже є певні досягнення і зміни, але ще чимало нереалізованих перспектив. Саме тому багато науковців приділяють значну увагу Угоді про асоціацію. Зокрема, серед них: Л. Михайлова, Н. Волченко, Т. Зінчук, С. Кваша, К. Гайліон, Г. Мелоні, Дж. Шерр, К. Капусняк, А. Новак та ряд інших.

Угода про асоціацію за своїм обсягом і тематичним охопленням є найбільшим міжнародно-правовим документом за всю історію України та найбільшим міжнародним договором із третьою країною, будь-коли укладеним Європейським Союзом.

Переговорний процес щодо Угоди та асоціацію Україна – ЄС був розпочатий 5 березня 2007 р. і тривав майже 5 років. Попередня робоча назва Угоди про асоціацію до затвердження офіційної назви була така «нова посилена угода». За наполяганням української сторони вона була названа Угодою про асоціацію, що відповідає її справжньому змісту [1, с. 10].

Угода про асоціацію між Україною та ЄС є орієнтиром у впровадженні важливих внутрішніх трансформацій в Україні. Невід'ємною складовою цього договору є поглиблена та всеохоплююча зона вільної торгівлі Україна – ЄС (ЗВТ), що стане інструментом економічної інтеграції. Поглиблена зона вільної

торгівлі передбачає: лібералізацію торгівлі як товарами, так і послугами; лібералізацію руху капіталів та до певної міри – руху робочої сили [2, с. 225].

І. Климпуш-Цинцадзе наголошує на тому, що ЄС – наш основний торговельний партнер, і розвиток взаємин і торгівлі з цим партнером дає нам не лише можливості представлення себе на європейських ринках, а й відкриває додаткові можливості на треті ринки. Також вона наголосила на необхідності продовження співпраці, що дасть змогу в майбутньому збільшити основні показники від торгівлі з ЄС [3].

Угода про асоціацію між Україною та ЄС – це великий економічний та політичний проект, який повинен стати одним з інструментів модернізації Української держави. Враховуючи особливість цієї Угоди з боку політичної асоціації та інтеграції європейського та українського ринків, її підписання має важливе політичне значення, оскільки воно означатиме свідомий вибір української влади на користь розвитку України в рамках європейської цивілізаційної моделі [1, с. 11].

Існує міф, що українські компанії не зможуть впоратися з впровадженням стандартів та норм ЄС і програють конкуренцію компаніям ЄС, але це неправда. Хоча Угода вимагатиме від виробників, які працюють в Україні, переходити на стандарти ЄС, заміщуючи чинні українські стандарти, ці зміни будуть поступовими та їх цілком можна здійснити ефективно. Хоча це нестиме за собою потужні зміни практик багатьох компаній, довгострокові результати будуть позитивними, адже українські компанії дістануть значно простішого доступу до ринку ЄС і стануть більш конкурентоздатними на світових ринках. У будь-якому разі зараз негайно потрібна модернізація української промисловості: вимога запровадити міжнародні стандарти виробництва є істотним елементом цього модернізаційного процесу. Поєднання цільової допомоги, інвестицій та порад з боку ЄС допомагатиме процесові адаптації [4].

Співпраця між Україною та ЄС у рамках Угоди відіграє визначальну роль для успіху реформи екологічного врядування, яка вимагає докорінних змін у підходах до планування політики, розробки та прийняття законодавства, трансформації природоохоронних інститутів та способу управління, адекватних ресурсів та підтвердження політичних зобов'язань, щоб зробити питання охорони довкілля та зміни клімату пріоритетними у порядку денному країни.

Підписавши та ратифікувавши Угоду про асоціацію між Україною та ЄС, Україна взяла на себе низку нових зобов'язань у сфері довкілля, зокрема щодо наближення українського екологічного законодавства до норм та стандартів ЄС, а саме імплементація 29 директив та регламентів у 8 тематичних сферах [5]. Основним відповідальним органом за імплементацію екологічної складової Угоди є Міністерство екології та природних ресурсів, яке є головним виконавцем більшості планів імплементації директив та регламентів в екологічній сфері.

Ця угода на довгострокову перспективу визначить параметри національної безпеки нашої держави. Зокрема, стратегію розбудови її відносин з Російською Федерацією, для якої перспектива укладання Україною асоціативних відносин з ЄС виступає сьогодні потужним викликом і подразником.

Безпосередній вплив на національну безпеку України Угода про асоціацію може мати через зобов'язуючий механізм дії Угоди, що варто розглядати в якості ефективного інструменту подолання системних недоліків, які становлять загрозу національній безпеці, зокрема таких, як корупція, прогалини у виборчому законодавстві, забезпечення верховенства права тощо. По-друге, Угоду можна розглядати в якості межі неповернення до будь-яких недемократичних форм в системі державного управління, роблячи головні акценти на реформуванні політичної та правової систем. По-третє, Угоду можна розглядати як інструмент "force multiplier" у відносинах із сусідами та іншими акторами на міжнародній арені [6, с. 11].

Процес підготовки до підписання Угоди про асоціацію між Україною і Європейським Союзом був дуже тривалим і болісним, супроводжувався жорсткими політичними подіями і викликав неоднозначну реакцію у суспільстві [7, с. 31]. Загалом 2016 рік був доволі складним для України, проте, ознаменувався і окремими досягненнями, зокрема і в процесі реалізації реформ. Успішне проведення останніх у першу чергу має покращити життя українців, але разом з тим є вагомим фактором процесів євроінтеграції [3].

Отже, 2016-2017 роки стали новим етапом в розвитку Української держави. Станом на жовтень 2017 р. Україна зробила великий крок вперед, нові реформи та зміни сприяють покращенню життя громадян. Можливо зараз не кожен бачить у цьому прогрес, але незабаром усі зрозуміють, що всі реформи лише приносять користь. Саме завдяки Угоді про асоціацію між Україною та Євросоюзом у нас є

підґрунтя до модернізації усіх сфер нашої держави. Реалізувавши основні реформи, завдяки підтримці ЄС, держава отримає стабільність. Загалом варто зазначити, що ХХІ ст. – це період докорінних змін, які базуються на принципах демократії та справедливості.

Література:

1. Малик Я. Угода про асоціацію Україна – ЄС як шлях реформування українського суспільства // Науковий вісник «Демократичне врядування». – 2013. – Вип. 11. – С. 10-16.
2. Кушнір Н. О., Дяченко Б. І. Асоціація Україна – ЄС: потенційні вигоди та можливі ризики для економіки України // Науковий вісник Ужгородського національного університету Серія Економіка. – 2014. – Вип. 2. – С. 224-228.
3. Дем'яненко М. Угода про асоціацію між Україною та ЄС: стан та перспективи [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.nbuviar.gov.ua/images/rezonans/2017/rez7.pdf>
4. Міфи про Угоду про асоціацію – аналіз фактів [Електронний ресурс]. - Режим доступу:
5. http://eeas.europa.eu/archives/delegations/ukraine/documents/myths_aa_uk.pdf
6. Анрусевич Н. Екологічний бік євроінтеграції: імітація реформ чи реальні зміни? [Електронний ресурс]. - Режим доступу:
7. <http://www.eurointegration.com.ua/articles/2017/06/16/7067180/>
8. Копійка В.В. Угода про асоціацію ЄС як чинник забезпечення національної безпеки України // Науковий вісник Дипломатичної академії України. – 2013. – Вип. 20 (2). – С. 9-12.
9. Савченко В. Угода про асоціацію з ЄС – шляхи реалізації переваг // Проблеми і перспективи економіки та управління: науковий журнал / Черніг. нац. технолог. ун-т. - 2016. – № 2 (6). – С. 24-34.

ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ ДО ЄС: ІСТОРІОГРАФІЯ ПИТАННЯ

Мельниченко Б.Б.

доцент кафедри конституційного та міжнародного права

Навчально-наукового Інституту права та психології
Національного університету «Львівська політехніка»,
кандидат юридичних наук, доцент

Хміль М.-М.

студентка

Львівського інституту

ПрАТ «ВНЗ»МАУП»

Актуальність дослідження проблематики євроінтеграції України до Європейського Союзу обумовлена зовнішньополітичним курсом нашої держави, новими викликами після розширення ЄС та об'єктивними реаліями сьогодення.

Серед вітчизняних науковців, які досліджували проблеми європейської інтеграції, слід виділити праці таких науковців як: І. Березовської, М. Буроменського, В. Буткевича, В. Василенка, М. Гнатовського, В. Денисова, А. Дмитрієва, В. Євінтова, О. Задорожнього, Л. Луць, А. Мацка, М. Микієвича, В. Муравйова, Р. Петрова, К. Смирної, О. Шпакович та ін.

Європейський Союз – економічний та політичний союз 28 держав-членів, що розташовані здебільшого у Європі. Спершу Європейський Союз був заснований шістьма країнами, але після 1958 року відбулось п'ять етапів послідовного розширення ЄС. 1 травня 2004 року до ЄС приєднались 10 нових членів, що стало найбільшим розширенням Союзу за всю його історію. Після входження у 2013 році Хорватії, Європейський Союз нараховує 28 країн-учасників. В сучасному вигляді існує на основі Договору про Європейський Союз від 7 лютого 1992 року [1].

Відповідно до п. 1 ст. 3 Лісабонського договору, мета Союзу – підтримувати мир, свої цінності та добробут своїх народів. В той же час у ст. 2 цього договору зазначено, що Союз засновано на цінностях поваги до людської гідності, свободи, демократії, рівності, верховенства права та поваги до прав людини, зокрема осіб, що належать до меншин.

З моменту набуття Україною незалежності у 1991 році, Європейський Союз та Україна динамічно розвивають відносини один з одним. Україна – це держава, яка є пріоритетним партнером ЄС у рамках Європейської політики сусідства та Східного

партнерства. Щорічно Європейський Союз та Україна проводять саміт за участі президентів з обох сторін.

Намір України розбудувувати відносини з ЄС на принципах інтеграції був вперше проголошений у Постанові Верховної Ради України «Про Основні напрями зовнішньої політики України» від 2 липня 1993 року. У документі зазначалося, що «перспективною метою української зовнішньої політики є членство України в Європейських Співтовариствах за умови, що це не шкодитиме її національним інтересам. З метою підтримання стабільних відносин з Європейськими Співтовариствами, Україна підпише Угоду про партнерство і співробітництво, реалізація якої стане першим етапом просування до асоційованого, а згодом – до повного її членства у цій організації» [2].

У подальшому стратегічний курс України на європейську інтеграцію був підтверджений та розвинутий у Стратегії інтеграції України до ЄС, схваленій Указом Президента України 11 червня 1998 року, та Програмі інтеграції України до ЄС, схваленій Указом Президента України 14 вересня 2000 року. Зокрема, у Стратегії набуття повноправного членства в ЄС проголошено довготерміновою стратегічною метою європейської інтеграції України [3].

16 червня 1994 року між Європейськими співтовариствами і Україною була підписана Угода про партнерство та співробітництво (УПС). Це була перша угода, підписана ЄС з країнами колишнього Радянського Союзу. Тривалий процес ратифікації Угоди державами-членами закінчився лише на початку 1998 року, а тому УПС набула чинності лише 1 березня 1998 року [4].

Переговори щодо нового базового договору між Україною та ЄС на заміну чинної Угоди про партнерство та співробітництво були започатковані у березні 2007 року (у 2008 році сторони узгодили назву майбутньої угоди – Угода про асоціацію). У грудні 2011 року Україна і ЄС завершили переговори за угодою про асоціацію, які вели з вересня 2008 року, а 30 березня 2012 року у Брюсселі глави переговорних делегацій парафували Угоду. Процедура парафування – це технічне затвердження тексту угоди, у ході якого глави переговорних делегацій ставлять свої підписи на всіх сторінках угоди, закріплюючи таким чином суть досягнутих домовленостей [5].

Угода про асоціацію – це новий стан розвитку договірних відносин між ЄС та Україною, спрямованих на політичну асоціацію та економічну інтеграцію. Угода передбачає зобов'язання обох сторін

будувати міцні та довготривалі відносини, що базуються на основі спільних цінностей, зокрема, повній повазі демократичних принципів, верховенства права, відповідального державного управління, повазі прав людини та основних свобод.

Робота над Угодою про асоціацію України та ЄС зайняла 10 років. Роботу над текстом Угоди було завершено у 2013 році, а її підписання відбулося вже у 2014 році – після Революції гідності. Протягом 2014-2017 років Угоду ратифікували Верховна рада, Європарламент, а також національні парламенти усіх країн ЄС. З 1 вересня 2017 року дія Угоди про асоціацію між Євросоюзом та Україною вступила в силу в повному обсязі [6].

Політика України щодо розбудови відносин з Європейським Союзом впроваджується на основі Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» від 1 липня 2010 року. Відповідно до ст. 11 Закону, однією з основоположних засад зовнішньої політики України є «забезпечення інтеграції України в європейський політичний, економічний, правовий простір з метою набуття членства в ЄС» [7].

Дорожню карту та першочергові пріоритети становлення та розвитку України як члена європейської сім'ї визначено Указом Президента України «Про стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»» від 12 січня 2015 року. Зокрема, у Документі зазначено, що ратифікувавши Угоду про асоціацію між Україною та ЄС, Україна отримала інструмент та дороговказ для внутрішніх перетворень, а виконання вимог цієї Угоди дає можливість Україні в подальшому стати повноцінним членом ЄС [8].

Таким чином, європейська спрямованість України передбачає нові можливості співпраці з високорозвиненими країнами, сприяє вдосконаленню стосунків у всіх сферах, зміцнюються позиції України в системі міжнародних відносин.

Література:

1. Договір про Європейський Союз від 07.02.1992 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_029.
2. Про Основні напрями зовнішньої політики України : Постанова Верховної Ради України від 02.07.1993 № 3360-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3360-12>. (документ втратив чинність)

3. Про затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу : Указ Президента України від 11.06.1998 № 615/98 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/615/98>. (документ втратив чинність)

4. Угода про партнерство та співробітництво від 14.06.1994 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/>. (документ втратив чинність)

5. Україна і ЄС парафували угоду про асоціацію [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://tyzhden.ua/News/46260>.

6. Угода про асоціацію між Україною та ЄС набула чинності [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pravda.com.ua/news/2017/09/1/7153709/>.

7. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики : Закон України від 01.07.2010 № 2411-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2411-17>.

8. Про стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» : Указ Президента України від 12.01.2015 № 5/2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.

РЕАЛІЗАЦІЯ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ СТАНДАРТІВ В УКРАЇНІ: АСТЯ NON VERBA

Софінська І.Д.

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри конституційного і міжнародного права

Навчально-наукового інституту права та психології

Національного Університету «Львівська Політехніка»

Відомо, що Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (далі – Угода про асоціацію між Україною та ЄС), ратифікована у вересні 2014 року, визнає спільні європейські цінності (демократія, верховенство права, повага до прав людини, незалежності, суверенітету, територіальної цілісності та непорушності кордонів), які повинні формувати підґрунтя внутрішньої та зовнішньої політики сторін угоди [1].

Аналізуючи текст Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, варто відзначити, що весь її текст пронизаний концептом цінностей, принципів та стандартів. Угода оперує, починаючи із преамбули, тими європейськими стандартами, ефективна реалізація котрих покликана покращити як політико-правовий простір держави та гарантувати їй чільне місце на «геополітичній шахівниці» Європи, так і забезпечити значне зростання рівня добробуту її громадян. Серед основних європейських стандартів, застосування яких повинне відбуватися, насамперед, на місцевому рівні (найближчому до місцевих мешканців), найважливішими вважаються такі як добре (ефективне) врядування, транскордонне співробітництво, принципи сталого (усталеного) розвитку тощо.

У світі не існує єдиного визначення доброго врядування, однак, достовірно відомо, що ця ідея а рїогї пов'язана із демократією, прозорістю, відкритістю, відповідальністю, ефективністю, залученням і участю зацікавлених в реальній та ефективній життєдіяльності територіальних громад осіб, верховенством права та справедливістю. На нашу думку, добре (ефективне) врядування – це демократичне, відповідальне, ефективне, прозоре та підзвітне управління на місцевому і регіональному рівнях, яке повинне бути забезпечене ефективними правовими та інституційними інструментами[2, с. 10, 222–227].

Принагідно відзначаємо, що в Угоді про асоціацію між Україною та ЄС регулюванню питань транскордонної взаємодії присвячено главу 27 «Транскордонне та регіональне співробітництво» розділу V. Економічне та галузеве співробітництво (ст.ст. 446–449)[1]. Правдоподібно, що транскордонне співробітництво – це співпраця суміжних територій сусідніх держав, яка проявляється у реалізації спільних дій, спрямованих на встановлення і поглиблення економічних, соціальних, науково-технічних, екологічних, культурних та інших відносин між територіальними громадами, їх представницькими органами, місцевими органами виконавчої влади, що знаходяться під юрисдикцією двох або декількох договірних сторін, а також укладання з цією метою будь-яких необхідних угод або досягнення домовленостей.

Зазвичай, основна мета транскордонного співробітництва полягає у соціо-культурній інтеграції місцевих мешканців, соціо-економічному розвитку територіальних громад, міжмуніципальній співпраці та допомозі місцевим мешканцям. Міркуючи так, варто відзначити, що учасниками транскордонного співробітництва,

насамперед, є юридичні та фізичні особи, громадські організації, які укладають конкретні угоди щодо реалізації спільних заходів у рамках транскордонного співробітництва та координують їх. До важливих передумов транскордонного співробітництва, насамперед, зараховують геополітичний фактор, історико-географічний фактор, спільність матеріально-ресурсної бази та наявність ефективного й сучасного законодавчого забезпечення.

Розгляд та всебічний аналіз явища транскордонного співробітництва неминує приводить до необхідності з'ясування іншого, однак не менш важливого, концептуального питання – сутності та призначення кордонів. Найбільш відомою та поширеною у світлі дослідження проблематики транскордонного співробітництва видається теза відомого швейцарського економіста Реміджо Ратті про те, що, зазвичай, кордон має подвійну концепцію існування: в один і той же час він може слугувати чинником, що розділяє різні політично-інституційні системи (роз'єднуюча функція чи функція бар'єру / фільтру для вільного переміщення осіб (робітників), товарів, послуг чи капіталу), і чинником, що забезпечує контакт між різними соціальними колективами (контактуюча чи інтеграційна функція)[3, с. 27–33].

Кажуть, що на теренах Європи концепція транскордонного співробітництва візуалізувалася, коли у 1958 році був створений перший євро регіон EUREGIO (EUREGIO) в німецько-нідерландському прикордонні навколо Гронау[4, с. 1–15]. На даний час, цей євро регіон простягається на 13 000 км² по обидва боки прикордоння Німеччини та Нідерландів (а це 129 територіальних громад міст, містечок та сіл, налічує понад 3 мільйони місцевих мешканців). На підставі ефективного функціонування цього першого євро регіону була прийнята у 1966 р. рекомендація Ради Європи щодо проекту Конвенції з транскордонного співробітництва[5, с. 9]. Вона з плином часу «переросла» у Європейську (рамкову) конвенцію Ради Європи про основні принципи транскордонного співробітництва між територіальними общинами або органами влади (т. зв. Мадридську рамкову конвенцію) 1980 року[6].

Очевидно, що транскордонне співробітництво має неабияке важливе значення для розвитку прикордоння України та сусідніх держав-учасниць ЄС, особливо у контексті її участі в чотирьох євро регіонах («Карпатський» 1993 р., «Буг» 1995 р., «Нижній Дунай» 1998 р. та «Верхній Прут» 2000 р) із сумарним населенням в прикордонні цих чотирьох євро регіонів – близько 30 млн. осіб.

Зокрема, як згадується в аналітичному звіті РЄ «SWOT 1: Аналіз та планування прикордонної співпраці у державах Центральної Європи», на даний час науковці вважають «Карпатський» єврорегіон досить символічним, оскільки у такому величезному регіоні (за територією та кількістю населення) складно ефективно співпрацювати[7, с. 166–170]. Особливої активності в інших єврорегіонах за участю України («Буг», «Верхній Прут», «Нижній Дунай») не спостерігається, але розвиток спільних проектів у сфері телекомунікацій, транспорту, енергетики, охорони довкілля та туризму є очевидним. Поділяємо твердження українських науковців, що єврорегіони за участю українських областей («Карпатський», «Буг», «Верхній Прут», «Нижній Дунай»), порівняно з аналогічними структурами в ЄС недостатньо ефективно використовують наявний потенціал механізму транскордонного співробітництва щодо соціально-економічного розвитку прикордоння, підвищення конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості цих регіонів, а також покращення добробуту і благополуччя місцевих мешканців[8].

Ймовірно, це відбувається внаслідок недостатнього вирішення органами публічної влади існуючих проблем, які гальмують здійснення ефективного транскордонного співробітництва України з сусідніми державами-членами Європейського Союзу. Серед основних чинників, науковці здебільшого виділяють такі:

- недостатня оцінка транскордонного співробітництва як інструменту територіального та/чи регіонального розвитку і покращення якості життя людей, які мешкають у прикордонних регіонах України з боку органів державної влади;
- обмеженість стратегічного бачення органами державної влади України завдань та перспектив розвитку транскордонного співробітництва (зокрема, відсутність навичок спільного планування розвитку прикордонних територій України та необхідних повноважень для налагодження різноманітних форм транснаціонального співробітництва);
- недостатній рівень фінансової підтримки спільних транскордонних проектів (зокрема, невизначеність фінансових установ (банків) щодо цілеспрямованого кредитування проектів соціально-економічного розвитку прикордонних регіонів);
- недостатня ефективність інституційної бази регіонального розвитку, яка у прикордонних регіонах має відігравати роль одного з рушіїв транскордонного співробітництва;

- відсутність у місцевих органів державної влади чіткого усвідомлення того, що завдання розвитку транскордонного співробітництва потребують ефективного виконання функцій координації, а не жорсткого адміністрування[9].

Погоджуємося з думкою експертів, що реалізація стратегічного бачення спільного розвитку транскордонних регіонів України та сусідніх держав-учасниць ЄС безпосередньо залежить від ефективного залучення представників бізнесу і громадського сектору суспільства, застосування інноваційних механізмів стимулювання транскордонного співробітництва (державно-приватне партнерство, розвиток транскордонних кластерів, промислових зон та парків, інноваційних проектів), належної координації діяльності партнерів на території євро регіону[10, с. 11-16].

Актуальність процесів глобалізації та міграції а posteriori почали впливати на формування національного природного, економічного середовища, а тому концепція усталеного (сталого) розвитку набула широкого розповсюдження. Ще з початку 90-х років ХХ століття стало очевидним, що сталий (усталений) розвиток може стати тією новою парадигмою, яка зуміє поєднати три основні аспекти існування кожної людини: охорону довкілля, економічний розвиток та соціальну політику. Загалом, усі показники усталеного (сталого) розвитку є розподілені на чотири концептуальні платформи: соціальну, економічну, екологічну та інституційну. Розмірковуючи про сталий (усталений) розвиток, передусім ми говоримо про розвиток суспільства та місцевого самоврядування, який задовольняє потреби сучасності в умовах глобалізації, зберігає унікальність територіальних громад та не шкодить добробуту місцевих мешканців.

Об'єднавши ці взаємопов'язані та взаємозалежні європейські стандарти ми зможемо отримати той вектор розвитку України, який передбачає упорядкування діяльності держави з метою реформування законодавства і трансформації державної політики, економічного зростання, захисту довкілля та забезпечення добробуту її громадян.

Література:

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, 27 червня 2014 р. // Офіційний вісник України від 26.09.2014 р., 2014 р., № 75, том 1, стор. 83, стаття 2125

2. Софінська І.Д. Міжнародно-правові стандарти місцевого самоврядування: навч. посібник. – Львів: «Каменярь», 2016. – С. 10, 222–227.
3. Ratti R. Different Levels of Transborder Cooperation // Croatian International Relations Review, June 1997. – pp. 27–33.
4. Perkmann M. (2006) Construction of new territorial scales: a framework and case study of the EUREGIO cross-border region, Regional Studies 40, pp. 1–15.
5. Practical Guide on Transfrontier Co-operation / Council of Europe, 2013. – P. 9.
6. Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями від 21.05.1980 р. // Офіційний вісник України, 15.03.2006 р., 2006 р., № 9, стор. 200, стаття 585.
7. SWOT 1: Analysis and Planning for Cross-Border Co-operation in Central European Countries / ISIG & Council of Europe, 2014. – pp. 166–170.
8. Транскордонне співробітництво України в контексті євроінтеграції : монографія / Н.А. Мікула, В.В. Засадко. – К. : НІСД, 2014. – С. 50.
9. Студенников І. Транскордонне співробітництво як дзеркало регіональної політики в Україні // Режим доступу: <http://soskin.info/ea.php?pokazold=20050111&n=1-2&y=2005>. – Дата доступу: 04.07.2017.
10. Розвиток транскордонного співробітництва : науково-аналітична доповідь / НАН України. ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України»; наук. редактор В.С. Кравців. – Львів, 2015. – С. 11–16. (Серія «Проблеми регіонального розвитку»).

ГАРМОНІЗАЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ З ПРАВОМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Мельниченко Б.Б.

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри конституційного та міжнародного права

Навчально-наукового Інституту права та психології

Національного університету «Львівська політехніка»,
доцент

Грабовинська М.-І.

студентка

Львівського інституту

ПрАТ «ВНЗ»МАУП»

Актуальність теми полягає в тому, що на сучасному етапі розвитку суспільства і держави європейська та євроатлантична інтеграція є одним з важливих пріоритетів державної політики України, реалізація якого потребує наукової, освітянської та інформаційної підтримки, міжнародної кооперації фахівців і вирішення низки проблем, що пов'язані з процесом зближення національного законодавства із законодавством Європейського Союзу.

Дослідження особливостей зближення правової системи України із правом ЄС слід розглядати як важливу складову зусиль у напрямку поступової інтеграції України до європейського політичного, економічного та правового простору. До вчених, що досліджували окремі аспекти вказаної проблеми, слід віднести: М. Баймуратова, Ю. Грошевого, Л. Луць, Н. Малишеву, В.Опришка, Ю. Тихомирова, О. Ткаченка, Ю. Шемшученка та інших.

Гармонізація права (законодавства) – це процес узгодженого розвитку національних законодавств, усунення існуючих між ними суперечностей та формування мінімальних правових стандартів шляхом утвердження спільних правових принципів або прийняття окремих правових рішень з метою зближення правових систем. Вона може бути як односторонньою, так і багатосторонньою. За останньої всі учасники на узгодженій основі вживають заходів для зближення права та законодавства, а за односторонньої – право і законодавство однієї держави адаптується до права та законодавства іншої (інших) держави [1, с. 54].

Україна здійснює, заходи, спрямовані на поступове зближення національної правової системи з правом Європейського Союзу, у таких сферах, як митне законодавство, законодавство про компанії, банківську діяльність, бухгалтерський облік, оподаткування, інтелектуальну власність, охорону праці, фінансові послуги,

конкуренцію, державні закупки, охорону здоров'я, захист природного середовища, захист прав споживачів, непряме оподаткування, технічні правила та стандарти, ядерна енергетика, транспорт тощо.

Ефективність правової інтеграції багато в чому залежить від заходів і способів, які використовуються державами на різних стадіях правової інтеграції. До них вона відносить, зокрема, створення демократичних засад розвитку суспільства, формування правової держави, реформування інституційної та нормативної частин правової системи суспільства, формування правової свідомості населення відповідно до основних засад європейського права [1].

Україна взяла на себе названі зобов'язання з урахуванням того, що їх реалізація сприятиме прискоренню ринкових реформ, а також сприятиме зоні вільної торгівлі між Україною та Європейським Союзом. На нашу думку, основним методом узгодження національного законодавства України із законодавством Євросоюзу – непряма гармонізація, тобто прийняття законодавчих актів повинне відбуватися поетапно, в першу чергу з урахуванням інтересів нашої держави. Норми та принципи законодавчих актів Євросоюзу повинні враховуватися в межах доцільності для України з огляду на економічні, політичні та соціальні наслідки прийняття узгоджених з європейськими стандартами законодавчих актів. Така діяльність повинна проводитись у відповідності до особливостей соціально-економічної та суспільно-політичної ситуації.

Для ефективності правового механізму взаємодії ЄС та України важливо сформувати систему правових засобів і заходів, які забезпечували б інтеграційні процеси на кожній зі стадій відповідними способами. Така система заходів має включати: 1) порівняльно-правове дослідження правових систем ЄС та України, виявлення їх особливостей; 2) визначення оптимальних форм гармонізації, уніфікації і відповідних засобів їх здійснення; 3) визначення видів та рівнів гармонізації й уніфікації та сфер і меж їх застосування; 4) виявлення умов здійснення цих процедур; 5) створення відповідних колізійних механізмів; 6) узгодження термінології; створення словників термінів і понять [2].

Здійснюючи гармонізацію національного законодавства в питанні євроінтеграції, Україна повинна враховувати й те, що цей процес має, як правило, односторонній характер, оскільки при цьому не йдеться про взаємні кроки з обох сторін щодо узгодження своїх правових норм, а тільки про зміни в українському законодавстві з

метою його гармонізації з нормами права Євросоюзу. Україна фактично не може впливати на процес нормотворення в системі Євросоюзу. Багато невизначеностей існує й стосовно встановлення точного змісту актів Євросоюзу, з якими потрібно гармонізувати українське законодавство [3].

Гармонізація систем національного і європейського права не може здійснюватись механічно. По-перше, продовжує діяти принцип державного суверенітету кожної країни. По-друге, ці країни мають багато особливостей, які вони оберігають і не хотіли б втратити в ході інтеграційних процесів. По-третє, ще не вироблено універсальних організаційних механізмів гармонізації відповідних правових систем. По-четверте, мають місце суттєві недоліки в теоретичному вирішенні відповідних проблем, що стримує і їх практичне вирішення [4].

Для позначення процесу гармонізації в офіційних документах ООН, дістав поширення термін «імплементация», що буквально означає «здійснення». Суверенна рівність держав, їхня незалежність у здійсненні внутрішньої і зовнішньої політики обумовили обставини, коли вони як творці міжнародно-правових норм виступають одночасно основними суб'єктами їхньої імплементации. Переважна більшість міжнародно-правових норм, що містяться в міжнародно-правових договорах, реалізується через національний механізм імплементации [5].

Підсумовуючи вищесказане, гармонізація законодавства України з правом Європейського Союзу є послідовним процесом наближення її правової системи, включаючи законодавство, правотворчість, юридичну техніку, практику правозастосування до правової системи ЄС відповідно до критеріїв, що висуваються до держав, які мають намір до нього приєднатися.

Література:

1. Луць Л. Формування правового механізму взаємодії України з Радою Європи та Євросоюзом / Л. Луць // Віче. – 2006. – №№ 7/8. – С.54-56.
2. Систематизація законодавства України: проблеми та перспективи вдосконалення : Монографія. – К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2003. – 220 с.
3. Проблемы гармонизации законодательства Украины и стран Европы / В. И. Андрейцев [и др.] ; общ. ред. Е. Б. Кубко, В. В. Цветков ; Юридическая фирма "Салком". Научно-аналитический центр. – К. : Юринком Интер, 2003. – 583 с.

4. Луць Л. Основні заходи та способи європейської правової інтеграції / Л. Луць // Право України. – 2002. – № 5. – С. 146.
5. Гомонай В.В. Зближення законодавства України з правовою системою Європейського Союзу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://radnuk.info/statti/228-konst-pravo/3497-2010-01-22>.

ФІНАНСОВО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Бліхар М. М.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри конституційного та міжнародного права
Навчально-наукового інституту права та психології
Національного університету «Львівська політехніка»

Події останніх років у нашій державі, які супроводжуються кардинальними змінами внутрішньополітичної ситуації й фінансовою кризою, гостро актуалізували проблему пошуку ефективних ресурсів для нарощення економічного потенціалу держави. Саме інвестиції можуть і повинні стати тим «локомотивом» за допомогою якого не тільки кількісно зростуть економічні макропоказники, але й настане якісна трансформація суспільного життя, від якої виграють всі верства населення, конструктивні зміни торкнуться кожного.

Важливе значення інвестицій у сучасних українських реаліях, наявність низки невирішених фінансово-правових питань в сфері інвестиційної діяльності, необхідність пошуку і реалізації нових векторів удосконалення фінансово-правового регулювання в сфері інвестиційної діяльності обумовлюють актуальність сьогодення.

Публічність таких правовідносин свідчить про зіткнення в них різноманітних інтересів, які часто не тільки спрямовані на досягнення певної економічної цілі, а водночас можуть бути різнонапрямленими та містити суперечності інтересів їхніх учасників, як державних, так і групових чи індивідуальних. Тому варто враховувати можливості

синергетичного, тобто «результативного» суспільного інтересу, необхідного для нормального функціонування усіх учасників фінансово-інвестиційної діяльності.

Публічність державної влади є однією з її ознак, серед інших виділяють об'єднання населення за територіальним принципом, здійснення її спеціальним апаратом, а також суверенітет, зокрема монополія на примус і прерогатива законотворення [4, с. 63].

Як свідчить світова практика, часто держава бере участь у підтримці інвестиційної діяльності сторін інвестиційного процесу через державні стратегії активного втручання або здійснення децентралізованого регулювання. Держава має можливість застосовувати специфічні методи державного управління інвестиційними процесами, наприклад, створення відповідного інвестиційного клімату, стимулювання попиту і пропозиції на певний вид інвестицій в економіку, соціальну, наукову чи іншу сферу діяльності.

Отже, держава через власну стратегію активного втручання в інвестиційну діяльність підприємств шляхом законодавчої ініціативи, податкового регулювання та інших важливих інструментів впливу визнає інвестиційну діяльність важливим чинником соціально-економічного зростання країни. При цьому державні інституції не лише опосередковано беруть участь у реалізації інвестиційних програм, але й визначають масштаб та пріоритетність інвестиційно-інноваційного розвитку національного господарства, беруть участь у підвищенні фінансового забезпечення необхідних суспільно значущих результатів.

Вплив фінансової діяльності держави на інвестиційний процес через активну інвестиційну стратегію здійснюється і безпосередньо через державний сектор економіки, і через державні інституційні органи – Національний банк України, Антимонопольний комітет, Фонд державного майна, а також виконавчу владу на місцях та місцеве самоврядування.

З іншого боку, стратегія децентралізованого регулювання інвестиційних процесів у вітчизняній економіці реалізується через більш опосередковану участь держави в інвестиційній діяльності розвитку окремих суб'єктів господарювання чи організацій. Але це не свідчить про меншу міру централізації управління цими інвестиційними процесами з боку держави. Своєю чергою, держава впливає на реалізацію власної інвестиційної політики шляхом сприяння інноваційним нововведенням у державному секторі

економіки та соціальній політиці. Для здійснення цієї мети можуть створювати початковий попит і пропозицію на суспільні нововведення, визначати і виділяти відповідні фінансові, науково-дослідницькі ресурси, пропонувати податкові пільги, квоти та інші преференції щодо ефективної інвестиційної діяльності, що має важливе значення для соціально-економічного розвитку чи науково-інноваційної діяльності країни.

Потреби суспільства держава покликана забезпечити як публічний виборний інститут. У цьому сенсі вона зобов'язана постійно й неухильно реалізувати функції з планомірного і цілеспрямованого утворення, розподілу та використання державних централізованих та децентралізованих грошових фондів, тобто фінансову діяльність. У цьому зв'язку варто згадати про наявний в літературі термін «публічні фінанси», який охоплює два види фінансів: державні та місцеві. У той час, коли вплив на економічний і соціальний розвиток місцевих утворень здійснюється за допомогою місцевих фінансів, через державні фінанси держава впливає на свій економічний та соціальний розвиток. Державні фінанси завжди стосуються грошей, зумовлені управлінською функцією держави, є перерозподільними відносинами у сфері сукупного суспільного продукту. Регульовальна функція фінансів полягає у втручанні держави в процес відтворення; задля регулювання застосовують фінансове і бюджетне планування. Ці напрями державного управління неможливо здійснювати без наявності відповідних джерел фінансування. Через перерозподільні функції публічних фінансів та створення централізованих фінансових фондів і бюджетів відбувається соціально спрямований перерозподіл грошових потоків у національному масштабі.

Держава провадить політику стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки, тобто в тих, завдяки яким суспільство забезпечується високотехнологічною конкурентоспроможною екологічно чистою продукцією, високоякісними послугами і реалізується державна політика щодо розвитку виробничого й експортного потенціалу, створення нових робочих місць [3]. Водночас через фіскальну консолідацію задля стабілізації макроекономічної ситуації, скорочення державних заощаджень, завершення будівництва основних інфраструктурних мереж, активізацію процесів приватизації на тлі закликів до зниження державного сектору багато країн володіють обмеженими можливостями для збільшення державних інвестицій шляхом прийняття менш

жорстких податково-бюджетних показників, тому у всьому світі державні видатки на інфраструктуру скорочуються [1, с. 5, 19].

В умовах політичної та економічної нестабільності в країні, фінансової нестійкості, соціальних суперечностей, за яких відбувається інвестування, особливого значення набуває реалізація контрольної функції фінансів. Тож контроль над інвестиціями є частиною публічної діяльності держави у сфері інвестування.

Фінансові правовідносини у сфері інвестиційної діяльності є системоутворювальними, оскільки держава виступає не тільки як суб'єкт права, що регулює відповідні норми інвестиційного, фінансового, господарського права стосовно мобілізації, розподілу, перерозподілу й використання не лише фондів коштів господарських суб'єктів, але й суб'єктом права, що виконує свої функції. У цьому проявляється публічна діяльність держави в інвестиційних процесах. Це відповідає змісту фінансової діяльності держави щодо особливостей розподілу і перерозподілу валового внутрішнього продукту, національного доходу, що є важливим чинником розвитку продуктивних сил країни, створення сучасної ринкової структури економіки, забезпечення високої якості соціального й економічного життя населення в умовах євроінтеграції.

Література:

1. Акитоби Б. Государственные инвестиции и государственно-частные партнерства / Б. Акитоби, Р. Хемминг, Г. Шварц. – М. : Изд. Междунар. валют. фонда, 2007. – 30 с.
2. Кравцов Д.В. Фінансові правовідносини у сфері інвестиційної діяльності / В.Д. Кравцов // Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. пр. – Одеса, 2007. – № 35. – С. 432–435.
3. Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць. Закон України № 5205-VI від 06.09.2012 р. // Офіційний вісник України від 15.10.2012 р., 2012 р., № 76, стор. 62, стаття 3069.
4. Четвернин В.А. Введение в курс общей теории права и государства : учеб. пособие / В.А. Четвернин. – М. : Ин-т гос. и права РАН, 2003. – 204 с.

*ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ
ФІНАНСУВАННЯ ЗОВНІШНІХ ДІЙ ЄС,
ДОСТУПНИХ ДЛЯ УКРАЇНИ*

Баскакова О.І.

асистент кафедри конституційного та міжнародного права
Навчально-наукового Інституту права та психології
Національного університету «Львівська політехніка»

Європейський Союз є одним з найактивніших гравців на світовій арені. Саме бюджет ЄС, видатки якого забезпечують належне виконання політик, заходів та видів діяльності ЄС, виступає головним каталізатором досягнення цілей та завдань Союзу, передбачених установчими договорами, зокрема таких, як сталий розвиток Європи, основу якого становлять економічний розвиток і стабільні ціни, високо конкурентоздатна соціальна ринкова економіка, що має на меті досягнення повної зайнятості і соціального прогресу[1].

Будучи одним з пріоритетних партнерів ЄС, Україна має доступ до чималої кількості програм та інструментів, що фінансуються з бюджету ЄС, спрямованих на проведення реформи децентралізації та державного управління, забезпечення реалізації принципу верховенства права та антикорупційної діяльності.

Слід зазначити, що основоположну роль у регулюванні розподілу видатків ЄС відіграють два фінансово-правових документи, а саме: багаторічна фінансова програма (далі - БФП) та щорічний бюджет.

Згідно з ст. 312 ДФЄС, БФП складається на термін не менший, ніж 5 років та має забезпечувати упорядкований розвиток видатків Союзу в межах його власних ресурсів.

За своєю природою, БФП – це багаторічний план видатків Євросоюзу, в якому пріоритети політики ЄС набувають фінансового вираження. Фінансова програма визначає граничні обсяги видатків за основними статтями щорічних бюджетів загалом і з розбивкою за роками.

В рамках БФП на 2014-2020 рр. інструменти ЄС для фінансування зовнішніх дій представлені двома групами:

- Тематичні інструменти - спрямовані на захист прав людини, сприяння демократії, викорінення бідності, підвищення рівня самодостатності у виробництві продуктів харчування, поліпшення освіти та охорони здоров'я і навколишнього середовища. До таких інструментів належать: Європейський інструмент з демократії та прав людини, Інструмент сприяння стабільності та миру, Інструмент партнерства та Інструмент співпраці в галузі ядерної безпеки.

- Географічні інструменти - зосереджені на пріоритетах розвитку визначених для конкретної країни або регіону. Європейська Комісія розробляє стратегічні документи у співпраці з країнами-бенефіціарами, які ґрунтуються на специфічних проблемах регіонів та країн-партнерів. До цієї групи інструментів належать Європейський фонд розвитку, Інструмент передвступної допомоги, Європейський інструмент сусідства, Інструмент для Гренландії та Інструмент для розвитку співпраці[2].

Для тих інструментів, які є частиною бюджету ЄС (усі, окрім Європейського фонду розвитку), у березні 2014 року прийнято Регламент №236/2014 про затвердження загальних правил і процедур застосування інструментів ЄС для фінансування зовнішніх дій [3]. Цим Регламентом встановлено спільні правила та умови фінансування різноманітних програм і заходів в рамках цих інструментів.

Фінансова допомога ЄС Україні надається в рамках 4 з 9 інструментів для фінансування зовнішніх дій, а саме: Європейського інструменту сусідства, Європейського інструменту з демократії та прав людини, Інструменту сприяння стабільності та миру та Інструменту співпраці в галузі ядерної безпеки.

Слід зазначити, що співпраця України з ЄС здійснюється в рамках Європейської політики сусідства та, зокрема, її східного виміру - Східного партнерства. Правовою основою такої співпраці між Україною та ЄС є Угода про асоціацію (УА)[4]. УА є найбільшим міжнародним договором, укладеним як Україною, так і ЄС, з огляду на її обсяг і тематичне охоплення (кількість сфер, які вона охоплює) та глибину (детальність зобов'язань і строки їх виконання).

Надання фінансової допомоги ЄС Україні, спрямованої на реалізацію цілей УА здійснюється в рамках Європейського інструменту сусідства, регламентом про який передбачено 3 види програм, через які може надаватися підтримка третім

країнам: двосторонні програми; багатосторонні програми та програми прикордонного співробітництва[5].

Відповідно до Регламенту №235/2014 про заснування Європейського інструменту з демократії та прав людини, цей інструмент має на меті підтримку проектів у сфері прав людини, фундаментальних свобод та демократії у державах-не членах ЄС[6]. Будучи створеним ще у 2007 році задля підтримки ініціатив громадянського суспільства на шляху перетворення в ефективну силу для здійснення політичних реформ і захисту прав людини, станом на 2015 рік в рамках Європейського інструменту з демократії та прав людини в Україні було профінансовано понад 40 грантових проектів, що працювали і працюють над питаннями свободи вираження поглядів, покращення доступу до правосуддя, боротьби з тортурами та жорстоким поводженням, моніторингу виборчих процесів та сприяння здійсненню реформ, викладених в Порядку денному асоціації Україна – ЄС [7].

Інструмент сприяння стабільності та миру, згідно з Регламентом №230/2014 про заснування Інструменту сприяння стабільності та миру, є ключовим елементом комплексного підходу ЄС щодо запобігання конфліктам, встановлення миру, реагування на кризи, глобальні та міжрегіональні загрози[8]. В рамках цього інструменту в Україні підтримувались ініціативи зі спостереження за виборами та відновлення довіри в суспільстві, робота Спеціальної моніторингової місії ОБСЄ, надавалася допомога внутрішньо переміщеним особам та громадянам, що постраждали від конфлікту на Донбасі. Інструмент також сприяв відновленню механізмів врядування та примиренню в спільнотах, що постраждали від конфлікту. Крім того, в його рамках здійснювалася реформа поліції[9].

В рамках четвертого інструменту – Інструменту співпраці в галузі ядерної безпеки надаються гранти країнам – не членам ЄС з метою впровадження максимально високих стандартів ядерної безпеки, розробки стратегій для управління ядерними відходами та використаним паливом, а також виведення з експлуатації ядерних установок та колишніх шахт урану [10]. В червні 2014 року ЄС започаткував другу фазу співпраці з третіми країнами, зокрема й Україною, в межах Інструменту співпраці в галузі ядерної безпеки. Перша фаза припала на 2007-2013 роки. Є три головні пріоритети цієї нової фази в Україні: підтримка регуляторних органів влади, робота з ядерними відходами та соціальні проекти в Чорнобильській зоні,

зокрема у сфері охорони здоров'я та виробництва чистої їжі (без радіоактивного забруднення) для місцевого населення[11].

Можна підвести підсумок, що фінансова допомога ЄС є вагомим каталізатором якісних змін та євроінтеграції України. Надання фінансової допомоги ЄС Україні здійснюється в рамках чотирьох інструментів для фінансування зовнішніх дій, кожен з яких має за мету підтримку проектів у різних сферах як на державному рівні, так і на рівні громадянського суспільства.

Література:

1. Consolidated versions of the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union. // Official Journal of the European Union, Volume 53, 30.03.2010. – P. 1-388.
2. Funding instruments. [Електронний ресурс]. // Official site of the European Commission.– Режим доступу: https://ec.europa.eu/europeaid/funding/funding-instruments-programming/funding-instruments_en.
3. Laying down common rules and procedures for the implementation of the Union's instruments for financing external action. Regulation (EU) No 236/2014 of the European parliament and the Council of 11 March 2014. [Електронний ресурс]. // Режим доступу: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/pdf/financial_assistance/ipa/2014/236-2014_cir.pdf
4. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. // Офіційний вісник України від 26.09.2014 р., 2014 р., № 75, том 1, стор. 83, стаття 2125
5. Establishing a European Neighbourhood Instrument. Regulation (EU) No 232/2014 of the European parliament and the Council of 11 March 2014. [Електронний ресурс]. // Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2014:077:0027:0043:EN:PDF>.
6. Establishing a financing instrument for democracy and human rights worldwide. Regulation (EU) No 235/2014 of the European parliament and the Council of 11 March 2014. [Електронний ресурс]. // Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R0235&qid=1427098454152&from=EN>.

7. Ресурсний центр ГУРТ. Інформуємо громадянське суспільство України. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://gurt.org.ua/news/grants/25729/bull/>.
8. Establishing an instrument contributing to stability and peace. Regulation (EU) No 230/2014 of the European parliament and the Council of 11 March 2014. [Електронний ресурс]. // Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R0230&from=EN>.
9. Україна та ЄС.[Електронний ресурс]. // Режим доступу: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/10781/node/10781_uk.
10. Establishing an Instrument for Nuclear Safety Cooperation. Council Regulation (EURATOM) No 237/2014 of 13 December 2013. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R0237&qid=1427099241896&from=EN>.
11. Енергетика: ЄС продовжує сприяти ядерній безпеці України. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://euukrainescoop.net/2014/10/27/jso/>.

*Особливості участі України в Європейській політиці сусідства
та Східного партнерства Європейського Союзу*

Левицький Т.І.

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри міжнародного права
факультету міжнародних відносин ЛНУ ім .І. Франка

Кузьма В.

аспірант кафедри міжнародного права
факультету міжнародних відносин ЛНУ ім .І. Франка

Становлення України як незалежної демократичної держави відбулося в період кардинальних змін у системі міжнародних відносин, які супроводжувалися розпадом СРСР, виникненням

нових незалежних держав та активної діяльності міжнародних організацій, а саме: Ради Європи, ОБСЄ, ЄС та ООН. Важливою рисою міжнародного розвитку нашої держави на сучасному етапі є активна участь в інтеграційних процесах, що відбуваються на регіональному рівні, особливо в рамках Європейського Союзу. Членство в ЄС – це стратегічна мета України, що, на нашу думку, є найкращим способом реалізації своєї правосуб'єктності на міжнародній арені та побудови економічно-розвинутої та демократичної держави.

Зараз є всі підстави для того, щоб говорити про надзвичайну важливість для України розвитку різнопланового співробітництва з Євросоюзом та про необхідність посилити роботу в цьому напрямку, оскільки на сьогодні Євросоюз є найпотужнішим та найбільш скоординованим економічним угрупованням у світі [1, с. 137]. Для України співпраця з ЄС є важливим засобом інтеграції в європейський правовий та економічний простір. І, справді, сьогодні неможливо навести переконливі аргументи, які здатні були б заперечити закономірність просування України по цьому шляху як безальтернативному орієнтиру її цивілізованого майбутнього. Однак потрібно врахувати, що Україна, яка тільки розбудовує свою державність і наповнює національний суверенітет реальним змістом, ще не готова до входження в таке політико-правове середовище з ознаками національності і федеративності [2, с. 40].

Сьогодні, Україна активно співпрацює з ЄС у різних форматах. Особливо важливою формою співробітництва є участь України у політиці розширення ЄС. 11 березня 2003 року було запроваджено інноваційний інструмент ЄС «Європейську політику сусідства» (ЄПС) яка виникла у відповідь на розширення ЄС. Європейська Комісія ЄС у посланні під назвою «Розширена Європа – сусідство: нові рамки взаємовідносин зі східними та південними сусідами» чітко визначила, що метою відносин є створення зони процвітання та добросусідства - кола друзів, з якими вона матиме активні мирні стосунки та співпрацю [3]. Концепція сусідства є проявом підходу у відносинах із третіми державами, хоча останні значно різняться за своїм економічним потенціалом, рівнем демократизації суспільства, зовнішньополітичними пріоритетами.

Відомо, що у рамках ЄПС ЄС співпрацює з 16 державами. Дев'ять з них (Алжир, Єгипет, Ізраїль, Йорданія, Ліван, Марокко, Палестинська автономія, Сирія, Туніс) є середземноморськими партнерами ЄС – учасниками південного напрямку

(«Євросередземноморське партнерство») Вірменія, Азербайджан, Білорусія, Грузія, Молдова та Україна [4]. На нашу думку, механізм ЄПС можна визначити як посилену співпрацю з ЄС, яка може запропонувати державам-сусідам максимальне наближення, окрім членства. А включені до цієї політики інструменти запозичені з політики підготовки до членства в ЄС. До них увійшли погоджені цілі реформ, плани дій, фінансова допомога, транскордонне співробітництво, проекти у різних сферах (TAIEХ, Twinning), участь у програмах ЄС (Youth, Tempus, Erasmus Mundus) [5, с. 297–298]. Науковець О. Гріненко вважає, що завдяки ЄПС *acquis communautaire* стає інструментом, що створює Пан'європейське партнерство без членства [6, с. 4]. Крім цього, як стверджує М. Ентін, «головною ідеєю ЄПС є те, що ЄС є зразком сучасної цивілізації, економічним гігантом, зразком стабільності, демократії, верховенства права, благополуччя. Покликання ЄС – це донесення ідеалів та цінностей, на яких він заснований, ззовні, поширюючи зону стабільності і процвітання на його найближче оточення» [7, с. 515].

Слід підкреслити то, що запровадження ЄПС свідчить про суттєво підвищену увагу ЄС до України та забезпечує механізм посилення відносин між ними. Однак, ЄПС не є правовим документом, який оформлює в юридичному розумінні стосунки та відносини двох сторін. Хоча, статус сусідства і не передбачає сьогодні реальних перспектив членства для України, він, усе ж, відкриває ширші можливості для взаємного співробітництва. Навіть не маючи чітких перспектив щодо членства в ЄС, курс України на європейську інтеграцію в поєднанні із запропонованим рівнем сусідського співробітництва можливо розкриє шлях до проведення в державі радикальних реформ з метою приведення законодавства до європейських стандартів.

Поряд з позитивними висловлюваннями щодо ЄПС є і різкі позиції щодо визначеності її цілей та змісту. Так, В. Копійка дійшов висновку, що «намір оптимізувати відносини ЄС із сусідніми державами на сході перетворився на громіздкий та неефективний інструмент – Європейську політику сусідства (*European Neighborhood Policy*), узагальнюючий та зрівняльний характер якої породжував непорозуміння не лише серед так званих держав-сусідів, але й серед держав – членів ЄС» [8, с. 21]. Як зазначають М. Кремона та К. Хілліон, ЄПС не можна вважати «напрямом», як відомі чотири спільні напрями, що розвиваються з ЄП або Росією, чи «партнерством», як Євросередземноморське [9].

Отже, на нашу думку, мета ЄПС полягає у забезпеченні можливості для розвитку нових відносин, а практичні питання, викликані близьким розташуванням та сусідством, повинні розглядатися окремо від питання вступу до ЄС. ЄПС- це політичний проект ЄС в рамках спільної зовнішньої і політики безпеки, правовою основою слугують в основному акти «*soft law*», тобто носять рекомендаційний характер, а на законодавчому рівні ЄС врегульовано тільки механізм фінансування.

Визначальним є той факт, що 7 травня 2009 року на Празькому Саміті стартувала нова ініціатива ЄС політика «Східного партнерства» (далі – ПСП) - це інноваційна рамка відносин ЄС з шістьма державами, а саме Азербайджаном, Білорусією, Грузією, Вірменією, Молдовою та Україною. Головна мета політики «Східного партнерства» - це необхідність створення відповідних передумов для прискорення політичної асоціації і економічної інтеграції східних держав-сусідів ЄС - партнерів. На нашу думку, важливим є той факт, що ЄПС передбачила підписання угод про асоціацію, створення зони вільної торгівлі, лібералізацію візового режиму, співпрацю в енергетичній праці, фінансування проектів і програм ЄС. ПСП трактується ЄС як невід’ємна частина ЄПС. Слід підкреслити, що ця ініціатива врахувала недолік ЄПС, оскільки містить конкретні інструменти, які враховують специфіку східного регіону. Головна ціль запровадження - це подолати розбіжності у рівнях співпраці між середземноморськими і східними сусідами та врахувати специфіку кожної держави. Специфікою ПСП стало запровадження багатостороннього формату як основи взаємодії з державами-партнерами та одночасне продовження розвитку співпраці на основі двосторонніх угод між ЄС та державами-учасницями (угоди про асоціацію). Багатостороння співпраця в рамках ПСП ґрунтується на 4 тематичних платформах: демократія, вправне врядування і стабільність; економічна інтеграція, зближення з секторальними політиками ЄС; енергетична безпека; контакти між людьми. Структуру запропоновано організувати на наступних рівнях. Проведення кожних два роки самітів ЄС - держави ПСП, щовесни - зустрічі на рівні міністрів закордонних справ, двічі на рік проводитимуться зустрічі уповноважених на ведення переговорів у рамках тематичних платформ [10].

У цілому, на думку Г. Перепелиці, політика «Східного партнерства», як з боку ЄС так і з боку держав учасниць, передбачає реалізацію двох груп цілей: ідеологічних (вибір - орієнтація на

Європу та європейські структури, а не на Євразію та Росію), прагматичних (можливість отримання фінансової та технічної допомоги від ЄС) [11, с. 8]. ПСП піддається гострій дискусії, так О. Шаповалова критикує за «асиметрію очікувань і можливостей, які мають ЄС та держави щодо нього» [12, с. 2-3]. Крім цього, як зазначається у статті Г. Перепелиці, що «недоліком залишається те, що в ПСП зберігається спільний підхід до всіх держав регіону, без урахування особливостей їх розвитку. Оцінка інтересів та позицій шести держав, на яких розповсюджується ініціатива «Східне партнерство» суттєво різняться» [11, с. 7]. Доцільним вбачається і підкреслити висловлювання А. Г. Гуменюка, який зазначає, що «участь України у «Східному партнерстві» не можна розцінювати у якості складової частини європейської інтеграції нашої держави. «Східне партнерство» – це в першу чергу намагання ЄС убезпечити свої східні кордони від можливих нових викликів з боку держав-партнерів по об'єднанню [13, с. 144].

Зауважимо, що стосовно держав ПСП, відбувається пасивне пропагування європейської інтеграції, оскільки сама перспектива членства не заперечується, але й не має підтвердження, водночас стимулюється наближення держав-учасниць до моделі ЄС у різних сферах. Отже, на нашу думку, мета ПСП передусім полягає у створенні умов для відносин асоціації з ЄС, але не передбачає передумови для отримання Україною членства у ЄС. Участь нашої держави у різних політиках ЄС має свої особливості і на практиці все ж таки поступово наближає її до ЄС.

Література:

1. Черешнюк В. Україна - ЄС: проблеми співробітництва та шляхи їх вирішення // Право Удержави. - 2004. - № 2. - С. 137-139.
2. Євінгов В.І. Україна в міжнародному співтоваристві // Суверенітет України і міжнародне право. - К.: Манускрипт, 1995. - С. 37-59.
3. Communication of the European Commission «Wider Europe – Neighbourhood: A New Framework for Relations with our Eastern and Southern Neighbours», COM (2003)104, – 11 March. [Electronic source].
– Available at:
http://eeas.europa.eu/archives/docs/enp/pdf/pdf/com03_104_en.pdf.
4. Інформація про Європейську політику Сусідства / European Neighbourhood Policy (ENP) [Електронний ресурс]. - Режим

- доступу: https://eeas.europa.eu/topics/european-neighbourhood-policy-enp/330/european-neighbourhood-policy-enp_en.
5. Європейське право: право Європейського союзу: підручник у трьох кн. / Кн. Третя: Право зовнішніх зносин Європейського Союзу / В. І. Муравйов, М.М. Мікієвич, І.Г. Білас та ін. – К.: «Ін Юре». – 2015. – 408 с.
 6. Гріненко О. О. Європейська політика сусідства як підґрунтя для співробітництва з Україною // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – Вип. 103 (Ч. 2), 2011. – С. 65–70.
 7. Европейское право. Право Европейского Союза и правовое обеспечение защиты прав человека: Учебник для вузов / Рук. авт. колл. и отв. ред. Л.М. Энтин. – 2-е изд., пересмотр. и доп. – М.: «Норма», 2007. – 960 с.
 8. Копійка В.В. Удержавна та Європейський Союз / В.В. Копійка, В. А. Манжола, Н. М. Весела. – К.: «Знання», 2012. – 78 с.
 9. Cremona M., Hillion C. L'Union fait la force? Potential and Limitations of the European Neighbourhood Policy as an Integrated EU Foreign and Security Policy // EUI Law Working Papers 2006/39. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/6419/LAW-2006-39.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
 10. Інформація про Східне партнерство [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://eeas.europa.eu/topics/eastern-partnership/419/eastern->
 11. Перепелиця Г.М. Східне партнерство і асоціація: можливості та обмеження євроінтеграційної політики України // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2011. – Вип. 97 (2). – С. 7–11.
 12. Шаповалова О. Східне партнерство: асиметрія очікувань і можливостей // International Review. – 2010. – № 3. – С. 2–8.
 13. Гуменюк А.Г. Політика Східного партнерства» щодо України: аналіз та оцінка // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2011. – Вип. 97(2). – С. 138–145.

*ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ:
ПРОБЛЕМИ, ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ*

Лавренко Ю.
студентка

Інституту права та психології
Національного Університету «Львівська Політехніка»

Науковий керівник:

Софінська І.Д.

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри конституційного і міжнародного права
Навчально-наукового інституту права та психології
Національного університету «Львівська політехніка»

Відомо, що основою для формування зовнішньополітичного курсу для України є базові національні інтереси та геополітичні пріоритети, ними є розвиток країни як незалежної держави разом зі збереженням соціально – культурної ідентичності, забезпечення економічної стабільності та політичного суверенітету. Реалізація саме цього базового національного інтересу є гарантом безпеки, добробуту та соціально – культурного прогресу для всіх громадян України.

Євроінтеграція – цивілізаційний вибір України, одна з ключових вимог Революції гідності. Для України Європейська інтеграція – це шлях модернізації економіки, подолання технологічної відсталості, залучення іноземних інвестицій і новітніх технологій, створення нових робочих місць, підвищення конкурентоспроможності вітчизняного товаровиробника.

Основним завданням України є повернення до європейського цивілізаційного простору, від якого вона відійшла через історичні події XVII століття. Специфічне геополітичне положення та історія тривалого співробітництва з європейськими країнами зумовлюють зацікавленість України в активній участі в інтеграційних процесах на європейському континенті. До стратегічних інтересів України в Європі належать необхідність технологічної модернізації вітчизняного виробництва, можливість оволодіння наукомісткими технологіями, заміна інерційного індустриального розвитку на інноваційний. Для України рух у напрямі європейської інтеграції – це питання ефективності її включення в існуючу систему розподілу функцій і ролей у сучасній світовій економічній і політичній системі. Активізація євро інтеграційних процесів означає також більш інтенсивне включення України в міжнародну співпрацю щодо врегулювання конфліктів і протидії новітнім загрозам міжнародній безпеці. На сьогодні основними напрямками співробітництва між Україною та ЄС є енергетика, торгівля та інвестиції, юстиція та

внутрішні справи, наближення законодавства України до законодавства Євросоюзу, охорона навколишнього середовища, транспортна сфера, транскордонне співробітництво, співпраця у сфері науки, технологій та космосу[1].

Сучасний стан розвитку політичної системи в Україні, адаптації державного управління до стандартів країн Європейського Союзу потребує комплексної розбудови існуючої в Україні системи державного управління. Підвищення ефективності соціального управління, його дієвості особливо актуальне у контексті вибору України шляху до євроінтеграції, оскільки виникає необхідність у осмисленні моделі управління, притаманної ЄС, та пристосуванні до неї власної моделі державного управління. Безумовно, й очікуваний перехід до парламентсько-президентської форми республіканського правління слід розглядати як послідовний курс саме на підвищення дієвості рішень у державному управлінні, на зростання зацікавленості й відповідальності парламенту за розробку й реалізацію ефективної державної зовнішньої і внутрішньої політики[2].

Передбачено, що ЄС надаватиме Україні підтримку у виконанні нею цілей і пріоритетів ПДА через застосування всіх наявних ресурсів допомоги ЄС, а також через обмін досвідом, поширення кращих практик та ноу-хау. Як частина цих зусиль група підтримки України при Європейській комісії, що була заснована у 2014 р., надає технічну допомогу та поради державним органам влади України щодо порядку денного реформ у тісній координації з Європейською службою зовнішньої діяльності (ЄСЗД), представництвом ЄС у Києві та державами-членами. Україна також має скористатися повною мірою допомогою консультаційної місії ЄС з реформування сектору громадської безпеки як частини комплексної допомоги ЄС у процесі реформування. ЄС також заохочуватиме та ініціюватиме координацію підтримки з боку інших партнерів України. Для підтримки виконання ПДА також застосовуватимуться відповідні європейські фінансові інструменти[3].

У рамках дослідження автори статті «Проблеми та перспективи Європейської інтеграції України» вивчили думку експертів щодо основних проблем та перспектив Європейської інтеграції України та отримали інформацію стосовно їх ставлення до євроінтеграції, а також спектру очікуваних змін внаслідок вступу України до Європейського Союзу. Для з'ясування експертної думки був використаний метод анкетування – один з найпоширеніших методів отримання первинної інформації. Анкета, яка була поширена серед

експертів, містила 25 запитань. В анкетуванні прийняло участь 36 експертів, які є фахівцями з проблематики міжнародних відносин. Більшість експертів висловились за те, щоб Україна продовжила підтримувати курс на євроінтеграцію (7,8 бали). Приблизно однакова кількість експертів вбачають необхідність співпраці з США або іншим світовим лідером та збереження курсу на співробітництво з ЄС. Маневрування між ЄС та Євразійським Союзом підтримало трохи менше респондентів (4,5 бали). Майже не розцінюють експерти варіант з опорою на власні сили (3,6 балів), адже це є один з катастрофічних варіантів розвитку подій для України [1, с. 4].

Як висновки варто відзначити, що згідно із результатами з'ясування експертної думки, можна визначити, що існують певні перешкоди на шляху поглиблення інтеграційних процесів між Україною та Європейським Союзом. По-перше, це низький рівень поінформованості громадян про перспективи членства України в ЄС, населення України має рівень поінформованості нижче середнього в питаннях Україна-ЄС. По-друге, сумніви стосовно того, що євроінтеграція матиме вигоду для всього населення України. На думку 26% експертів, інтеграція України в ЄС є найбільш вигідною для країн-членів ЄС, які хочуть підвищити свій геополітичний вплив і використовувати ресурси України у своїх інтересах. По-третє, проблемою виступає замкненість України між вимогами Європейського Союзу та Росії. Основним недоліком співпраці України з ЄС експерти вважають високу ймовірність погіршення стосунків з Росією. По-четверте, в населення є занепокоєність щодо конкурентоспроможності українських товарів на європейському ринку та еміграція робочої сили. Так, 24% експертів вважають, що внаслідок поглиблення співпраці з ЄС Україні загрожуватиме висока конкуренція на європейському ринку продовольчих і промислових товарів, що залишить українську продукцію без шансів, та відтік значної маси кваліфікованих кадрів за кордон. По-п'яте, на сьогодні наріжний камінь розвитку відносин Україна-ЄС – це вибіркове правосуддя та корупція. Більшість опитаних експертів (41%) вважають, що проблема вибіркового правосуддя вплине і навіть дуже погіршить відносини, проте ЄС від України не «відвернеться», натомість акцентуватиме увагу на інших важливих питаннях співпраці. Лише 2% серед експертів вірять у те, що Україна в найближчому майбутньому вирішить проблеми вибіркового правосуддя та боротьби з корупцією. 24% серед експертів, зазначили,

що боротьба з корупцією та організованою злочинністю стануть вимогою, яку буде важко задовольнити Україні.

Література:

1. Гончаренко О.М. Проблеми та перспективи Європейської інтеграції України// [Електронний ресурс] - Режим доступу:<http://jrn1.nau.edu.ua/index.php/IMV/article/viewFile/5915/6665>. - Дата доступу: 10.10.2017.

2. Бондаренко В.Д., Ващук Ф.Г., Артёмов І.В., Буцко Ю.В., Вітер Д.В., Загайнова Л.І., Казакевич Г.М., Руденко О.М. Державне управління в умовах Європейської та Євроатлантичної інтеграції України: історія, теорія, методологія // [Електронний ресурс] - Режим доступу:<http://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/3700>. - Дата доступу: 10.10.2017.

3. Беззуб І. Сучасний стан і перспективи української Євроінтеграції // [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://nbuviar.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1209:suchasnij-stand-i-perspektivi-ukrajinskoji-evrointegratsiji&catid=8&Itemid=350. - Дата доступу: 10.10.2017.

УГОДА ПРО РЕАДМІСІЮ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС, ЯК ОДНЕ З КЛЮЧОВИХ ПИТАНЬ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ.

ГРАБЧУК Я. І.

асистент кафедри конституційного та міжнародного права
Навчально-наукового Інституту права та психології
Національного університету «Львівська політехніка»

В умовах активних глобалізаційних процесів і з стрімким розвитком міграції, проблематика реадмісії набуває особливо важливого характеру. Актуальність даної теми підсилюється й тим, що Україна в рамках співпраці з Європейським Союзом, підписавши Угоду між Україною та Європейським Співтовариством про реадмісію осіб, взяла на себе зобов'язання щодо реадмісії власних осіб та осіб без громадянства. Слід зазначити що відповідно до міжнародного

звичаєвого права кожна держава зобов'язана приймати назад своїх громадян. У зв'язку з цим набуває актуальності активна взаємодія між державами, у тому числі шляхом укладання двосторонніх угод про реадмісію.

Угоди про реадмісію встановлюють взаємні зобов'язання сторін приймати назад своїх громадян, а також, за певних умов, громадян третіх країн та осіб без громадянства, таких угод підписаних Україною загалом налічується шістнадцять, одночасно продовжується переговорний процес з країнами ЄС стосовно укладення імплементаційних протоколів до Угоди. Важливим напрямком діяльності залишається розроблення та укладення міжнародних договорів про реадмісію з країнами походження мігрантів. На сьогодні, реадмісійний діалог стосовно опрацювання текстів імплементаційних протоколів на різних стадіях триває з одинадцятьма країнами ЄС. Угоди покликані детально регулювати процедурні та технічні аспекти цього процесу.

Загалом реадмісія – це процедура передачі осіб, перебування чи проживання яких не відповідає вимогам законодавства держави, на території якої вони знаходяться, або які потрапили на територію цієї держави незаконно, до держави громадянства (власні громадяни), постійного проживання або попереднього перебування чи транзиту (іноземці або особи без громадянства) на підставі відповідної міжнародної угоди. [5]

Угоди про реадмісію є необхідним інструментом ефективного управління міграційними потоками. Оскільки вони мають на меті сприяти швидкому поверненню мігрантів з нерегульованим статусом до країн походження, вважається, що вони є важливим елементом протидії нерегульованій міграції. Звичайно, цей інструмент слід застосовувати у поєднанні з добровільним поверненням, якому має надаватися перевага, та з розвитком інтеграційних та реінтеграційних заходів, які забезпечують сталість повернень і гарантують їхню ефективність. Політика повернення, у свою чергу, має реалізовуватися разом з ефективною політикою у сфері надання притулку та управління кордонами. Метою реадмісії є гуманне та швидке повернення громадян. [6]

До переваг реадмісії можна віднести:

- уникнення адміністративних чи правових колізій, оскільки регулюється міжнародними угодами прямої дії;
- полегшене спілкування та ідентифікація, оскільки наявні чітко визначені в угоді критерії;

- зменшення психологічного тиску на мігрантів, оскільки реадмісія не супроводжується обов'язковою забороною в'їзду як депортація;
- відсутність обов'язкової умови забезпечення супроводу.

Розгляд і характеристика таких взаємовідносин України та ЄС у сфері реадмісії осіб не привертав належної уваги вітчизняних юристів-міжнародників, хоча проблематика даного питання безпосередньо стосується забезпечення прав людини, так як в чинних угодах про реадмісію відсутні можливості оскарження прийнятого рішення.

Угоду про реадмісію осіб між Україною та Європейським Союзом було укладено одночасно з Угодою про спрощення оформлення віз між Україною та Європейським Союзом – 18 червня 2007 р. і ратифіковано теж одночасно – 15 січня 2008 року. Але якщо Угода про спрощення оформлення віз між Україною та Європейським Союзом набула чинності одразу ж після ратифікації, з січня 2008 р., то Угода про реадмісію осіб – тільки з 1 січня 2010 року. [1]

Відповідно до Директиви 2008/115/ЄС принципами реалізації повернення іноземців та осіб без громадянства до країн походження є:

- захист та забезпечення прав людини;
- ефективність;
- гуманність;
- перевага добровільного повернення перед примусовим;
- повага до особистого та сімейного життя;
- перестороги при поверненні неповнолітніх без супроводу.

Механізм правового регулювання питань реадмісії працює за допомогою двосторонніх та багатосторонніх угод. Їх підписання – один із пріоритетів міграційної політики Європейського Союзу. Важливість цієї угоди для України пояснюється тим, що її метою насамперед є більш ефективна боротьба з нелегальною міграцією. Загалом процедура реадмісії відповідно до Угоди складається з наступних етапів:

- країна-член ЄС направляє запит до Державної міграційної служби України щодо підтвердження особи;
- центральний апарат ДМС перевіряє інформацію з обласними управліннями та, в разі встановлення особи, надає відповідь запитувачій державі;
- країна-член ЄС інформує ДМС про дату час та місце проведення реадмісії;

- центральний апарат ДМС інформує Головне управління у відповідній області про дату і місце проведення процедури;
- Головне управління в області інформує відповідний районний відділ ДМС
- районний відділ розробляє акт прийому-передачі та приймає особу в пункті пропуску через державний кордон.[4]

Нормативно-правовим актом України, яким більш детально врегульовано внутрішньодержавні реадмісійні процедури, є Інструкція про порядок реалізації компетентними та уповноваженими органами України міжнародних угод про реадмісія осіб, що опрацьована спільно ДМС та Адміністрацією Державної прикордонної служби України і затверджена наказом Міністерства внутрішніх справ України від 16 лютого 2015 року №158.[3]

Ще одним важливим елементом є ефективне практичне виконання положень міжнародних угод про реадмісію, що можливо забезпечити шляхом прийняття якісного законодавства та впровадження практики, що відповідає європейським стандартам.

Зовнішня політика нашої країни з цього питання не відрізняється від політики Європейського Союзу, і тому Україна і надалі зацікавлена укладати угоди з країнами, що є основними постачальниками нелегальних мігрантів до України і транзитних мігрантів в Європейський Союз.

Література:

1. Угода між Україною та Європейським Співтовариством про реадмісію осіб від 18.06.2007 р. // Офіційний вісник України від 11.02.2008 р., 2008 р., № 8, стор. 5, стаття 197.
2. Про ратифікацію Угоди між Україною та Європейським Співтовариством про реадмісію осіб. Закон України № 116-VI від 15.01.2008 р. // Офіційний вісник України від 11.02.2008 р., 2008 р., № 8, стор. 5, стаття 197
3. Угода про реадмісію між Україною та ЄС – міфи, факти та ризики [Електронний ресурс] Сайт без кордонів – Режим доступу: <http://noborders.org.ua/sfery-dijalnosti/bizhenci-ta-shukachi-prytulku/uhoda-pro-readmisiju-mizh-ukrajinoju-ta-jes-%E2%80%94mify-fakty-ta-ryzyku-povidomlennja-dlja-zmi/>
4. Міграційне законодавство України: реадмісія осіб/ - К.: Міжнародна організація з міграції, 2015. – 236 с.
5. Міжнародна термінологія у сфері міграції: Український тлумачний словник – К: «БЛАНК-ПРЕС», 2015. – 100 с.

6. Чумак В. Підписання угоди про реадмісію навряд чи перетворить Україну на міграційний буфер ЄС // Інформаційний бюлетень Міжнародного центру перспективних досліджень. – 2005. – № 35 (294).

*МІЖНАРОДНІ ПРАВОВІ ДОКУМЕНТИ У СФЕРІ
ЗДІСНЕННЯ ПРАВА
НА СВОБОДУ МИРНИХ ЗІБРАНЬ*

Самбор М.А.

кандидат юридичних наук,
начальник сектора моніторингу Прилуцького відділу поліції
Головного управління Національної поліції в Чернігівській області,
голова Первинної профспілкової організації
Прилуцького відділу поліції ЧОО ПАП ОВС України,
член Колегії Прилуцької районної державної адміністрації

Формування міжнародних стандартів у забезпеченні прав і свобод людини переслідує створення загальних стандартів прав і свобод людини для національного законодавства, для того, щоб країни мали змогу користуватися ними у рамках формування національних правових систем, досягненнями людства у розвитку прав і свобод людини, спрямованих на забезпечення комфортних умов її існування.

Генеральна Асамблея ООН, приймаючи Загальну декларацію прав людини 1948 року [1], зазначила, що визнання гідності, яка властива всім членам людської сім'ї, і рівних та невід'ємних їх прав є основою свободи, справедливості та загального миру. Тому, спираючись на такий філантропний підхід, розглянемо право на мирні зібрання з погляду міжнародних нормативно-правових документів. Відомо, що ст. 20 Загальної декларації прав людини 1948 року проголошує, що «кожна людина має право на свободу мирних зборів і асоціацій» [1].

ООН намагається утвердити віру у основоположні права людини і громадянина, а також створити умови, де у процесі розвитку

суспільства дотримуватимуться демократичні стандарти справедливості та поваги до волі, поглядів, прав, свобод та інтересів інших людей. Таким чином, вважаємо, що прав на мирні зібрання є забезпечувальним правом стосовно ряду інших прав, таких як свобода переконань та їх поширення, свободи совісті, совісті та релігії.

Право на свободу мирних зібрань, у рівній мірі належить чоловікам і жінкам. Це підтверджується Конвенцією ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок [5].

Згідно з ч. 3 ст. 10 Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права особливих заходів охорони і допомоги має вживатися щодо всіх дітей і підлітків. Така позиція вказує на особливе ставлення не лише до прав дитини, а й необхідності створення якісних, ефективних та дієвих механізмів їх реалізації, охорони та захисту. У ст. 15 Конвенції про права дитини від 20 листопада 1989 р. [3] проголошується, що держави-учасниці Конвенції визнають право дитини на свободу мирних зборів.

Отже, право на мирні зібрання не можна асоціювати виключно із правом політичним. Адже виходячи із норм Конституції України 1996 року, де у ст. 70 говориться, що право голосу на виборах і референдумах мають громадяни України, які досягли на день їх проведення вісімнадцяти років [7]. Таким чином політичним (у розумінні досягнення політичної мети) право на мирні зібрання не може належати дітям – неповнолітнім, тобто особам, які не досягли вісімнадцятирічного віку, з точки зору цивільних правовідносин та виборчого законодавства. Право на мирні зібрання може розглядатися як право громадянське з огляду на спосіб реалізації (наявність значної кількості суб'єктів реалізації), а з іншого як особисте немайнове право, оскільки останнє відмежоване (саме по собі, адже у єдності може бути засобом забезпечення реалізації майнового права).

Оскільки міжнародне співтовариство, Україна, визнають, що дане право належить дітям, які, не є суб'єктами політичного процесу, тому це вкотре підкреслює, що право на мирні зібрання є правом значно ширшим і глибшим за своїм змістом від права політичного. Таке прогресивне ставлення до даного права є вектором для розвитку національного законодавства як щодо змісту даного права, так і механізму його реалізації, у тому числі й щодо суб'єктивного складу його носіїв.

Ще одним міжнародним документом, норми якого присвячені праву на мирні зібрання є Хартія основних прав ЄС [6], де

констатується, що кожна людина має право на свободу мирних зібрань.

Продовжуючи дослідження права на мирні зібрання, звернемо погляд на Міжнародний пакт про громадянські і політичні права [4]. У Міжнародному пакті про громадянські і політичні права держави-учасниці погоджуються з визнанням права на мирні збори, що відображено у ст. 21. Користування цим правом не підлягає ніяким обмеженням, крім тих, які накладаються відповідно до закону і які є необхідними в демократичному суспільстві в інтересах державної чи суспільної безпеки, громадського порядку, охорони здоров'я і моральності населення або захисту прав та свобод інших осіб. Отже право на мирні збори впливає з властивої людській особі гідності та свідчить про ідеал вільної людської особи, яка користується громадянською і політичною свободою і свободою від страху та нужди. Задекларований ідеал вільної людини можна здійснити, тільки якщо будуть створені такі умови, за яких кожен може користуватися своїми економічними, соціальними і культурними правами, так само, як і своїми громадянськими та політичними правами. Таким чином праву на мирні зібрання не надається виключно політичне забарвлення. Це підтверджує ту обставину, що право на мирні зібрання виходить за політичну сферу людського існування, охоплюючи собою значно ширші, а інколи й важливіші аспекти людського буття.

Отже, можемо впевнено говорити про те, що право на мирні зібрання є одним із фундаментальних прав людини, що забезпечує її нормальне існування, а також визнане на міжнародному та міжнаціональному рівні, котре повинно реалізовуватися у демократичному суспільстві. Саме право на мирні зібрання гарантує вільний розвиток людини, здатність формувати власні переконання та обмінюватися ними, дає можливість знаходити однодумців та відстоювати свої переконання, а також забезпечує можливість участі людини у політичній сфері буття, а саме обирати та бути обраним. Остання стосується не лише сфери державного управління, а й організації та здійснення влади у асоціаціях, об'єднаннях громадян. Аналіз міжнародно-правових документів дозволяє зробити висновок про те, що людство, визнавши важливість права на мирні зібрання, відносить до повноважень національного законодавства питання врегулювання механізму не стільки власне реалізації права на мирні зібрання, скільки механізму забезпечення з боку держави реалізації цього права людьми. Крім того, фундаментальність права на мирні

зібрання підкреслюється неможливістю обмеження цього права національними засобами, за виключенням тих обставин, які передбачені у міжнародних правових документах.

Після визнання права необхідно створити умови для його реалізації, а також засоби забезпечення реалізації права на мирні зібрання. Звертаючись до міжнародної практики забезпечення права на мирні зібрання, зупинимо свій погляд на Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [2], з назви якої походить, що остання спрямована на захист прав і свобод людини.

Ст. 11 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод декларує норму про те, що кожен має право на свободу мирних зібрань. З нашої точки зору ключовим є норма, що міститься у ч. 2 ст. 11 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, де зазначається, що здійснення права на мирні зібрання не підлягає жодним обмеженням, за винятком тих, що встановлені законом і є необхідними в демократичному суспільстві в інтересах національної або громадської безпеки, для запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб.

Констатуємо, що передумовами обмеження права на мирні зібрання є наявність загроз, по-перше, національної безпеки, а по-друге, громадської безпеки. Крім того, такі підстави повинні переслідувати певну мету: 1) для запобігання заворушенням; 2) запобігання вчиненню злочинів; 3) для охорони здоров'я людей; 4) для охорони моралі; 5) для захисту прав і свобод осіб. Не забігаючи наперед у розкритті підстав обмеження права на мирні зібрання, зазначимо лише, що Україна послідовно імплементувала вказані міжнародно-правові стандарти у реалізації та захисті права на мирні зібрання у національне законодавство.

Право на мирні зібрання є засобом повноцінного і гармонійного розвитку особистості. За відсутності права на мирні зібрання у людини втрачається почуття спільності та приналежності до соціуму.

Література:

1. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 року // Офіційний вісник України від 15.12.2008, 2008 р., № 93, стор. 89, стаття 3103.
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 року. // [Офіційний вісник України від 16.04.1998 р., 1998 р., № 13, / № 32 від 23.08.2006 /, стор. 270.

3. Конвенція про права дитини від 20.11.1989 року // Зібрання чинних міжнародних договорів України, 1990 р., № 1, стор. 205.
4. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16.12.1966 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_043 – Дата доступу 07.09.2017 року.
5. Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок від 18.12.1979 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_207/print1452796849764674 – Дата доступу 07.09.2017 року.
6. Хартия основных прав Европейского Союза от 7 декабря 2000 года. [Електронний ресурс]. – Режим доступу :
7. http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_524 – Дата доступу 09.10.2017 року.
8. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. – К.: Українська правничка фундація, 1996. – 64 с.
9. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права від 16.12.1966 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_042 – Дата доступу 19.10.2017 року.

*РЕЖИМ ПРОВЕДЕННЯ МИРНИХ ЗІБРАНЬ
У КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ*

Славко А.С.

асистент кафедри міжнародного, європейського
та екологічного права
Навчально-наукового інституту права
Сумського державного університету

Право на мирні зібрання можна вважати одним із фундаментальних політичних прав, без якого неможливе існування здорової політичної системи, змінюваність органів влади та створення і діяльність політичних партій. Мирні зібрання слугують

інструментом артикуляції потреб окремих соціальних груп, без чого не вдасться налагодити належну комунікацію між органами публічної адміністрації та соціумом. Відповідно, це право знаходить своє закріплення на міжнародному (стаття 20 Загальної декларації прав людини, стаття 21 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права), та на регіональному рівні (стаття 12 Хартії основних прав ЄС, стаття 11 Європейської конвенції про захист прав та основоположних свобод), так і на національному рівні (стаття 39 Конституції України).

Аналізуючи положення статті 14 Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, можна дійти висновку, що одним із напрямків співробітництва між Україною та ЄС є співпраця у сфері юстиції, свободи та безпеки, які мають ґрунтуватись на принципі поваги до прав людини та основоположних свобод.

Відтак вбачається, що гарантія реалізації основних, фундаментальних прав і свобод людини і громадянина є одним із напрямків європейської інтеграції. Стаття 2 Договору про ЄС називає повагу до людської гідності, свободу, демократію, рівність, верховенство права та повагу до прав людини, зокрема осіб, що належать до меншин основними цінностями, на яких ґрунтується ЄС[1]. Безпосередньо право на мирні зібрання, як уже зазначалось, закріплене у статті 12 Хартії основних прав ЄС разом зі свободою асоціацій. На важливості реалізації права на мирні зібрання наголошують Європейський парламент та Рада у Регламенті № 235/2014 від 11 березня 2014 року «Створення фінансового інструменту для демократії та прав людини у всьому світі». Тим не менш, ні установчі договори ЄС, ні вторинне право не містять вказівки на зміст такої свободи. Отже, з огляду на положення статті 52 Хартії основних прав ЄС, зміст права на свободу мирних зібрань варто розуміти у тому контексті, в якому вона тлумачиться Європейським судом з прав людини. Відповідно, вбачається, стандарти реалізації права на мирні зібрання, прийнятні для ЄС, також визначаються практикою ЄСПЛ з цього приводу.

На території України до недавнього часу порядок організації мирних зібрань визначався Указом Президії Верховної Ради СРСР «Про порядок організації і проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій в СРСР» № 9306-ХІ від 28 липня 1988 року[2]. Зокрема, цей акт, всупереч положенням Конституції, передбачав дозвільний (відповідно до пунктів 2, 3 Указу організатори мирного зібрання мали звернутись до відповідного виконкому місцевої ради із заявою у за десять днів до проведення заходу, а виконком мав

прийняти рішення за п'ять днів до проведення заходу), а не повідомний порядок організації мирного зібрання.

У рішенні КСУ № 4-рп/2001 від 19 квітня 2001 року у справі щодо завчасного сповіщення про мирні зібрання, КСУ прямо вказував, що питання, які стосуються завчасного сповіщення про мирне зібрання органів місцевої влади та органів місцевого самоврядування та інших способів обмеження права громадян на мирні зібрання є предметом законодавчого регулювання [3]. Як вказується у листі Міністерства юстиції України від 26 листопада 2009 року № 1823-0-1-09-18, розроблений Міністерством законопроект «Про порядок організації і проведення мирних заходів», було винесено на розгляд парламенту 6 травня 2008 року і він був схвалений у першому читанні. Тим не менш, згодом проект було відкликано та знято з розгляду. Так само було знято з розгляду Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обмеження мирних зібрань громадян на території проведення антитерористичної операції від 9 лютого 2015 року.

Зараз у парламенті опрацьовуються три законопроекти, пов'язані зі свободою мирних зібрань: Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо прав громадян під час проведення мирних зібрань) від 16 січня 2015 року, Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про Національну поліцію» щодо свободи мирних зібрань від 25 листопада 2016 року та Проект Закону про гарантії свободи мирних зібрань від 7 грудня 2015 року.

Рішенням КСУ № 6-рп/2016 від 8 вересня 2016 року у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частини п'ятої статті 21 Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації» (справа про завчасне сповіщення про проведення публічних богослужінь, релігійних обрядів, церемоній та процесій) було визначено, що вищезгаданий указ Президії суперечить Конституції України (є неконституційним)[4].

Жодних законів, які б врегульовували порядок проведення мирних зібрань в Україні, наразі не ухвалено. Відтак, склалась парадоксальна ситуація, за якої є лише вказівка на право проводити мирні зібрання та відповідальність за порушення порядку організації і проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій (стаття 185-1 КУпАП), створення умов для організації і проведення з порушенням установленого порядку зборів, мітингів, вуличних

походів або демонстрацій (стаття 185-2 КУпАП) та незаконне перешкоджання організації або проведенню зборів, мітингів, походів і демонстрацій (стаття 340 ККУ).

ЄСПЛ неодноразово вказував на необхідність ухвалення закону, яким би було визначено порядок організації мирних зібрань в Україні. Зокрема, у справі «Веренцов проти України» від 11 квітня 2013 року Суд погодився з тим, що державі може знадобитися певний час для прийняття законодавчих актів протягом перехідного періоду, але він не міг погодитися з тим, що затримка у понад двадцять років є виправданою, особливо коли йдеться про таке фундаментальне право як свобода мирних зібрань. Ті ж самі аргументи використав Суд в майже аналогічній справі «Шмушкович проти України» (рішення від 14 листопада 2013 року).

Варто зауважити, що при оцінці порядку реалізації права на мирні зібрання ЄСПЛ доволі часто посилається на Керівні принципи ОБСЄ. Зокрема, поняття «зібрання» означає навмисну і тимчасову присутність в громадському місці групи осіб з метою висловлення спільних інтересів. Зібрання вважається мирним, якщо його організатори мають мирні наміри і самі збори мають ненасильницький характер. Термін «мирне» слід поширити також на таку поведінку, яка може дратувати чи ображати інших осіб, і навіть на таку поведінку, яка тимчасово перешкоджає, ускладнює або створює перешкоди діям третіх осіб.

Також Керівні принципи вказують на наявність у держави позитивного зобов'язання сприяти мирним зібранням та захищати їх. Найважливішим обов'язком держави є створення необхідних механізмів і процедур, що дозволяють забезпечити реальне здійснення свободи зібрань без надмірного бюрократичного регулювання. Зокрема, держава завжди має прагнути сприяти проведенню мирних зібрань в бажаних для їх організаторів місцях, захищати ці збори, а також має забезпечити відсутність перешкод при поширенні в суспільстві інформації про майбутні збори.

Як Керівні принципи, так і ЄСПЛ вказують на те, що свобода мирних зібрань може підлягати обмеженням. Наприклад, Керівні принципи вказують на те, що критеріями, які використовуються при оцінці правомірності чи неправомірності обмеження свободи мирних зібрань мають бути:

Законність (будь-які обмеження повинні бути засновані на положеннях закону і повинні відповідати Європейській конвенції про

захист прав людини і основних свобод, а також іншими міжнародним документам в галузі прав людини).

Зауважимо, що у справі «Веренцов проти України» Суд вказував, що вислів «встановлено законом» у статті 11 Конвенції вимагає не лише того, щоб оскаржуваний захід мав певне підґрунтя у національному законодавстві; він також стосується якості закону, про який йдеться. Закон має бути доступним для зацікавлених осіб та сформульованим з достатньою точністю для того, щоб надати їм можливість регулювати свою поведінку аби бути здатними – за потреби, за відповідної консультації – передбачати тією мірою, що є розумною за відповідних обставин, наслідки, які може потягнути за собою його діяльність.

У справі «Веніамін Тимошенко та інші проти України» (рішення від 2 жовтня 2014 року) Суд констатував, що втручання у права заявників за статтею 11 Конвенції не ґрунтувалося на достатньо точних і передбачуваних законодавчих актах, ґрунтуючись на тому, Закон України «Про транспорт» і досі не був приведений у відповідність з Конституцією України і Законом України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)».

Пропорційність (будь-які обмеження щодо свободи зібрань мають бути пропорційними, тобто у процесі досягнення органами влади законних цілей перевагу слід надавати заходам, які передбачають найменший рівень втручання)

Оцінюючи правомірність втручання держави у проведення мирних зібрань, суд використовує критерії наявності «легітимної мети» та «необхідності в демократичному суспільстві». Зокрема, у справі «Карпюк та інші проти України» (рішення від 6 жовтня 2015 року) Суд нагадав, що вираз «є необхідними в демократичному суспільстві» означає, що втручання відповідає «нагальній соціальній потребі» і, зокрема, є пропорційним до переслідуваної легітимної цілі. Суд має також встановити, чи причини, наведені національними органами влади для обґрунтування втручання, були «відповідними і достатніми» - тобто чи застосували національні органи влади стандарти, які відповідали принципам, втіленим у статті 11 Конвенції, та, більше того, що вони ґрунтували свої рішення на прийнятній оцінці відповідних фактів.

Заборона дискримінації (кожен має право на свободу мирних зібрань. При регулюванні свободи зібрань відповідні органи влади зобов'язані не допускати дискримінації ні за якою ознакою щодо будь-якої особи або групи осіб).

Яскраву оцінку дискримінаційним заходам було дано судом у справах «Баранкевич проти Росії» (рішення від 26 липня 2007 року, справа про перешкоджання релігійній організації здійснювати публічні молебні)[5] та «Алексеев проти Росії» (рішення від 21 жовтня 2010 року, перешкоджання ЛГБТ-активістам у проведенні демонстрації)[6]. У обох випадках суд оцінював чи не зустрічали перешкод в організації масових заходів інші подібні організації – наприклад, у першому випадку, православні церкви).

Стаття 16 вищезгаданого проекту Закону про гарантії свободи мирних зібрань вказує як на підстави обмеження свободи мирних зібрань, так і на способи такого обмеження. Крім того, у проекті міститься вказівка, що не можуть бути підставою для обмеження свободи мирних зібрань: 1) чисельність учасників мирного зібрання; 2) проведення одночасних мирних зібрань, у тому числі контрзібрань; 3) проведення одночасно з мирним зібранням інших масових чи охоронюваних заходів. Несвоєчасне подання повідомлення про проведення зібрання не зумовлює його обмеження.

Загалом варто констатувати, що у проекті закону стандартів, встановлених як практикою ЄСПЛ, так і Керівними принципами ОБСЄ, дотримано у повному обсязі. Відтак, вважаємо, що його найскоріше ухвалення стане додатковим кроком на шляху до встановлення в Україні верховенства права та інтеграції до ЄС.

Література:

1. Договір про Європейський Союз від 07.02.1992 р. // Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_029. - Дата доступу: 10.10.2017.
2. Про порядок організації і проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій в СРСР. Указ Президії Верховної Ради СРСР № 9306-ХІ від 28 липня 1988 року // Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v9306400-88>. - Дата доступу: 10.10.2017.
3. Рішення Конституційного суду України № 4-рп/2001 від 19 квітня 2001 року у справі за конституційним поданням Міністерства внутрішніх справ України щодо офіційного тлумачення положення частини першої статті 39 Конституції України про завчасне сповіщення органів виконавчої влади чи органів місцевого самоврядування про проведення зборів, мітингів, походів і демонстрацій (справа щодо завчасного сповіщення про мирні

зібрання) // Режим доступу: <http://ccu.gov.ua/docs/427>. – Дата доступу: 10.10.2017.

4. Рішення Конституційного суду України № 6-рп/2016 від 8 вересня 2016 рок у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частини п'ятої статті 21 Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації» (справа про завчасне сповіщення про проведення публічних богослужінь, релігійних обрядів, церемоній та процесій) // Режим доступу: <http://ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/6-rp-2016.pdf>. – Дата доступу: 10.10.2017.
5. Баранкевич против России (Barankevich v. Russia): Постановление Европейского Суда по правам человека от 26 июля 2007 года (жалоба N 10519/03)
6. Алексеев против России» (Alekseyev v. Russia, жалоба N 4916/07) от 21 октября 2010 года, вступившего в силу 11 апреля 2011 года, принятое на 1208-м заседании Заместителей Министров Совета Европы 25 сентября 2014 год

ПРОБЛЕМА ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ УКРАЇНЦІВ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Сірант М. М.

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри конституційного та міжнародного права
Навчально-наукового інституту права та психології
Національного університету «Львівська політехніка»

Арендач М.

студент
Навчально-наукового інституту права та психології
Національного університету «Львівська політехніка»

Проблема трудової міграції є дуже важливою для сучасної України, яка перебуває під серйозним міграційним тиском. На рубежі ХХ-ХХІ століть мільйони українців покинули свою батьківщину в

пошуках праці й стали трудовими мігрантами. Для одних це додатковий заробіток і забезпечене життя, для інших – єдиний вихід із ситуації економічної скрути та певна форма виживання. Більшість спонукає складна економічна ситуація в Україні, яка безпосередньо має вплив на соціальну безпеку через високий рівень безробіття, відсутність соціального захисту [1, с. 111].

Суть терміна «трудова міграція» визначають як переміщення особи з метою тимчасового працевлаштування, що супроводжується перетинанням державного кордону (зовнішня трудова міграція) або меж адміністративно-територіальних одиниць України – держави, області, міста, району (внутрішня трудова міграція) [2, с. 174-175].

Щорічно кілька мільйонів людей виїжджають за кордон, зокрема в країни Європейського Союзу, з метою заробітку. Прикладом цього може стати Польща, якій припадає найбільший відсоток українських мігрантів. Переважна частина працює нелегально, виконуючи малокваліфіковану, непривабливу роботу. Держава практично не має ні довгострокової стратегії, ні дієвих механізмів, які б могли принципово змінити ситуацію на внутрішньому ринку праці, вплинути на мотивацію трудових мігрантів, передусім збільшити конкурентоспроможність національного ринку праці [3].

На сьогоднішній день реальними каналами трудової міграції українських громадян за кордон є:

- 1) самостійний пошук місця роботи (насамперед, у країнах, з якими в Україні немає візового режиму, тобто країни ЄС);
- 2) використання послуг туристичних агентств, через які українці легально, як туристи, потрапляють у країну і, незаконно там залишившись, займаються трудовою діяльністю;
- 3) використання послуг суб'єктів господарської діяльності з посередництва в працевлаштуванні за кордоном, коли надання таких послуг здійснюється в рамках зовнішньоекономічних договорів іноземних роботодавців і посередників тих країн, що зацікавлені у використанні праці наших громадян [4, с. 101].

Основними причинами, які спонукають українських громадян до еміграції, можна виділити такі:

- 1) недостатня кількість робочих місць;
- 2) низькі заробітні плати;
- 3) відсутність можливостей для розвитку і самореалізації;
- 4) нестабільна політична ситуація в країні;
- 5) широко поширена корупція;
- 6) незахищеність від зловживань з боку владних структур;

7) не вигідні і нестабільні умови ведення малого і середнього підприємництва;

8) проблема з житлом і т. д. [2, с. 477].

Трудова міграція впливає на демографічну, соціальну та економічну ситуацію в Україні, зокрема негативно. Серед таких негативних сторін є:

1) вплив здебільшого молодих людей на роботу за кордон, що призводить до негативних демографічних наслідків для України. Мігрантський спосіб життя призводить до руйнації українських сімей. Сьогодні як ніколи в Україні так гостро не стояла проблема соціального сирітства;

2) трудові мігранти не наповнюють пенсійний та соціальний фонди, оскільки відсутні відрахування від заробітної плати заробітчанин, а це створює проблему їх пенсійного забезпечення після повернення в Україну;

3) нелегальне працевлаштування громадян України за кордоном призводить до їх повної незахищеності від свавілля роботодавців та посередників. Досить часто наші люди опиняються в нелюдських умовах існування та праці та потрапляють до рук торговців людьми і т. д.

Для попередження негативних наслідків трудової міграції українців вбачається за доцільне:

1) удосконалити законодавчу базу, посилити відповідні інституції, уточнити та розширити їхні повноваження;

2) посилити участь Міністерства праці та соціальної політики України в регулюванні трудової міграції;

3) підсилити ефективність роботи закордонних дипломатичних установ України з правової допомоги мігрантам;

4) створити сприятливі умови для залучення фінансових ресурсів представників української спільноти за кордоном в українську економіку та гарантувати їх повернення;

5) створити умови всередині країни, що сприяли б скороченню виїздів на заробітки за кордон;

6) заохочувати повернення мігрантів на Батьківщину та максимально використовувати результати трудової міграції в інтересах розвитку домогосподарств мігрантів, місцевих громад, регіону та країни в цілому, а також ряд інших заходів [5, с. 16].

Отже, однією з найактуальніших проблем сучасної України є зовнішня трудова міграція громадян, спричинена привабливістю та розвиненістю ринків праці безпосередньо країн Європейського

Союзу, а також відносною відкритістю їх кордонів. Проте, ця проблема тягне за собою ряд негативних наслідків, зокрема демографічних та економічних, для вирішення яких нашій країні потрібно сумлінно докласти зусиль.

Література:

1. Весельська Л. А. Трудова міграція і соціальна безпека: аналіз наслідків та перспектив у контексті українських реалій / Л. А. Весельська. // Економіка та держава. – 2011. – №4. – С. 111–115.
2. Капітан В. Трудова міграція як аспект зайнятості в Україні / В. Капітан. // Ефективність державного управління. – 2012. – №32. – С. 474–481.
3. Проблема міграції працездатного населення України [Електронний ресурс] // Науковий вісник НЛТУ України. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: file:///C:/Users/%D0%BB%D1%8E%D0%B1%D0%BE%D0%BC%D0%B8%D1%80%D0%B0/Downloads/nvnlту_2013_23.4_63.pdf.
4. Кумченко Н. Легальні та нелегальні канали трудової міграції українців: правові та етнологічні аспекти / Н. Кумченко. // Етнічна історія народів Європи. – 2010. – №31. – С. 100–105.
5. Мазука Л. І. Трудова міграція українців до країн ЄС: сучасний стан, проблеми та шляхи їх вирішення / Л.І. Мазука. // Стратегічні пріоритети. – 2010. – № 3. – С. 10–17.

ПЕРЕГЛЯД ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ В ЕКОЛОГІЧНІЙ СФЕРІ: ДОСВІД ЄС

Андросова О.

студентка

Навчально-наукового інституту права

Сумського державного університету

Науковий керівник:

Славко А.С.

асистент кафедри міжнародного, європейського
та екологічного права
Навчально-наукового інституту права
Сумського державного університету

В останні роки питання екологічної безпеки, охорони навколишнього природного середовища займають провідне положення на міжнародному рівні. На сьогодні Україна активно та тісно співпрацює з Європейським Союзом в контексті євроінтеграції, що виражається, зокрема, в екологічній сфері. Це підтверджується набранням чинності 1 вересня 2017 року Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони.

Стаття 292 Угоди про асоціацію визначає багатосторонні угоди з охорони навколишнього середовища, де згідно з п. 4 сторони підтверджують своє зобов'язання щодо ефективної імплементації у своїх законах та практиках багатосторонніх угод з охорони навколишнього середовища, учасницями яких вони є [1]. Відповідно до розділ 5 Закону України «Про основні засади (Стратегію) державної екологічної політики на період до 2020 року» імплементація європейських екологічних норм і стандартів передбачена на період 2016-2020 років [2].

Задля вдосконалення екологічного законодавства та забезпечення єдності екологічної політики ЄС застосовуються механізми та інструменти, які допомагають досягти найкращих результатів. Один з них - це імплементація європейського законодавства в національне законодавство держав-членів ЄС. Зауважимо, що, відповідно до ст. 288 Договору про функціонування ЄС, директива є обов'язковою щодо результату, якого необхідно досягти, для кожної держави-члена, якій її адресовано, проте залишає національним органам влади вибір форми та засобів [3]. Відтак, з правових актів Союзу саме директиви передбачають необхідність їх імплементації на національному рівні. Проте, така імплементація може проходити з порушеннями або бути неефективною. Внаслідок чого було створено новий інструмент для контролю над реалізацією законодавчих норм: перегляд імплементації, який відіграє значну роль у вирішенні екологічних питань, у запобіганні втрати досягнутих цілей в рамках екологічної сфери.

Вперше про Перегляд імплементації в екологічній сфері було згадано в Комюніке «Вигоди від екологічної політики ЄС через регулярний Перегляд імплементації в екологічній сфері» 2016 р. Безпосередньо цей підхід є актуальним для України, оскільки у переважній більшості випадків органи з нормотворчою компетенцією «не відчують зворотного зв'язку»: правові норми існують, але на практиці не виконуються.

Доцільно дати визначення перегляду імплементації в екологічній сфері як інструменту покращення імплементації екологічної політики і права в кожній державі-члені ЄС на основі дворічного циклу аналізу імплементації та діалогу. Він здійснюється у вигляді спостереження над такою формою реалізації екологічних зобов'язань окремо для кожної країни за допомогою певних цільових орієнтирів, що створюються на основі цілей, визначених в поточній екологічній політиці [4].

Досвід країн ЄС вказує на те, що перегляд імплементації має циклічний формат і відбувається в два етапи: перший – створення звітів по кожній державі-члену ЄС, які є основою для аналізу конкретної імплементації та діалогу щодо неї, другий – формування висновків 28 звітів Європейською Комісією.

За допомогою перегляду імплементації забезпечується ефективність інтеграційних процесів: по-перше, відтворюється повний обсяг існуючої інформації про стан екологічної політики та прогалин щодо реалізації норм в межах конкретної держави; по-друге, визначення оптимальних додаткових рішень, які допомагають виявити та ліквідувати причини перешкод; по-третє, відповідно до аналізів звітів відбувається подальше сприяння вдосконаленню екологічної сфери держав (саме аналізи вказують на те, що існує єдина причина помилкового впровадження нової екологічної норми відразу для кількох держав); по-четверте, забезпечення синергії роботи в рамках екологічної політики не лише між державами-членами та Європейською Комісією, а також між інституціями ЄС (досягнення цільових екологічних орієнтирів відбувається за економічної підтримки) і залучення громадян брати участь у важливих рішеннях, що стосуються охорони довкілля, оцінки впливу небезпечних об'єктів на навколишнє природне середовище та інше (таким чином формується довіра до інституцій); по-п'яте, контрольна перевірка процесу запровадження норм. Подальше виконання нового екологічного законодавства повністю залежить від діяльності органів влади окремих держав-членів. Задля досягнення максимально

позитивного результату держави не повинні розглядати дану імплементацію як рекомендацію чи порушенням обсягів своїх прав в екологічній сфері разом з економічною шкодою для них.

Необхідно зазначити, що останнім часом Україна розпочала активно спиратись у законотворчості на досвід ЄС, але належне застосування механізмів перевірки ефективності законодавства ще попереду.

В свою чергу, в Україні існують механізми, схожі на європейський перегляд екологічної імплементації - вони перетинаються з парламентськими слуханнями. Наприклад, у 2015 році було прийнято Постанову ВРУ «Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Про зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС, об'єкт «Укриття» та перспективи розвитку зони відчуження». Вона була рекомендована Президенту України, Кабінету Міністрів України, Міністерству екології та природних ресурсів і пропонувала: розглянути рекомендації на засіданні Ради національної безпеки і оборони України; внести на розгляд Верховної Ради України проект про внесення змін до Закону України «Про внесення змін до Закону України "Про Загальнодержавну програму зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему», «Про Загальнодержавну програму подолання наслідків Чорнобильської катастрофи на 2016-2026 роки», передбачивши у ній вирішення проблем радіаційного захисту населення та екологічного оздоровлення забруднених територій; збільшити обсяги асигнувань, зокрема за програмою «Підтримка екологічно безпечного стану у зонах відчуження і безумовного (обов'язкового) відселення»; розглянути питання щодо проведення екологічного аудиту підприємств зони відчуження [5].

Іншим схожим механізмом може слугувати процедури розробки, прийняття та контролю ефективності регуляторного акту - прийнятого уповноваженим регуляторним органом нормативно-правового акту, який або окремі положення якого спрямовані на правове регулювання господарських відносин, а також адміністративних відносин між регуляторними органами або іншими органами державної влади та суб'єктами господарювання [6]. На жаль, цей механізм на практиці не гарантує фактичне виконання заходів, які приймаються. Таким чином, застосування регуляторного акту відносно екологічної політики не забезпечує повне виконання передбачених актом дій.

Отже, для України досвід Європейського союзу щодо перегляду

імплементатції законодавства є можливістю вдосконалити національне законодавство, зокрема в екологічній сфері. Новий інструмент є надзвичайно корисним для подолання прогалін в законодавстві. Його застосування в екологічній політиці допоможе в процесі реалізації нормативно-правових актів виявити недоліки та розробити додаткові положення для найефективнішого дотримання екологічного законодавства.

Література:

1. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом і його державами-членами від 01.09.2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
http://www.kmu.gov.ua/kmu/control/uk/publish/article?art_id=248387631&cat_id=223223535.
2. Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» від 21.12.2010 № 2818-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2818-17>.
3. Консолідовані версії Договору про Європейський Союз (вчиненого в Маастрихті сьомого дня лютого тисяча дев'ятсот дев'яносто другого року) та Договору про функціонування Європейського Союзу (вчиненого в Римі двадцять п'ятого дня березня місяця року одна тисяча дев'ятсот п'ятдесят сьомого) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_b06
4. Імплементатція екологічних зобов'язань в умовах дерегуляції в Європейському Союзі: досвід кращих практик для України [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://www.rac.org.ua/uploads/content/374/files/environmentalimplementationreviewprint.pdf>.
5. Постанова Верховної Ради України «Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Про зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС, об'єкт «Укриття» та перспективи розвитку зони відчуження» від 22.04.2015 № 348-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2130-14>.
6. Закон України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» від 11.09.2003 № 1160-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1160-15>.

*ЩОДО АДАПТАЦІЇ ЕКОЛОГІЧНОГО
ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО ПРАВА
НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЄС*

Голованова В.

студентка

Навчально-наукового інституту права

Сумського державного університету

Науковий керівник:

Славко А.С.

асистент кафедри міжнародного, європейського та екологічного права

Навчально-наукового інституту права

Сумського державного університету

Всі держави, які виявили бажання стати членом Європейського Союзу та закріпили у якості зовнішньополітичного вектору повноцінну інтеграцію до європейської спільноти, повинні адаптувати своє внутрішнє законодавство до права ЄС. У зв'язку з тим, що Україна знаходиться в процесі інтеграції до Європейського Союзу (зокрема, 1 вересня 2017 року наша держава стала асоційованим членом ЄС), однією зі сфер, які потребують реформування, є вітчизняне законодавство. Відтак, одним із факторів, який має безпосередній вплив на розвиток українського екологічного законодавства є політика Європейського Союзу щодо навколишнього природного середовища та нормативно-правові акти, які були прийняті з метою її реалізації.

Аналізуючи розвиток правової думки, як вітчизняної, так і зарубіжної, можна виокремити кілька цілей адаптації екологічного права України до права навколишнього середовища ЄС: по-перше, це набуття у майбутньому членства в ЄС; по-друге, сприяння доступу українських підприємств на ринок ЄС; по-третє, залучення іноземних інвестицій; тощо.

Питання реформування правової системи України (в рамки якої входить й екологічне законодавство) в аспекті європейської інтеграції досліджено в працях В. Забігайла, А. Довгерта, А. Зайця, О. Задорожнього, Л. Луць, В. Муравйова, В. Мармазова, Ю. Шемшученка,

В. Опришка. Також вагомий внесок у детальне вивчення процесу становлення європейського правового простору зробили такі вчені, як В. М. Топорнін, С. Ю. Кашкін, Л. М. Ентін, а також західні дослідники Р. Давід, Е. Аккер, Дж. Вінер, Дж. Вейлер, М. Джейніс, Г. Дейвіс, А. Романо, В. Кернз, А. Татам та ін.

Відомо, що загалом законодавство ЄС складається з:

- Первинного права (Договір про ЄС, Договір про функціонування ЄС, Хартія основних прав ЄС);
- Вторинного права (регламентів, директив та інших актів нормативного характеру, які є прийняті компетентними органами Європейського Союзу);
- Третинного права (наприклад, міжнародних угод, однією із сторін яких є Європейський Союз);
- рішень Суду Європейського Союзу, якими дають офіційне тлумачення відповідних правових норм[1].

З метою сприяння набуття чинності Угоди про асоціацію Україною та ЄС був підписаний Порядок денний асоціації Україна – ЄС, який вступив в законну силу 23 листопада 2009 року. Цим документом передбачається, що в сфері навколишнього природного середовища сторони співпрацюють щодо підготовки до імплементації актів *acquis* ЄС, зазначених у відповідних додатках до Угоди про асоціацію[2]. Безпосередньо сама Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони була підписана у частині політичних положень 21 березня 2014 р. та у частині торговельно-економічних і галузевих положень 27 червня 2014 р. Угода про асоціацію ратифікована Законом України «Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» від 16 вересня 2014 року[3].

Відповідно до ст. 363 цієї угоди поступове пристосування законодавства України до права та політики ЄС у сфері охорони навколишнього природного середовища здійснюється відповідно до Додатка ХХХ. Згідно із зазначеним Додатком Україна має адаптувати своє законодавство до 3 регламентів ЄС та 26 директив у таких секторах як:

- генетично модифіковані організми,
- зміна клімату та захист озонового шару,

- охорона природи,
- промислове забруднення та техногенні загрози,
- управління відходами та ресурсами,
- управління довкіллям та інтеграція екологічної політики у інші галузеві політики,
- якість атмосферного повітря,
- якість води та управління водними ресурсами, включаючи морське середовище[4].

Узгодженість національного законодавства з правом навколишнього середовища ЄС є необхідним для:

- вільної торгівлі послугами з ЄС;
- доступу на ринки сільськогосподарської продукції ЄС;
- отримання економічних вигод, що необхідно для проведення внутрішніх реформ та покращення інвестиційного клімату.

Відповідно до Закону України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» основними засадами (стратегією) державної екологічної політики України на зазначений період, визначається як стратегічна ціль адаптація законодавства України у сфері збереження навколишнього природного середовища відповідно до вимог директив Європейського Союзу. З цією метою передбачається необхідність зробити огляд стану адаптації законодавства України до законодавства ЄС та затвердити базовий план адаптації законодавства України до законодавства ЄС у сфері охорони навколишнього природного середовища[5].

На виконання цієї норми Закону Національним планом дій з охорони навколишнього природного середовища на 2011–2015 роки передбачена підготовка огляду стану адаптації українського природоохоронного законодавства до законодавства Європейського Союзу та плану адаптації українського природоохоронного законодавства до законодавства Європейського Союзу, в тому числі:

- опублікування огляду,
- проведення аналізу та складення переліку джерел *acquis communautaire*, їх переклад,
- проведення аналізу та складення переліку джерел *acquis communautaire* для підготовки базового плану адаптації українського природоохоронного законодавства до законодавства Європейського Союзу на підставі огляду,
- проведення засідання за круглим столом, семінарів та консультацій з громадськістю[6].

Відповідальним органом за здійснення цих заходів визначено Міністерство екології та природних ресурсів України (Мінприроди).

Базовий план адаптації екологічного законодавства України до законодавства Європейського Союзу був затверджений наказом Міністерства екології та природних ресурсів України «Щодо затвердження Базового плану адаптації екологічного законодавства України до законодавства Європейського Союзу (Базовий план апроксимації)» від 17 грудня 2012 р.[7].

Також на офіційному сайті Мінприроди розміщено Національну стратегію наближення (апроксимації) законодавства України до права ЄС у сфері охорони довкілля, яка була виконана в рамках реалізації проекту «Додаткова підтримка Міністерства екології та природних ресурсів України у впровадженні Секторальної бюджетної підтримки»[8]. Примітно, що у відкритому доступі відсутній комплексний звіт про виконання Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища.

Таким чином, при визначенні напрямів розвитку екологічного законодавства України, слід брати до уваги основні положення *acquis communautaire* в цій сфері. Актуальною проблемою залишається суперечливість та недосконалість нормативно-правових актів у сфері екологічного права, що негативно впливає як на процес реалізації прав і виконання обов'язків суб'єктами суспільних відносин, так і на спроби законодавця наблизити вітчизняне законодавство до стандартів ЄС.

Одним із відомих шляхів розв'язання зазначеної проблеми ми вважаємо вдосконалення законодавчого регулювання процесу прийняття нормативно-правових актів всіма суб'єктами нормотворення та врахування положення, що головним принципом нормотворчого процесу має бути законність як об'єктивна властивість права. Крім того, важливим нам видається перегляд прийнятих в Україні підходів до правового регулювання охорони навколишнього природного середовища та раціонального природокористування, зокрема, до організації моніторингу, стандартизації, оцінки впливу на навколишнє середовище, організації екологічного аудиту, створення екологічної мережі. Отже, створюючи національну державну правову систему відповідно до норм ЄС, необхідно одночасно з адаптацією вже наявних законів приймати нові, узгоджені з правовим полем ЄС, законодавчі акти.

Література:

1. Alina Kaczorowska (2011) EUROPEAN UNION LAW. Routledge 270 Madison Avenue, New York.
2. Порядок денний асоціації Україна – ЄС для підготовки та сприяння імплементації Угоди про асоціацію. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_990/page
3. Закон України «Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» від 16 вересня 2014 р. № 1678-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1678-18>.
4. Угода про партнерство та співробітництво між Європейськими співтовариствами і Україною від 14 червня 1994 р. // Офіційний вісник України. – 2006. – № 24. – Ст. 1794.
5. Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» від 21 грудня 2010 р. № 2818 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 3. – Ст. 158.
6. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища на 2011–2015 роки» від 25 травня 2011 р. № 577-р // Урядовий кур'єр. – 2011. – 27.07.2011. – № 135.
7. Наказ Міністерства екології та природних ресурсів України «Щодо затвердження Базового плану адаптації екологічного законодавства України до законодавства Європейського Союзу (Базовий план апроксимації)» від 17 грудня 2012 р. № 659.
8. Офіційний портал: Міністерство екології та природних ресурсів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://menr.gov.ua/>

*ЗАХИСТ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРАВ ГРОМАДЯН
В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СУДІ З ПРАВ ЛЮДИНИ*

Номировська Ю.
студентка

Навчально-наукового інституту права
Сумського державного університету

Науковий керівник:

Славко А.С.

асистент кафедри міжнародного, європейського та екологічного права
Навчально-наукового інституту права
Сумського державного університету

В умовах поглиблення ринкових відносин, яке супроводжується інтенсивним використанням природних ресурсів, важливого значення набуває проблема захисту навколишнього природного середовища та чіткого визначення екологічних прав та обов'язків громадян, меж їх здійснення, основних форм охорони та захисту порушених екологічних прав.

Законодавство України закріплює цілу низку екологічних прав людини і громадянина. Наприклад, у ст. 50 Конституції вказано, що «кожен має право на безпечне для життя і здоров'я довкілля та на відшкодування завданої порушенням цього права шкоди». Право на безпечне для життя і здоров'я довкілля проголошено також у ст. 293 ЦКУ та віднесено до особистих немайнових прав, які забезпечують природне існування фізичної особи. Екологічні права громадян визначено також у ст. 9 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища». Крім того, варто зауважити, що законодавством України можуть бути визначені і інші екологічні права людини та громадянина, переліки яких не є вичерпними.

Проблематика екологічних прав людини знаходить своє закріплення і на міжнародному рівні. До прикладу, Конвенція Європейської Економічної Комісії ООН «Про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля», прийнята 25 червня 1998 року у м. Орхус (Данія) визначила три основних екологічних права, що розглядаються як важливі чинники становлення демократії:

- 1) доступ громадськості до екологічної інформації;
- 2) участь громадськості у процесі прийняття рішень з питань, що стосуються довкілля;
- 3) доступ громадськості до правосуддя з питань, що стосуються довкілля.

Право на сприятливі умови життя в навколишньому середовищі, якість якого дозволяє вести гідне і процвітаюче життя, закріплено у Стокгольмській декларації, прийнятій 16.06.1972 р. Декларація Ріо-де-Жанейро, прийнята 14.06.1992 р., гарантує право громадян на здорове і плідне життя в гармонії з природою.

У статті 6 Договору про Європейський Союз визначено, що Союз приєднується до Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Хартія основних прав Європейського Союзу вказує на те, що і Європейська конвенція про захист прав людини та основоположних свобод, і практика ЄСПЛ визнають Європейським Союзом як мінімальний стандарт прав людини. Крім того, відповідно до ст. 52 вказаного акту, у тій мірі, в якій ця Хартія містить права, які відповідають правам, що гарантується Європейською конвенцією про захист прав людини і основних свобод, їх сенс і застосування збігаються зі змістом і застосуванням встановленими названою Конвенцією.

Саме тому вважаємо, що однією зі складових інтеграції вітчизняної правової системи до ЄС, у тому числі в аспектах, які стосуються раціонального природокористування на забезпечення екологічних прав громадян, є сприйняття та належне впровадження рішень Європейського суду з прав людини. У цьому контексті визначальною подією для правової системи України стала ратифікація Верховною Радою України Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, підписаної від імені України 9 листопада 1995 року. Відповідно до ст. 19 Конвенції було створено Європейський суд з прав людини, юрисдикція якого згідно зі ст. 32 названого документу, поширюється на всі питання тлумачення і застосування Конвенції та Протоколів до неї, подані йому на розгляд відповідно до статей 33, 34 і 47 Конвенції. Положеннями статей 34 і 35 Конвенції закріплено правило, що Європейський Суд з прав людини може приймати заяви від будь-якої особи, неурядової організації або групи осіб, які вважають себе потерпілими від допущеного порушення прав, викладених у Конвенції або протоколах до неї та оголосити неприйнятною будь-яку індивідуальну заяву, якщо вважає, що ця заява несумісна з положеннями Конвенції або Протоколів до неї[1].

Аналізуючи вищезазначені положення цього міжнародного акту, можна дійти висновку, що звернення особи за захистом до Європейського Суду можливе лише щодо тих прав, що безпосередньо закріплені у Конвенції та Протоколах до неї. Таким чином,

компетенція суду за матеріальними підставами зводиться виключно до прав і свобод, що прямо захищаються Конвенцією. Скарга може бути визнана неприйнятною *ratione materiae*, якщо вона подана щодо порушення права, не гарантованого Конвенцією, а так як екологічні права громадян нею не передбачені, то постає питання щодо можливості звернення громадян до Суду за захистом суб'єктивних екологічних прав на підставі Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

В. І. Манукян з цього приводу відзначає, що якими очевидними не були б порушення прав, якщо їх захист не передбачений Конвенцією, Європейський Суд з прав людини не має повноважень розглядати справу[2]. Тому для захисту таких прав учений пропонує використовувати інші міжнародні інструменти. Протилежною є думка Л. А. Калишук, яка вважає, що такий науковий підхід викликає певні заперечення, оскільки, незважаючи на відсутність у тексті Конвенції обов'язку держави охороняти навколишнє середовище, розвиток суспільних відносин виявив необхідність модифікації «традиційних» прав, сформульованих при її розробці[3, с. 77]. Ми вважаємо таку позицію більш прийнятною.

У частині захисту екологічних прав людини Суд використовує метод захисту «рикошетом», що надає йому можливість визнавати і захищати ті права, що безпосередньо не закріплені в Конвенції, але тісно пов'язані з її положеннями чи побічно витікають із них. Безумовно, одним із таких прав є право на безпечне для життя і здоров'я довкілля. У практиці Суду порушення зазначеного права здебільшого пов'язується з порушенням права на повагу до приватного і сімейного життя, гарантованого ст. 8 Конвенції.

Так, у справі «Дубецька та інші проти України» заявники стверджували, що органи державної влади не захистили їхнє житло, приватне та сімейне життя від надмірного промислового забруднення, спричиненого діяльністю двох державних промислових підприємств – вуглевидобувної шахти «Візейська» та Червоноградської вуглезбагачувальної фабрики. Суд, визнавши порушення ст. 8 Конвенції, дійшов висновку, що скарга за ст. 8 може мати місце, якщо екологічна небезпека досягає такого рівня, що призводить до суттєвого перешкоджання здатності заявника користуватися своїм житлом, мати приватне чи сімейне життя[4].

Аналогічний підхід щодо вирішення справ про захист екологічних прав в аспекті тлумачення положень ст. 8 Конвенції

використано у справах «Гримковська проти України», «Дземюк проти України», «Лопез Остра проти Іспанії» тощо.

В еколого-правовій доктрині прийнято екологічні права громадян, зокрема, право на безпечне для життя і здоров'я довкілля розглядати також у тісному зв'язку з правом на життя. М. М. Бринчук наголошує, що в тій мірі, в якій екологічні права і інтереси пов'язані зі здоров'ям людини, вони охоплюються правом на життя, що дає змогу дійти висновку щодо можливості звернення до Європейського Суду з прав людини на підставі ст. 2 Конвенції. Тривалий час у практиці Суду справи щодо захисту екологічних прав громадян, у яких він визнавав би порушення права на життя, застосовуючи ст. 2 Конвенції, були відсутніми[5, с. 77-81].

Важливим у даному аспекті стало рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Онер'їлдіз проти Туреччини» від 18 червня 2002 року, у якому Суд розширив сферу відповідальності держави за небезпечну діяльність чи бездіяльність, визнавши її обов'язок вживати належних заходів для захисту життя від реальної та нагальної небезпеки, про яку органи державної влади знали або повинні були знати. Визнавши у даній справі порушення за Туреччиною зобов'язання за ст. 2 Конвенції, Суд наголосив, що перше речення ч. 1 ст. 2 Конвенції зобов'язує державу не тільки утриматися від навмисного та неправомірного позбавлення життя, але й також гарантує право на життя в загальному сенсі і, за певних визначених обставин, встановлює обов'язок держави вживати належних заходів для захисту життя осіб, що знаходяться під її юрисдикцією.

Отже, положення Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод офіційно не визнають та не гарантують екологічних прав громадян, зокрема, права на безпечне для життя і здоров'я довкілля, що відповідно до ст. 35 Конвенції робить неможливим звернення за захистом порушених вищезазначених прав до Європейського Суду з прав людини. Але, проаналізувавши приклади звернення до Суду та винесені ним рішення, можна дійти висновку, що право на безпечне для життя і здоров'я довкілля, гарантоване національним законодавством, перебуває у тісному зв'язку з правами, закріпленими ст. 8 та ст. 2 Конвенції так як забруднення довкілля може негативно впливати на приватне життя громадян, а також становити небезпеку для життя. Тому Суд визнає право на безпечне для життя і здоров'я довкілля як похідне від прав, проголошених Конвенцією. Аналіз практики Європейського суду також довів, що вирішення проблем захисту екологічних прав людини

повинне здійснюватися на національному рівні шляхом вдосконалення національного законодавства, використання практики Суду як джерела права національними судами, що, у свою чергу, дозволить попередити порушення екологічних прав людини.

Література:

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
2. Манукян В.И. Европейский Суд по правам человека: право, прецеденты, комментарии : науч.-практ. пособ / В.И Манукян. – К: «Истина», 2007. – 367 с.
3. Калишук Л.А. Особливості застосування ст. 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод при захисті екологічних прав громадян / Л. А. Калишук // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. – 2015. – Вип. 31(2). – С. 77.
4. Рішення Суду у справі Дубецька та інші (Dubetska and Others) проти України від 10 лютого 2011 року.[Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/974_689.
5. Калишук Л.А. Право громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля та механізм його захисту в Європейському Суді з прав людини. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/11224/1/SHvec_77-81.pdf

СТАНДАРТИ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ У СФЕРІ ШЛЯБНО-СІМЕЙНИХ ЗНОСИН: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ КОНТЕКСТ

Сіваєва Ю.

студентка

Навчально-наукового інституту права

Сумського державного університету

Науковий керівник:

Славко А.С.

асистент кафедри міжнародного, європейського та екологічного права
Навчально-наукового інституту права
Сумського державного університету

Окремі аспекти правового регулювання шлюбно-сімейних відносин, незважаючи на свою солідну історію, продовжують знаходитись в епіцентрі уваги як практиків правничої професії, так і науковців. Це пов'язано, по-перше, зі значною поширеністю цих відносин (практично кожна людина на планеті так чи інакше вступає у такі відносини), по-друге, з великою кількістю підходів до регулювання шлюбно-сімейних відносин (зазвичай вони визначаються традиціями або панівною релігією, що призводить до наявності широкого спектру різноманітних правил у цій сфері), по-третє, з потребою модифікувати такі відносини відповідно до вимог сьогодення (необхідність закріпити рівні права чоловіків і жінок у шлюбі, дозвіл здійснювати розлучення, обговорення питання одностатевих шлюбів - це лише короткий перелік змін, які перетерпіло сімейне законодавство країн світу за останні сто років).

Відтак, гармонізація законодавства у сфері шлюбно-сімейних відносин потребує значних зусиль і політичної волі тих держав, які її здійснюють. У той же час, незважаючи на спроби зробити законодавчі норми більш або менш сумісними, що кожна держава у межах своєї юрисдикції встановлює власні правила регулювання шлюбно-сімейних відносин.

З давніх часів союз між чоловіком і дружиною був важливим елементом суспільства з огляду на необхідність реалізації природної потреби у продовженні роду свого. Тим не менш, у сучасному житті шлюб являє собою вільний, рівноправний і, в ідеалі, довічний союз жінки і чоловіка, укладений з дотриманням порядку та умов, установлених законом, який утворює сім'ю і породжує між подружжям взаємні особисті, майнові права та обов'язки. Традиційний підхід передбачає, що шлюбні відносини - це відносини в першу чергу між жінкою і чоловіком, але в деяких країнах дозволяються і одностатеві шлюби (наприклад у Швеції, Нідерландах, Франції, Італії одностатеві шлюби є дозволеними).

Варто зауважити, що питанням реєстрації і визнання шлюбів присвячена Гаазька конвенція від 14 березня 1978 р., «Про укладання і визнання дійсності шлюбів», відповідно до ст. 2 якої формальні

вимоги щодо шлюбу повинні відповідати законодавству місця укладання шлюбу[2]. Про цьому, стаття 3 Конвенції передбачає, що шлюб укладається або у разі, коли майбутнє подружжя відповідає по суті вимогам внутрішнього права держави укладення, і один з них має громадянство цієї держави або постійно проживає в ній; або у разі, коли кожен з майбутнього подружжя відповідає по суті вимогам внутрішнього права, визначеного колізійними нормами держави укладення. Стаття 5 цієї ж Конвенції вказує, що у застосуванні іноземного закону, оголошеного застосовним відповідно до цього розділу, може бути відмовлено тільки якщо таке застосування явно несумісне з публічним порядком держави укладення.

Відповідно до вітчизняного законодавства, шлюбом є сімейний союз жінки та чоловіка, зареєстрований у органі державної реєстрації актів цивільного стану (стаття 21 Сімейного кодексу України)[3]. За статтею 51 Конституції України, шлюб ґрунтується на вільній згоді жінки і чоловіка [1]. При цьому, варто зауважити, що вітчизняне законодавство містить цілу низку вимог, які пред'являються до осіб, що мають намір вступити в шлюб. Зокрема, до таких належать:

- 1) Різна стать осіб, які вступають у шлюб (одностатеві шлюби не визнаються);
- 2) Досягнення шлюбного віку (18 років для чоловіків жінок, можливість укладення шлюбу особою, яка досягла 16 років);
- 3) Дієздатність обох з подружжя;
- 4) Одношлюбність і неможливість вступати у шлюб для осіб, які вже перебувають у зареєстрованому шлюбі;
- 5) Заборона вступати у шлюб особам, які перебувають у кровному спорідненні, а також усиновлювачу та усиновленій дитині.

В інших державах може бути встановлений більш низький або, навпаки, більш високий віковий ценз, при цьому він визначається індивідуально для жінок і чоловіків. Крім того, можуть існувати розбіжності щодо інших вимог. Як приклад, в Іспанії шлюбний вік становить для чоловіків 14 років, а для жінок 12 років, у Франції для чоловіків 18 років, а для жінок - 15 років тощо. У мусульманських звичаях не потрібна згода жінки, так, як її долю вирішує її батько. Також у багатьох мусульманських країнах шлюби залишаються полігамними (чоловік може мати до чотирьох дружин за умови, що може їх утримувати).

У контексті євроінтеграційних прагнень України доцільно згадати, що членство у Європейському Союзі означає, перше за все, високий стандарт захисту прав і свобод людини і громадянина та

гарантії з боку держави щодо дотримання таких прав. Наприклад, стаття 14 Угоди про асоціацію між Україною та ЄС передбачає, що у рамках співробітництва у сфері юстиції, свободи та безпеки Сторони надають особливого значення утвердженню верховенства права та укріпленню інституцій усіх рівнів у сфері управління загалом та правоохоронних і судових органів зокрема. Співробітництво у сфері юстиції, свободи та безпеки буде відбуватися на основі принципу поваги до прав людини та основоположних свобод [4].

Відповідно, право на шлюб виділяють як одне з найбільш значимих особистих прав людини. Зокрема, основний документ, який закріплює каталог прав і свобод людини і громадянина в ЄС – Хартія основних прав ЄС, передбачає, що право на вступ до шлюбу і право на створення сім'ї гарантуються відповідно до національного законодавства, що регламентує його здійснення (стаття 9) [5]. У той же час, вирішення шлюбно-сімейних питань не належить до компетенції ЄС – відповідна сфера віднесена до національного рівня регулювання. Тому для того, щоб з'ясувати що саме розуміють під «європейськими стандартами у сфері шлюбно-сімейних відносин» вважаємо за доцільне звернутись до практики ЄСПЛ, яка визнається ЄС поряд з конституційними традиціями і міжнародними договорами.

ЄКПЛ закріплює право на шлюб у статті 12: чоловік і жінка, що досягли шлюбного віку, мають право на шлюб і створення сім'ї згідно з національними законами, які регулюють здійснення цього права [6].

Як зауважує нідерландський науковець Барт ван дер Слоот, тлумачення статті 12 ЄКПЛ завжди забезпечує рівновагу між фактичним та вигаданим, біологічним та правовим, історичним та еволюційним підходами. Відтак, тлумачення статті 12 ЄКПЛ не тільки ускладнюється багатьма аспектами, які стосуються самої сутності права на шлюб - воно також сильно залежить від питання про те, який метод інтерпретації та точку зору обере Суд [7].

У цій роботі ми у першу чергу хочемо звернути увагу на такий аспект права на шлюб як можливість укладення шлюбів між особами тієї ж статі. Що стосується ставлення ЄСПЛ до прав членів ЛГБТ-спільноти, то воно, наприклад, виражене у двох Резолюціях Європейського парламенту (СЕ 169/134 та СЕ 349/88), в яких ця інституція засуджує випадки дискримінації за ознакою статевої орієнтації та гендерної ідентифікації. Дослідники зауважують, що, на відміну від інших статей ЄКПЛ, у 12 статті йдеться не про «кожну особу», «кожного громадянина», а про «чоловіка та жінку, які досягли шлюбного віку». Відтак, деякі правники зробили висновок, що ЄКПЛ

не захищає право на одностатевий шлюб. Тим не менш, у справі «S. and L. M. v. The United Kingdom» (1989), яка стосувалась одностатевої пари, що проживала в Лондоні, цей підхід було змінено. Одну з партнерок депортували до Австралії, а інша була біологічною матір'ю дитини і залишилась у Великобританії. Позивачки посилались на статтю 8 ЄКПЛ (повага до приватного життя) та доводили, що, незважаючи на відсутність формальної реєстрації шлюбу, вони є де-факто сім'єю.

Варто зауважити, що з часом ЄСПЛ займає все більш ліберальну позицію щодо одностатевого партнерства. Зазвичай, у такому разі посилають на статтю 9 ЄКПЛ, яка не містить обмежень на кшталт «чоловіки і жінки». Крім того, було визнано, що аргумент держав-членів на кшталт: «особи нетрадиційної орієнтації не позбавлені права на шлюб, адже мають можливість одружуватись з особами протилежної статі» не витримує критики і є штучним.

У справах «R. and F. v. The United Kingdom» (2006) та «Parry v. The United Kingdom» (2006) Суд зауважив, що низка держав-членів Ради Європи вже закріпили у власному законодавстві право на одностатеве партнерство, але це відображає їх власне ставлення до ролі і конструкції сім'ї у суспільстві. Як бачимо, плани таких держав як Німеччина, Фінляндія, Люксембург, Туреччина та Велика Британія легалізувати одностатеві шлюби та те, що Бельгія, Данія, Франція, Ісландія, Нідерланди, Норвегія, Португалія, Іспанія та Швеція це вже зробили, змусили ЄСПЛ відійти від своїх власних прецедентів. Що стосується шлюбів між транссексуалами, то Суд у своїх рішеннях відійшов значною мірою від позиції радикального неприйняття, зайнятої раніше, у справах «Goodwin v. The United Kingdom» (2002) та «I. v. The United Kingdom» (2002), зауваживши, що ці особи також мають право на шлюб.

Отже, підсумовуючи, зауважимо, що у практиці ЄСПЛ існувало кілька підходів, які стосувались тлумачення права на шлюб. Тим не менш, останнім часом починає домінувати позиція, яка передбачає необхідність закріплення права на одностатеве партнерство. Відтак, вважаємо, що в українське сімейне законодавство доведеться внести кілька змін, які стосуватимуться можливості закріплення можливості одностатевих шлюбів або хоча б їх аналога.

Література:

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР [Електронний ресурс] – Режим доступу:

- <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/paran4331#n4331>
2. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 № 2947-III [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>
 3. Гаазька конвенція «Про укладання і визнання дійсності шлюбів» від 14 березня 1978 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_916
 4. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом і його державами-членами від 01.09.2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/kmu/control/uk/publish/article?art_id=248387631&cat_id=223223535.
 5. Хартія основних прав Європейського Союзу від 07.12.2000 [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_524/para050#050
 6. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_004
 7. B. van der Sloot (2014) Between Fact and Fiction: an Analysis of the Case Law on Article 12 ECHR. Child and Family Law, 2014. - № 4. Available at: <https://www.ivir.nl/publicaties/download/1561.pdf>

УНІФІКАЦІЯ ПРАВА УКРАЇНИ ДО НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Булгакова Н.

студент

Навчально-наукового інституту права та психології
Національного університету «Львівська політехніка»

Науковий керівник:

Сірант М. М.

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри конституційного та міжнародного права

В умовах розширення Європейського Союзу в межах континенту і в зв'язку з безпосереднім сусідством його з Україною поглиблюється і зміцнюється їх співпраця, що, у свою чергу, посилює євроінтеграцію нашої країни як чинника її соціально-економічного розвитку. Пріоритетним напрямом співробітництва та обов'язковою умовою цього процесу є адаптація нормативно-правової бази України до законодавства ЄС. Саме так відбувається зближення цих обох правових системи.

Відповідно до ст. 9 Конституції України ратифіковані українським парламентом міжнародні договори стають частиною національного законодавства, тобто положення актів європейського права, що ратифіковані Верховною Радою, мають силу прямої дії і стають обов'язковими для виконання на всій території держави [4].

Інтеграція України до європейської сім'ї повинна супроводжуватись науково обґрунтованими заходами, які гарантували б відповідність вітчизняного законодавства праву, що формується в рамках Європейського Союзу.

Угода про асоціацію між Україною та Європою вимагає імплементації понад 350 директив та регламентів Європейського Союзу, з яких половина має бути впроваджена до законодавства України до 2017 року. Однак у сфері економічного та галузевого розвитку України кількість поданих до ВР законопроектів утричі перевищує кількість актів права ЄС, що підлягають імплементації. До того ж, ці ініціативи неузгоджені між собою та з Угодою. Така ситуація загрожує хаосом: депутати прийматимуть закони, які не відповідають зобов'язанням України, спрямованим на виконання Угоди про асоціацію [8, с. 28-29].

Загалом з моменту підписання Угоди про асоціацію прийнято близько 70 законопроектів, які так чи інакше торкаються європейської інтеграції, ще 20 стратегічних проектів законів відверто «зависли» в Раді, і що характерно, ця ситуація фактично «законсервована» з початку 2017 року – більшість законопроектів, написані ще у 2015 році, та й ті ніяк не дійдуть до сесійної зали.

За період 2014-2016 років у законотворчій діяльності парламенту склались певні тенденції щодо використання положень Угоди та права ЄС, або навпаки – нехтування цими положеннями.

Парламентська експертна група з євроінтеграції проаналізувала понад 400 поданих до ВР законопроектів, які стосуються Угоди про асоціацію, і виявила, що понад 50% законодавчих пропозицій не відповідають зобов'язанням України або ж потребують суттєвого доопрацювання. І ця проблема низької якості законотворчої роботи демонструє найбільший парадокс: суб'єкти законодавчої ініціативи не мають жодних зобов'язань подавати документи, що відповідають Угоді, тобто Україна взяла на себе ці зобов'язання як держава, а окремі суб'єкти (депутати, уряд, президент) – ніби ні [6, с. 12].

На практиці це ж буде означати, що є два ризики для євроінтеграційних законопроектів: затримка їх розгляду через велику завантаженість та ризик внесення суттєвих змін у майбутньому [3].

18 березня 2004 р. був прийнятий Закон України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу», який визначив, механізм досягнення Україною відповідності третьому Копенгагенському та Мадридському критеріям набуття членства в Європейському Союзі. Цей механізм включає адаптацію законодавства, утворення відповідних інституцій та інші додаткові заходи, необхідні для ефективного правотворення та правозастосування. Закон також наводить поняття та джерела *acquis communautaire*, визначає інституційний і нормативний механізми адаптації, засади фінансового, кадрового, інформаційного та матеріально-технічного забезпечення виконання програми адаптації.

Адаптація законодавства України до законодавства ЄС є пріоритетною складовою процесу інтеграції України до Європейського Союзу, що в свою чергу є пріоритетним напрямом української зовнішньої політики [2].

Програма передбачає пріоритетні сфери, в яких здійснюється адаптація: митне право; законодавство про компанії; банківське право; бухгалтерський облік компаній; податки, включаючи непрямі; інтелектуальна власність; охорона праці; фінансові послуги; правила конкуренції; державні закупівлі; охорона здоров'я та життя людей, тварин і рослин; довкілля; захист прав споживачів; технічні правила, стандарти; енергетика, включаючи ядерну; транспорт.

Також нам би хотілося зазначити, що науково-освітня діяльність, а також підготовка кваліфікованих фахівців зі знаннями європейського права визначаються як складові державної політики в цій сфері. Достатній науковий та фаховий потенціал дасть можливість пришвидшити процес злиття законодавств, забезпечити

його якість; сформувати єдині підходи, стратегії та пріоритетні напрямки державного розвитку; вдосконалити механізм превентивного моніторингу правотворчого процесу з метою недопущення прийняття законів, які суперечили б праву Європи [7, с. 36].

На наш погляд, одним з дієвих способів оптимізації і інтеграції України до Європейського Союзу є аналіз аналогічних процесів у тих державах, які вже вступили в цей союз або мають статус кандидата [5, с. 28].

Наступним важливим елементом на шляху євроінтеграції України у сфері нормативно-правового корпусу є уніфікація української законодавчої термінології з європейською та здійснюється він шляхом імплементації міжнародних та європейських термінологічних стандартів у внутрішнє законодавство та право України. Зазначені стандарти завжди супроводжуються визначеннями, які разом з термінами утворюють термінологічно понятійний апарат певного нормативно-правового акта або навіть законодавчого блоку. Одна з основних проблем, яка спричиняє колізійну ситуацію в українському законодавстві, пов'язана з розбіжностями у застосуванні саме юридичної термінології. Тому постає питання про усунення їх шляхом внутрішньої термінологічної уніфікації. Тобто під час імплементації європейського термінологічного стандарту (разом із дефініцією) до певного нормативного акта України законодавець має здійснити заміну аналогічного терміна, що є в інших актах законодавства, на інкорпорований термінологічно-понятійний стандарт у всій національній правовій системі [1, с. 20].

Отже, сприйняття європейського права, реформування правової системи України згідно з правовими стандартами на основі загальних принципів західного права сприятиме розвитку України та дасть їй змогу еволюціонувати та посісти гідне місце серед інших держав Європи.

Література:

1. Вербенєц М. Б. Юридична термінологія української мови: історія становлення і функціонування: Авто реф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2004. – 242 с.
2. Закон України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» від 18

березня 2004 року: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1629-15>.

3. Климпуш-Цинцадзе І. Євроінтеграція потрібна не ЄС, а нашим громадянам, які чекають на зміни / І. Климпуш-Цинцадзе // Урядовий портал. – 2017. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=249786458&cat_id=244276429

4. Конституція України від 28 червня 1996 року: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

5. Олійник О. Реформування юридичної риторики в Україні: євроінтеграція та адаптація національного законодавства і права України до законодавства та права ЄС / О. Олійник // Віче. – 2010. – № 18. – С. 27-29.

6. Ткаченко Р. Л. Євроінтеграція у Раді: що очікувати від нового парламентського року / Р. Л. Ткаченко // Українська правда. – 2017. – С. 11-14.

7. Хаджирадева С. К. Підготовка державних службовців до професійно-мовленнєвої комунікації: концептуальні засади й стратегія модернізації технологій: Авто реф. дис. ... д-ра наук з держ. упр.: 25. 03; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. – К., 2006. – 40 с.

8. Черніков Д. В. Євроінтеграція у законах: кількість не переходить у якість / Д. В. Черніков // Політика. – 2015. – С. 28-30.

*ПРОБЛЕМИ ПІА ПЕРЕВАТИ РАТИФІКАЦІЇ УКРАЇНОЮ
РИМСЬКОГО СТАПІУПІУ МІЖНАРОДНОГО
КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ*

Пашенко А.

студентка юридичного факультету 2 курсу
за магістерським рівнем навчання

Дніпровського національного університету ім. О. Гончара

Цього року виповнилось 17 років з моменту підписання Україною Римського Статуту Міжнародного кримінального суду. В умовах трирічної війни на Сході України дискусії щодо відповідальності осіб, які вчиняють воєнні злочини, злочини проти людяності та злочини агресії мають вже не теоретичне, а більше практичне значення.

Громадські правозахисні організації кожного року представляють все нові звіти про злочини та порушення, які вчиняються на Донбасі. Правозахисники наголошують, що мова йде про незаконне затримання цивільних осіб, їх побиття, катування, гвалтування, публічне страчення, використання людей як «живого щита», а також втягнення неповнолітніх у незаконні збройні формування, тощо. Однак досі Римський Статут не ратифіковано, а відповідно, наша держава досі не стала повноцінним членом Міжнародного кримінального суду (далі – МКС), що позбавляє права Україну брати активну участь в судовому процесі щодо злочинів, вчинюваних на територіях Донецької та Луганської областей, а також в анексованому Криму.

Україна була однією із перших держав, які підписали Статут ще 20 січня 2000 року. Проте Президент України висловив сумніви щодо відповідності Римського Статуту Конституції України. Згідно з висновком Конституційного Суду України абз. 10 Преамбули та ст. 1 Статуту не відповідають положенням ч. 1, 3 ст. 124 Конституції в частині неможливості доповнення національної системи органів кримінальної юстиції України Міжнародним кримінальним судом[1][2].

Однак в практиці постало питання коректності вищевказаного висновку. М. В. Буроминський висловлює думку, що: «участь України в Статуті МКС виявилася під питанням, мабуть, по непорозумінню», а сам висновок Конституційного Суду доктринально не є бездоганим[3, с. 186-187]. М. І. Пашковський зазначає, що на даний момент Римський статут МКС з пострадянських держав ратифіковано Латвією, Литвою, Естонією, Молдовою, Грузією, Таджикистаном, які при ратифікації Статуту змін до власних конституцій не вносили, що дозволяє зробити висновок про те, що питання відповідності Римського статуту МКС конституціям вказаних держав було вирішено позитивно.

В той же час, Пашковський наголошує, що під час розгляду Конституційним Судом справи про Римський Статут була допущена помилка в тлумаченні природи принципу компліментарності, адже

насправді він є юрисдикційним, а не інстанційним (судоустрійним). Тобто МКС не становить окрему ланку судової системи або додаткову інстанцію судової системи, а лише складає основу юрисдикційного режиму держави. Статутом також не передбачається передача суверенітету держави у сфері здійснення кримінального судочинства, а основною ідеєю компліментарності є підтримка суверенітету держави, оскільки абз. 7 Преамбули закріплює: «обов'язком кожної держави є здійснення її кримінальної юстиції над особами, відповідальними за вчинення міжнародних злочинів»[4].

Необхідно зазначити, що Україна не єдина держава, в якій виникли проблеми з ратифікацією. Такі держави як Іран, Китай, Індія взагалі пропагують думку, що існування МКС обмежує суверенітет держав як таких, оскільки Римський Статут надає досить широку компетенцію наднаціональному інституту[5].

Якщо казати про особливості МКС порівняно із іншими міжнародними судами, то до особливостей МКС можна віднести те, що:

- МКС є постійно діючим судом із доволі широкою юрисдикцією.
- Ініціювати розгляд справ може: по-перше, держава-учасниця Римського Статуту або країна, яка його не ратифікувала, проте визнала юрисдикцію МКС над конкретною ситуацією (Україна шляхом подання двох заяв); по-друге, Рада Безпеки ООН; по-третє, Прокурор МКС.
- МКС не є частиною жодної міжнародної організації, що відрізняє його від Міжнародного суду ООН, який є органом ООН, хоча діє незалежно.

Завданням МКС є притягнення до відповідальності окремих осіб за вчинення ними найтяжчих міжнародних злочинів, а Міжнародний суд ООН вирішує спори між державами[6].

Ратифікація Україною Римського Статуту МКС є необхідним кроком на шляху до євроінтеграції та загальновизнаною нормою поведінки держави як члена ООН, в Преамбулі Статуту якого підкреслено рішучість членів ООН «створити умови, при яких можуть дотримуватись справедливості і повага до зобов'язань, що випливають з договорів та інших джерел міжнародного права»[7].

Наша держава на даний момент скористалась лише передбаченим ст. 12 Статуту правом визнання юрисдикції МКС у спеціальному порядку щодо злочинів, вчинених на Майдані та щодо всіх злочинів, вчинених на територіях, що були тимчасово окуповані

або що досі залишаються тимчасово окупованими в період з 20.01.2014 року і без крайньої дати[8][9]. Тобто фактично Україна взяла на себе переважну більшість зобов'язань держави-учасниці Римського Статуту та надала згоду МКС бути об'єктом розслідування.

14.05.2014 року був внесений Проект Закону про внесення змін до ст. 124 Конституції України (щодо визнання положень Римського статуту), котрий через місяць був відкликаний. Постає питання: в чому полягає реальна проблема ратифікації Римського Статуту? Можливо те, що жодна з осіб, як зазначалося вище, не зможе уникнути відповідальності за міжнародні кримінальні злочини в незалежності від посади та соціального статусу. Або побоювання за українських військових, які також зможуть бути притягнуті до відповідальності? Дійсно, відповідно до ч. 2 ст. 12 Статуту: «держава, яка передає справу на розгляд до Міжнародного кримінального суду зобов'язана надати всі можливі та наявні в неї документи та докази, що підтверджують заявлені нею обставини, в яких може бути зазначена правомірність дій, або ж, у разі порушення міжнародних норм, їх вимушеність та необхідність», тобто розслідування справи має бути об'єктивним і повним за для встановлення реально винних осіб у вчиненні злочину[2]. Тим паче, що заяви Верховної Ради України про визнання юрисдикції МКС вже самі по собі означають, що перелічені побоювання недоречні, адже згідно з ч. 3 ст. 12 Статуту: «... Держава, що визнає юрисдикцію МКС співпрацює з Судом без будь-яких затримок або виключень у відповідності до ч. 9».

Отже, з огляду на все вищезгадане, можна зробити висновок, що проблема ратифікації Римського Статуту Міжнародного кримінального суду полягає не в правовому полі, а скоріш в політичному. В ході дослідження виявлено, що як такої суперечності Статуту положенням Конституції України немає, а багато пострадянських країн ратифікували Римський Статут без внесення будь-яких змін до Конституцій. Тобто тут треба казати про навмисне відтягування процесу ратифікації документу без наявних на те адекватних причин, окрім як побоювання представників влади за можливість понесення персональної відповідальності за прийняті рішення та надані накази і розпорядження.

В рамках подій, які відбуваються в Україні існує нагальна потреба в тому, щоб стати повноцінним членом Римського Статуту і довести міжнародному співтовариству, що Україна є відповідальним і надійним партнером на міжнародній арені, який виконує свої зобов'язання.

Література:

1. Висновок Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Президента України про надання висновку щодо відповідності Конституції України Римського статуту Міжнародного кримінального суду [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/v003v710-01>.
2. Римский статут Международного уголовного суда [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.un.org/ru/law/icc/>.
3. Буроменский М.В. Теория и практика становления международного уголовного права и украинское уголовное законодательство // Міжнародне право ХХІ століття : сучасний стан та перспективи розвитку (до 60-ліття проф. В.М. Репецького) М.М. Микієвич, М.В. Буроменский, В.В. Гутник [та ін.]; за ред. д.ю.н., проф. М.М. Микієвича. - Львів : ЛА «Піраміда», 2013. - 320 с., с. 186-187.
4. Пашковський М.І. Висновок за запитом Міністерства юстиції України щодо бачення відповідності Конституції України Римського статуту Міжнародного кримінального суду [Електронний ресурс] / М.І. Пашковський. – Режим доступу до док: <http://hdl.handle.net/11300/1849>.
5. Международный уголовный суд: проблемы, дискуссии, поискрешений / [Под ред. Богуша Г. И., Трикоз Е. Н.]. – М.: Европейская Комиссия, 2008. – 792 с.
6. Онлайн-курс Amnesty International в Україні #ЯВивчаюМКС [Електронний ресурс] // Офіційний сайт AmnestyInternational Україна. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://amnesty.org.ua/nws/mizhnarodnij-kriminalnij-sud-q-a/>.
7. Статут Організації Об'єднаних Націй та Статут Міжнародного Суду ООН від 26.06.1945 року – Организация Объединенных Наций: сборник документов. – М.: «Наука», 1981.
8. Про Заяву Верховної Ради України «до Міжнародного кримінального суду про визнання Україною юрисдикції міжнародного кримінального суду, щодо скоєння злочинів проти людяності вищими посадовими особами держави, які привели до особливо тяжких наслідків та масового вбивства українських громадян під час мирних акцій протестів у період з 21 листопада 2013 року по 22 лютого 2014 року» : Постанова Кабінету Міністрів України від 25.02.2014 № 790-VII // Офіційний вісник України. – 2014. – № 13. – Ст. 230.

9. Про Заяву Верховної Ради України «Про визнання Україною юрисдикції Міжнародного кримінального суду щодо скоєння злочинів проти людяності та воєнних злочинів вищими посадовими особами Російської Федерації та керівниками терористичних організацій «ДНР» та «ЛНР», які призвели до особливо тяжких наслідків та масового вбивства українських громадян»: Постанова Кабінету Міністрів України від 04.02.2015 № 145-VIII // Офіційний вісник України. – 2015. – № 12. – Ст. 77.
10. Римський статут Міжнародного уголовного суду [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.un.org/ru/law/icc/>.

ЗАХИСТ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ У КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Бенько А.

студентка

Навчально-наукового інституту права

Сумського державного університету

Науковий керівник:

Славко А.С.

асистент кафедри міжнародного, європейського

та екологічного права

Навчально-наукового інституту права

Сумського державного університету

Існує думка, що, у зв'язку із відсутністю в Україні розвинутого громадянського суспільства та низького рівня інформатизації, питання розвитку системи захисту персональних даних є неактуальним. Проте, у контексті Євроінтеграції, адаптації українського законодавства до європейських норм, сучасних реалій, що свідчать про заклопотаність суспільства щодо великого обсягу недозволеного використання приватної інформації організаціями, що не мають відповідної компетенції, необхідно зазначити, що проблема набуває актуальності.

Тематика нормативно-правового захисту особистих даних проходить лейтмотивом в працях багатьох науковців. Серед

них: Брижко В.М., Вельдер І.В., Іщенко Є. А., Мельник К.С., Рогова О.Г. та інші.

Мета публікації полягає в аналізі правових механізмів захисту персональних даних в Європейському Союзі та законодавстві України, визначенні тенденцій розвитку системи такого захисту в нашій державі.

Починаючи із 60-х років ХХ століття, відбувся активний розвиток комп'ютерної техніки, що мало наслідком виділення із великої кількості інформації окремої групи, яка містить у собі особисті відомості громадян. Право на захист персональних даних необхідно розглядати як демократичне право на інформацію та її недоторканність. У зв'язку з тим, що відповідні дані почали розповсюджуватися різноманітними органами державної влади, комерційними організаціями, з'явився ризик зловживання приватною інформацією громадян, постала потреба у правовій регламентації її захисту. Ця парадоксальна ситуація, коли потреба в захисті прав громадян на захист персональних даних об'єктивно існує, але суспільством ця необхідність серйозно не сприймається, вимагає свого вирішення на законодавчому та організаційному рівнях[1]. Найактивніший розвиток система захисту персональних даних отримала в європейському суспільстві.

У 1995 році Європейський парламент та Рада Європейського Союзу внесли законодавчу ініціативу стосовно персональних даних – Директиву 95/46/ЄС «Про захист осіб у зв'язку з обробкою персональних даних і вільним обігом цих даних» від 24 жовтня 1995 року, яка вперше порушила питання їх захисту[2]. Проаналізувавши директиву, можна зробити висновок, що з одного боку в документі декларується прагнення до вільного переміщення інформації про фізичну особу між державами-членами ЄС, з іншого боку – надаються чіткі правові гарантії захисту прав громадян, до яких входить право на недоторканність персональних даних і їх захист від третіх осіб[3, с. 55-61].

Відповідно до директиви, до кожної держави-члена застосовується однаковий спосіб захисту персональних даних. Зміст європейської моделі захисту персональних даних можна визначити як «забезпечення єдиними механізмами виконання». Європейський Союз визначає, що прагне до того, щоб суб'єкти персональних даних мали визначені права і реальну можливість звернутися до посадової особи або органу, що зобов'язаний вжити дії для їх захисту. Кожній країні, що є учасником Європейського Союзу, також як і в Конвенції

РЄ № 108, рекомендовано створити уповноважений орган (або органи) із захисту персональних даних. Зазначене має на меті створення умов уніфікованого рівня організації та контролю за діяльністю у сфері захисту персональних даних[4, с. 31–48].

Таким чином, можна зробити висновок про те, що в країнах, що є членами Європейського Союзу існують органи, які розглядають скарги громадян щодо порушення прав на захист персональних даних, поновлюють відповідні порушені права.

Щодо правового регулювання відносин у сфері захисту особистої інформації окремих громадян в Україні, то відповідні гарантії закріплені перш за все в Основному Законі, в статті 32, що зазначає: ніхто не може зазнавати втручання в його особисте життя, не допускається збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини.

В 2010 році в нашій державі було прийнято Закон «Про захист персональних даних», який закріпив основні принципи охорони особистої інформації громадян. Стаття 14 Угоди про асоціацію також містить вказівку на необхідність забезпечити захист персональних даних.

Взагалі, вищезазначений закон відповідає нормам та принципам Декларації, проте проблема полягає в тому, що на національному рівні права на захист персональних даних формально є закріпленими, проте фактично існуючі санкції за порушення зазначених прав мають декларативний характер. Таким чином, механізм притягнення до відповідальності не є достатньо сформованим, майже всі справи, що розглядаються з приводу несанкціонованого використання приватної інформації громадян, спускаються нанівець.

Щодо перспектив вирішення проблеми захисту персональних даних в Україні, як асоційованого члена Європейського Союзу, то необхідно взяти курс на впровадження досвіду європейського законодавства, яке є більш прогресивним в цій сфері. Адже комп'ютерні технології розвиваються неймовірно швидкими темпами та нап'язу пов'язані з використанням особистої інформації громадян. Тож законодавство дещо відстає від сучасних потреб суспільства.

З приводу вищезазначеного доцільним було б створення профільного органу, який займався б адаптацією законодавства в сфері захисту персональних даних до суспільно-правових відносин,

що виникають з цього приводу. Можливо, необхідно запровадити посаду Уповноваженого з захисту персональних даних, на зразок Європейського інспектора із захисту даних.

Таким чином, з вищевказаного можна зробити висновок, що проблема захисту персональних даних набуває актуальності у зв'язку зі швидким розвитком комп'ютерної техніки та можливостей інтернету, за допомогою якого поширюються особисті відомості його користувачів, громадян України. Найперспективнішими шляхами розв'язку цієї проблеми є адаптація законодавства та системи органів виконавчої влади до вимог сучасності та європейських стандартів, впровадження європейських механізмів захисту персональної інформації в систему захисту прав і свобод громадян в Україні. Проте, з огляду на те, що в такому великому потоці інформації всередині власної держави та з іншими країнами, дуже важко та фактично неможливо захистити права людини на сто відсотків, питання потребує подальшого дискурсу.

Література:

1. Проблемы защиты персональных данных в Украине [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uipdp.com/articles/2011-04/05.html>
2. Про захист осіб у зв'язку з обробкою персональних даних і вільним обігом цих даних: Директива 95/46/ЄС Європейського парламенту і Ради від 24 жовтня 1995 року. – Режим доступу:// www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_242
3. Мельник К. С. Правові механізми захисту персональних даних в Європейському Союзі /Мельник К.С. // Правова інформатика. - 2013. - № 4(40). – с. 55-61.
4. Брижко В. М. Захист персональних даних: реалії та практика сучасності / Брижко В. М.// Інформація і право. – 2013. - № 3(9). – с. 31–48.

*ДЕПУТАТІСЬКА НЕДОПОРКАНІСТІЬ ЯК ПЕРЕПОНА
ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ*

Височин В.

студент

Навчально-наукового інституту права та психології
Національного університету «Львівська політехніка»

Науковий керівник:

Ромців О.І.

Кандидат юридичних наук,
асистент кафедри конституційного та міжнародного права
Навчально-наукового інституту права та психології
Національного університету «Львівська політехніка»

На сьогоднішній день державна політика України, спрямована на вступ до Європейського Союзу, зумовила зміну політичних, економічних, юридичних процесів в країні, зміну законодавства відповідно до стандартів ЄС. Серед проблем, які сповільнюють євроінтеграцію України, надзвичайно актуальним залишається питання депутатської недоторканності

Окремі аспекти цього питання розглядалися такими вченими як: О.Д. Юрченко, Л.О. Нудненко, Г.С. Меркурова, В.П. Сокурченко, В.І. Патюліна, П.А. Вараула, І.М. Грязіна, І.С. Самощенко, Л.Т. Кривенко, Н.О. Боброва, А. І. Савицька та інші.

Згідно зі ст.80 Конституції України: народним депутатам України гарантується депутатська недоторканність. Вони не несуть юридичної відповідальності за результати голосування або висловлювання в парламенті та його органах, за винятком відповідальності за образу чи наклеп. Також народні депутати України не можуть бути без згоди Верховної Ради України притягнені до кримінальної відповідальності, затримані чи заарештовані. До депутатської недоторканності також належить недопущення обшуку особистих речей і багажу, транспорту, жилого чи службового приміщення, а також порушення таємниці кореспонденції, прослуховування телефонних розмов та багатоіншого [1].

З вищезазначеного можна зробити висновок, що народні депутати мають досить широкий перелік гарантій їх недоторканності. Здавалось би, це мало б значно покращити якість їх роботи, але як показує практика, все навпаки. Чому так виходить і як з цим боротися? [2, с. 115]. Для відповіді на це питання звернемося до досвіду зарубіжних країн.

Так, принципи вільного мандата, депутатського індемнітету (юридичної невідповідальності) та імунітету (юридичної недоторканності) повсюдно закріплюються в конституціях зазвичай із певними обмеженнями. Обмеження депутатського індемнітету трапляються доволі рідко. А якщо вони є, то найчастіше полягають у тому, що депутат не звільняється від юридичної відповідальності за публічно висловлені ним у парламенті наклеп чи образу [3]. Наприклад, «депутат у будь-який час не може зазнавати переслідування в судовому або адміністративному порядку чи інакше притягнений до відповідальності поза Бундестагом за своє голосування або висловлювання в Бундестазі або в одному з його комітетів. Це не стосується наклепницьких образ» (ч. 1 ст. 46 Основного Закону ФРН 1949 р.) [4, с. 595]. «Депутат парламенту не підлягає переслідуванню або допиту в хоч би якій формі у зв'язку з висловленою ним думкою або поданим голосом у процесі виконання депутатських обов'язків. Депутат парламенту зазнає переслідування тільки за наклеп, відповідно до закону і з дозволу парламенту» (ч. 1, 2 ст. 61 Конституції Греції 1975 р.) [4, с. 669].

Також існують конституційні обмеження депутатського імунітету. Так, в ч. 1, 4 ст. 62 Конституції Греції 1975 р. сказано, що протягом строку повноважень парламенту депутат не може зазнавати переслідування, арешту, тюремного ув'язнення або якихось інших обмежень без дозволу парламенту. У разі затримання на місці злочину дозвіл парламенту (на затримання чи арешт) не потрібен [4, с. 669-670].

Основний Закон Фінляндії 1999 року передбачає: «Якщо член Едускунти (назва парламенту Фінляндії) затриманий чи заарештований, її голова має бути одразу ж повідомлений про це. Член Едускунти не може бути без її згоди заарештований або затриманий, якщо тільки він з вагомих підстав не визнається винуватим у злочині, за який передбачено покарання у вигляді тюремного ув'язнення терміном не менш як шість місяців» [4, с. 377].

У деяких країнах депутат має імунітет тільки в період сесії парламенту: «Члени обох палат, за винятком випадків, передбачених законом, не можуть бути заарештовані у період сесії парламенту; члени парламенту, заарештовані до відкриття сесії, на вимогу відповідної палати повинні звільнитися з ув'язнення на період сесії» (ст. 50 Конституції Японії 1946 р.) [5, с. 422].

В Україні діє абсолютна депутатська недоторканість, якої немає в жодній демократичній державі. Як наслідок, це дає змогу депутатам

зловживати своїм службовим становищем та уникати покарання, культивує в них почуття безкарності, сприяє безвідповідальності перед народом та порушує один з найголовніших принципів демократичної країни – рівність перед законом. А це, в свою чергу, негативно відображається на державі та знижує довіру людей до влади. З такими процесами неможливо побудувати «справжню» демократичну державу.

Існує також думка, що депутатську недоторканність треба обмежити, але аж ніяк не відмінити, адже в умовах національної системи це може призвести до повного руйнування парламентаризму, що може потягнути за собою становлення авторитарного режиму. Без такого захисту з боку держави почнуться численні фабрикування справ щодо народних депутатів. Лідери депутатських фракцій будуть мати можливість звільняти своїх однопартійців за будь-яке іншодумство або невиконання наказів. Кожен депутат має приймати рішення індивідуально, а не бути лише членом «клубу за інтересами». В Україні немає парламентаризму такого, яким він має бути. Країною керують лідери політичних сил, а не легітимні представники народу [2, с. 116].

Отже, на сьогоднішній день під впливом євроінтеграції потрібно вирішити цю проблему, використовуючи досвід зарубіжних країн. Треба викоринити таке поняття як «абсолютна недоторканність», оскільки, як свідчить практика, досить часто вона виступає лише формою уникнення відповідальності за вчинення злочину та «надможливостями» суб'єктів щодо протидії його розслідуванню. Позитивним є також той момент, що на сьогоднішній день, Верховна Рада України направила до Конституційного суду України для отримання висновку про відповідність Основному закону два законопроекти про зняття депутатської недоторканності, що, безумовно, ефективно позначилося б на підвищенні довіри народу до влади, сприяло б розбудові демократичної, правової держави, зміцненню її авторитету на міжнародній арені, а від так і покращенню відносин України з Європейським Союзом.

Література:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року. [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>

2. Юрченко Д.О. Проблеми депутатської недоторканності / Д.О. Юрченко // Тези наукових доповідей і повідомлень міжнародної студентської наукової конференції «Конституційні читання» / За заг. редакцією проф. А.П. Гетьман. Нац. юрид. акад. України. – Харків: Права людини, 2008 р. – С. 115-117.
3. Колюх В.В. Депутатська недоторканність: зарубіжний досвід і українські проблеми / В.В. Колюх // Віче. – 2015– С. 52 – 56.
4. Конституции государств Европы: В 3 т. / Л. А.Окуньков (общ. ред. и вступ. ст.). – М.: НОРМА, 2001. – Т. 1. – 824 с.
5. Конституции зарубежных государств: учебное пособие / сост. В. В. Маклаков. – 4-е изд. – М.: ВолтерсКлувер, 2003. – 624 с.

ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ ДО ЄС: ПРОБЛЕМИ ПІА ПЕРЕСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШОЇ СПІВТРАЦІ

Макогоненко Ю.

студент

Навчально-наукового інституту права та психології
Національного університету «Львівська політехніка»

Науковий керівник:

Сірант М. М.

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри конституційного та міжнародного права

Навчально-наукового інституту права та психології

Національного університету «Львівська політехніка»

Розвиток інтеграційних процесів в Європі є звичайним явищем, що визначає теперішній та майбутній її розвиток, місце в системі міжнародних економічних відносин. Що ж до інтеграційного руху України до Європейського Союзу, то тут, на жаль, ситуація не втішна. Головним здобутком України є лише визнання всіма учасниками та владними органами євроінтеграції як основного напрямку розвитку держави та тісне співробітництво з деякими країнами-учасницями Євросоюзу [1, с. 45].

Для України європейська інтеграція – це шлях модернізації економіки, подолання технологічної відсталості, залучення іноземних

інвестицій і новітніх технологій, створення нових робочих місць, підвищення конкурентоспроможності вітчизняного товаровиробника, вихід на світові ринки, насамперед на ринок ЄС. Як невід'ємна частина Європи Україна орієнтується на діючу в провідних європейських країнах модель соціально-економічного розвитку [2].

Позиція України щодо Євросоюзу була сформована вперше на законодавчому рівні в Основних напрямках зовнішньої політики України, що були схвалені Верховною Радою України 2 липня 1993 р. Ось починаючи із цього моменту Україна почала тяжіти до європейського інтеграційного об'єднання і від того моменту намагалась все ж таки приєднатись до ЄС, ці намагання ми можемо спостерігати і до сьогоднішнього дня [3, с. 71].

Слід також підкреслити вигоди для України після вступу до ЄС:

1. Політичні вигоди – будучи членом ЄС, Україна буде залучена до Спільної європейської політики безпеки та оборони (СЄПБО), яка гарантуватиме Україні державний суверенітет та територіальну недоторканість.

2. Економічні вигоди – перш за все це макроекономічна стабільність, додаткові інвестиції в економіку країни, надання субсидій сільському господарству та отримання позитивного сальдо торговельного балансу.

3. Соціальні вигоди – передбачають ефективний захист прав людини в інституціях ЄС, відкриття кордонів для вільного пересування населення, тобто шенгенська зона, яка передбачає вільне пересування осіб в межах ЄС, забезпечення високого рівня життя населення та інше [4, с. 34].

Проте, також виділяють недоліки від вступу до ЄС:

1. Політичні недоліки несуть із собою часткову втрату суверенітету та підпорядкування територій органам ЄС, невизначеність стратегії розвитку, що також не дуже добре вплине на економічний стан, оскільки між країнами ЄС існує в деякій мірі висока конкуренція в деяких галузях, а також негативним чинником буде погіршення взаємин із країнами СНД.

2. Економічні недоліки – передбачають втрату конкурентоспроможності певних галузей, складність переходу на європейський рівень цін, квотування певних видів товарів.

3. Соціальні недоліки – це ускладнення візового режиму із східними сусідами [4, с. 36].

На сьогодні основними напрямками співробітництва між Україною та ЄС є енергетика, торгівля та інвестиції, юстиція та

внутрішні справи, наближення законодавства України до законодавства Євросоюзу, охорона навколишнього середовища, транспортна сфера, транскордонне співробітництво, співпраця у сфері науки, технологій та космосу.

Чинною правовою основою відносин між Україною та ЄС є Угода про партнерство та співробітництво (УПС) від 14 червня 1994 р. (набула чинності 1 березня 1998 р.), яка започаткувала співпрацю з широкого кола політичних, торговельно-економічних та гуманітарних питань. УПС є важливим інструментом для залучення України до правових рамок єдиного європейського ринку та системи СОТ. Вона також несе ряд еволюційних положень, включаючи перспективу створення зони вільної торгівлі. З метою надання двостороннім відносинам нового імпульсу і для врахування нових умов співробітництва, зокрема в контексті розширення ЄС 2004 року, сторони розробили та 21 лютого 2005 року під час засідання Ради з питань співробітництва схвалили План дій Україна-ЄС – двосторонній політичний документ, який дав змогу суттєво розширити двостороннє співробітництво України до ЄС без внесення змін до чинної договірно-правової бази. За своїм змістом План дій містив перелік конкретизованих зобов'язань України у сфері зміцнення демократичних інституцій, боротьби з корупцією, структурних економічних реформ та заходів по розвитку співпраці з ЄС в секторальних сферах [4, с. 34].

Важливим кроком зовнішньоекономічної стратегії України став вступ до СОТ 16 травня 2008 року, це сприяє подальшій інтеграції, а також уможлиблює здійснення таких дій:

1. Започаткування діалогу на високому рівні з питань енергетики, транспорту, а також у сфері науки та освіти.
2. Приведення законодавства України у відповідність до вимог ЄС у пріоритетних сферах.
3. Проведення переговорного процесу та утворення митного союзу між Україною і ЄС, метою якого безперечно має стати скасування митних, правових та технологічних перешкод у цій сфері [1, с. 46].

Політичні недоліки несуть із собою часткову втрату суверенітету та підпорядкування територій органам ЄС, невизначеність стратегії розвитку, що також не дуже добре вплине на економічний стан, оскільки між країнами ЄС існує в деякій мірі висока конкуренція в деяких галузях, тому потрібно буде переорієнтовуватись на менш конкурентні галузі, а також негативним чинником буде погіршення

взаємин із країнами СНД, а особливо із Росією, оскільки на сьогоднішній день перед Україною стоїть також питання про співпрацю із Митним Союзом Росії, Білорусії та Казахстану.

Економічні недоліки – передбачають втрату конкурентоспроможності певних галузей, складність переходу на європейський рівень цін, квотування певних видів товарів.

Соціальні недоліки – це ускладнення візового режиму із східними сусідами [5, с. 548].

Література:

1. Філоненко Р. Україна – ЄС: Остаточний вибір засад розвитку держави / Р. Філоненко – Київ: «Віче», 2007. – № 9-10. – С. 45-47.
2. Беззуб І. Сучасний стан і перспективи української євроінтеграції: [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://nbuviar.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1209:suchasnij-stan-i-perspektivi-ukrajinskoji-evrointegratsiji&catid=8&Itemid=350
3. Осадча Н. В. Характеристика процесу інтеграції України до Європейського Союзу (ЄС) / Н. В. Осадча – Київ: Економічний Вісник Донбасу, 2011. – №3. – С. 71-81.
4. Батаренко А. О. Проблеми та перспективи європейської інтеграції України / А. О. Батаренко // Науковий вісник Інституту міжнародних відносин НАУ. – 2014. – № 1. – С. 34-37.
5. Малик Я. Європейський Союз / Я. Малик, О. Киричук, І. Залуцький – Львів, 2006 – 610 с.

Секція

УКРАЇНА – НАПО:

СУЧАСНИЙ СЦЕН ПІА ПЕРСПЕКТИВИ

РОЗВИТКУ СТІВРОБІТНІЦТВА

НАТО У ВІДНОСИНАХ З УКРАЇНОЮ

Федак М.

студент

Навчально-наукового інституту права та психології
Національного університету «Львівська політехніка»

Науковий керівник:

Сірант М. М.

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри конституційного та міжнародного права

Навчально-наукового інституту права та психології

Національного університету «Львівська політехніка»

Після проголошення незалежності 24 серпня 1991 року Україна стала повноцінним суб'єктом міжнародних відносин. Як відомо в основі створення будь-якого об'єднання держав закладена ідентичність їхніх зовнішньополітичних цілей, або ж наявність спільної загрози. Організація Об'єднаних Націй (ООН) являється єдиною міжнародною організацією, головною метою якої є підтримка міжнародного миру і безпеки, тому з цією метою було підписано Північноатлантичний договір, чим фактично створено НАТО [4, с. 299].

Організація Північноатлантичного договору, також Північноатлантичний альянс або НАТО (англійською *North Atlantic Treaty Organization – NATO*, французькою *L'Organisation du Traité de l'Atlantique Nord – OTAN*) – міжнародна міжурядова організація, військово-політичний союз 29 держав Північної Америки і Європи, які прагнуть досягти мети Північноатлантичного договору, підписаного у Вашингтоні 4 квітня 1949 року [3, с. 225].

У преамбулі Договору підкреслюється, що його учасники об'єднують свої зусилля для здійснення колективної оборони та підтримання миру і безпеки у відповідності до Статуту ООН, що є основоположним при формулюванні цілей і завдань організації, декларується, що договірні сторони підтверджують свою відданість цілям і принципам цієї організації та своє бажання жити в мирі з усіма народами і урядами. Другою метою проголошена рішучість сторін захищати свободу, спільну спадщину і цивілізацію своїх народів,

засновані на принципах демократії, свободи особистості та законності. Третя мета Договору полягає в об'єднанні зусиль з метою створення колективної безпеки та збереження миру [1].

Офіційні відносини між НАТО і Україною розпочалися у 1991 році, коли Україна приєдналася до Ради північноатлантичної співпраці (яка пізніше була замінена на Раду євроатлантичного партнерства), отримавши незалежність після розпаду Радянського Союзу. В 1994 році Україна стала першою країною – членом Співдружності Незалежних Держав (СНД), яка приєдналась до Партнерства заради миру (ПЗМ).

9 липня 1997 року в Мадриді український президент, глави держав і урядів НАТО підписали Хартію про Особливе партнерство між НАТО і Україною [2, с. 203]. Вона стала офіційною основою для відносин між НАТО і Україною і дала можливість державам НАТО підтвердити свою підтримку суверенітету, незалежності, територіальній цілісності, демократичному розвитку, економічного процвітання і статусу неядерної держави України, а також принципу недоторканності кордонів. Альянс вважає це ключовими чинниками стабільності і безпеки в Центральній і Східній Європі та на континенті загалом.

Сьогодні Україна є єдиною країною-партнером НАТО, що бере участь у всіх основних поточних миротворчих місіях під її супроводом. Українські миротворці були задіяні при виконанні завдань у складі Міжнародних сил безпеки в Косово, Тренувальної місії НАТО в Іраку, Міжнародних сил сприяння безпеці в Афганістані (МССБ). Україна є учасницею антитерористичної операції НАТО «Активні зусилля» [8].

Співробітництво України з НАТО як один із напрямів безпекової політики нашої держави спрямований на досягнення високих стандартів країн-членів Альянсу, взаємовигідну практичну взаємодію України з Альянсом у подоланні традиційних та нових викликів і загроз, а також на забезпечення належного місця і впливу України в міжнародній безпековій системі [5, с. 23].

Головним механізмом розвитку двостороннього діалогу є Комісія Україна-НАТО (КУН), створена в 1997 р. відповідно до положень Хартії про особливе партнерство. Для розвитку практичного співробітництва в рамках КУН створено 5 спільних робочих груп України з НАТО з питань: воєнної реформи (під її егідою здійснюються додаткові окремі консультації експертів з питань реформування сектору безпеки та розвідки України, а також з питань

співробітництва України з НАТО в сфері кібернетичного захисту); оборонно-технічного співробітництва; економічної безпеки; планування на випадок надзвичайних ситуацій цивільного характеру; науки і захисту довкілля [7].

8 червня 2017 року Верховною Радою України прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо зовнішньополітичного курсу України». Даним актом вносяться зміни до Законів України «Про основи національної безпеки України» та «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» у частині євроатлантичної інтеграції. Одним з пріоритетів національних інтересів України визначено інтеграцію у євроатлантичний безпековий простір з метою набуття членства в Організації Північноатлантичного договору.

З цією метою Україна активізує зусилля з усього комплексу реформ, у тому числі у безпековому та оборонному секторах задля досягнення відповідності критеріям членства в Альянсі [6].

Сьогодні в умовах проведення АТО, Україна повинна активізувати статус «особливого партнерства», що дало б змогу Україні стати повноцінним членом євроатлантичного простору.

Література:

1. Північноатлантичний договір від 04.04.1949р. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/950_008
2. Хартія про особливе партнерство між Україною та Організацією Північно-Атлантичного договору від 09.07.1997р. // Офіційний вісник України від 06.09.2006 2006 р., № 34, стор. 203/ – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_002
3. Мартинов А. Ю. Північноатлантичний альянс // Енциклопедія історії України : у 10 т. / Інститут історії України НАН України. – К. : «Наук. думка», 2011. – Т. 8 : Па – С. 225.
4. Міжнародне право: підручник / Л.Д. Тимченко, В.П. Кононенко. – К.: «Знання», 2012. - 631 с.
5. Співробітництво України з НАТО в рамках програми «Партнерство заради миру» (інформаційна довідка) // Наука і оборона. – 1998. – № 4. – С. 23–32.
6. Вступ України до НАТО чітко визначений як один з ключових чинників державної політики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukraine-nato.mfa.gov.ua/ua/inform-center/news/58464-vstup-ukrajini-do-nato-chitko-viznachenij-jak-odin-z-klyuchovih-chinnikiv-derzhavnoji-politikiprezident-pidpisav-zakon>

7. Діяльність Комісії Україна – НАТО [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nato.mfa.gov.ua/ua/ukraine-nato/commission>
8. Operation Active Endeavour [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_7932.htm.

*ВСПУТИ УКРАЇНИ В НАТО:
«ЗА» ЧИ «ПРОТИ»?*

Бондаренко А.

студентка

Навчально-наукового інституту права та психології
Національного університету «Львівська політехніка»

Науковий керівник:

Ромців О.І.

кандидат юридичних наук,

асистент кафедри конституційного та міжнародного права

Навчально-наукового інституту права та психології

Національного університету «Львівська політехніка»

Вітчизняні науковці та практики, які займаються дослідженням проблемних питань правових засад діяльності НАТО, вивчають, як правило, двосторонні відносини у співробітництві міжнародної організації та країн, що є її членами, а також майбутніх її учасників. Основним документом, який закріплює мету та завдання Північно-Атлантичного Альянсу є Стратегічна концепція. Відтак, розпочинаючи з 1949 року і до 1999 року, вона зазнала реформування щодо подальшого розвитку у політичній та військовій сфері.

Можна зазначити, що завданнями, які нормативно визначені у Стратегічній концепції 1999 року, є: забезпечення стабільного середовища безпеки, що базується на зростанні демократичних інституцій та дотриманні принципів незастосування сили і загрози силою та мирного вирішення міжнародних суперечок; проведення консультацій між країнами – членами з метою належної координації їх зусиль у тих сферах, що викликають взаємне занепокоєння;

стримання агресії проти будь-якої країни-члена НАТО; запобігання конфліктам і врегулювання криз; сприяння зростанню партнерства, співробітництва та діалогу з іншими країнами з метою посилення взаємної довіри та проведення спільних операцій [1, с. 89].

Перше за все, діяльність НАТО покликана на забезпечення миру і безпеки, запобігання тероризму, етнічних конфліктів, які виникають на расових, релігійних або політичних суперечках, а також реалізують свої завдання щодо захисту порушених прав людей.

Україна є єдиною країною-партнером Альянсу, що бере участь у всіх основних поточних миротворчих місіях під проводом організації. Українські миротворці були задіяні у виконанні завдань у складі Міжнародних сил безпеки в Косово, Тренувальної місії НАТО в Іраку, Міжнародних сил сприяння безпеці в Афганістані. Україна є учасницею антитерористичної операції НАТО «Активні зусилля».

Свого часу Україна вже мала реальні перспективи вступу до НАТО, але у 2010 році було ліквідовано міжвідомчу комісію з питань підготовки України до вступу в НАТО і національний центр з питань євроатлантичної інтеграції. 23 грудня 2014 року Верховна Рада України прийняла рішення про відмову України від позаблокового статусу, який виявився неефективним у контексті убезпечення держави від зовнішньої агресії та тиску. Внесений Президентом України законопроект (реєстр. № 1014-3) підтримала конституційна більшість народних депутатів України (303 голоси «за») [2].

На сьогоднішній день основоположним нормативно-правовим актом, що регулює відносини між Україною та Альянсом є Хартія про особливе партнерство між Україною та Організацією Північно-Атлантичного договору від 09.07.1997 року. Хартія містить положення про розбудову розширених та поглиблених відносин України з НАТО, принципи розвитку цих відносин, а також нормативне зазначення щодо розвитку України як члена Альянсу. Україна та НАТО розглядають свої відносини як динамічний процес, що розвивається. Для забезпечення якнайповнішого розвитку своїх відносин та втілення положень цієї Хартії, Північноатлантична Рада періодично зустрічатиметься з Україною, як правило, не рідше двох разів на рік, як Комісія Україна-НАТО. Комісія Україна-НАТО не буде повторювати функції інших механізмів, згаданих у цій Хартії, а натомість збиратиметься для загальної оцінки стану розвитку відносин, огляду за процесом планування та розробки пропозицій щодо шляхів покращення або подальшого розвитку співробітництва між Україною та НАТО [3].

Доцільно було б також розглянути питання, що розкривають вступ України до НАТО в негативному аспекті відносин нашої країни з європейськими державами. Одним з таких недоліків є війна на сході України. Звичайно, що члени НАТО не мають бажання брати ще один такий «тягар», який не має часового обмеження і впливає на відносини країн Європи між собою. Другою такою підставою, що не дає повноцінно говорити про вступ України до НАТО є те, що після вступу до Альянсу, наша держава має забезпечити учасників організації військовою підтримкою у разі оголошення їм війни. Останній, третій пункт, який характеризує вступ України в НАТО з негативного боку – фінансовий членський внесок і річний внесок до організації. Якщо Україна має намір бути членом НАТО, їй необхідно піднімати витрати на забезпечення технічного обладнання, нових збройних конструкцій і на утримання армії, яка після її розформування знаходиться у критичному стані [4].

У 2014 році Олександр Турчинов зробив оголошення щодо питання вступу України в НАТО. Відповідно до його слів, було зроблено висновок, що метою вступу України є її агресивні відносини з Росією, анексія Криму та антитерористична операція на сході. «Це питання дуже гостро стоїть, і Україна веде переговори, щоб у інших країн не було бажання проводити агресію», - заявив тогочасний спікер Верховної Ради України [5].

Виходячи з цього, одним з переваг вступу України в Альянс це – надання гарантій безпеки, що означає, якщо Україні було оголошено війну – то війна оголошена автоматично і всім членам НАТО. Інші два позитивні аспекти наголошують на тому, що якщо б Україна на 2014 рік вже була членом НАТО, то, теоретично, допускається думка, що анексії Криму і розгортання подій на Донбасі не мало би підтримки з боку Російської Федерації. Крім цього, сюди можна додати такий пункт, як розширення впливу України в світі, повна політична незалежність від інших держав, що мають групи тиску на Україну.

Аналізуючи переваги і недоліки вступу України в НАТО, О. Палій збільшує кількість позитивних якостей від трьох, зазначених вище, аж до двадцяти, але в той же час він знаходить і три додаткові пункти негативної сторони. Автор зазначає, що в результаті вступу в НАТО Україна зміцнить свою територіальну цілісність. Сепаратизм втратить силові основи для своєї можливої реалізації. Сепаратисти змушені будуть враховувати реальність і пристосовуватися до життя в незалежній, єдиній Україні [6]. За цими спостереженнями можна говорити про те, що Україна виходить на рівень повної співпраці з

членами НАТО і, ставши однією з учасників організації, Україна закріплює свій вплив на міжнародній арені.

Для повного співробітництва України з Альянсом, після довготривалої перерви майже у 10 років, були активовані дискусійні питання щодо реформування законодавства України, аби воно відповідало нормам законодавства Європейського Союзу. Було схвалено законопроект № 6470 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України» (щодо зовнішньополітичного курсу України), метою котрого є вдосконалення законодавства України для відновлення цілеспрямованого прагматичного курсу України на набуття членства в НАТО як стратегічного зовнішньополітичного пріоритету держави [7].

Таким чином, підсумовуючи викладене вище, можна стверджувати, що проблемною основою, яка не дає поштовху до повноцінного входження України до членів НАТО, є її фінансовий стан. Так як наша держава на даному етапі не має підтримки у фінансуванні армії, реорганізації військових частин і технічного обладнання для ведення охоронної функції своєї території та її кордонів, членство в НАТО розпочинається з маленьких кроків. Перші кроки вже зроблені у вигляді законодавчих змін, оновленні правової сфери і приведення її у відповідність із вимогами Європейського Союзу. Також є підтримка громадян України, які бачать свою державу членом даного Альянсу.

Література:

4. Кошеваров В.П. Правові засади стратегії НАТО // Вісник Наукового інформаційно-аналітичного центру НАТО ПНУ ім. В.Стефаника. Випуск 3. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nato.pu.if.ua/old/journal/2009-2/2009-2-21.pdf>
5. Україна – НАТО. Правові засади співробітництва Україна – НАТО. – К.: 2012. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukraine-nato.mfa.gov.ua/ua/documents/legal>
6. Хартія про особливе партнерство між Україною та Організацією Північно-Атлантичного договору від 9 липня 1997 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_002
7. Плюси і мінуси членства України в НАТО. – 2014р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.06277.com.ua/news/680509>
8. Зеленюк Х. Украина и НАТО: Плюсы и минусы. – Источник «Сегодня», 2014р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://www.segodnya.ua/politics/pnews/ukraina-i-nato-plyusy-i-minusy-509202.html>

9. Палій О. Вступлення в НАТО: 20 против 6 в пользу України. – Украинская правда, 2006р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/rus/articles/2006/05/29/4400078/>
10. Коваль К. Україна-НАТО. Правові засади співробітництва. Ліга. Блоги, 2017р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://blog.liga.net/user/ekoval/article/27514.aspx>.

УКРАЇНА-НАТО: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

МЕЛЬНИЧЕНКО Б.Б.

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри конституційного та міжнародного права
Навчально-наукового Інституту права та психології
Національного університету «Львівська політехніка»,
доцент

Розвиток подій у світі протягом останніх років засвідчив, що НАТО посідає провідне місце у структурі європейської та євроатлантичної системи безпеки. Відносини між Україною та НАТО формувалися на складній і суперечливій основі й зазнали досить складної еволюції. Наша держава вступила на шлях розвитку своїх відносин між Альянсом від категоричного неприйняття до особливого партнерства. Слід відмітити, що зближення з НАТО було еволюційним, а не революційним. В основі цього зближення завжди лежало не бажання бути з кимось проти когось, а чітке усвідомлення того, що Україна повинна стати невід'ємним елементом європейської і світової архітектури безпеки, зоною стабільності на дуже нестабільному пострадянському просторі [1, с. 215].

Цілком слушною є думка про те, що стратегічний вибір України – це вибір не між США і Росією, не між Європою й Азією, а вибір між типами цивілізацій – європейською і євразійською, між типами культури – демократичною і тоталітарною, між способами життя – вільним (у політичному, економічному й інших сенсах) і

напіврабським, коли будь-який державний чиновник може обмежити свободу громадянина [2, с. 413].

Сьогодні пріоритетним національним інтересом України у сфері зовнішньополітичної діяльності є розвиток та подальше поглиблення відносин стратегічного партнерства України з Організацією Північноатлантичного договору (НАТО), з дотриманням принципів, зафіксованих у Хартії про особливе партнерство між Україною та Організацією Північно-Атлантичного договору, підписаній 9 липня 1997 року, Декларації про її доповнення від 21 серпня 2009 року, а також на виконання рішень, прийнятих за результатами засідання Комісії Україна – НАТО на рівні глав держав та урядів (4 вересня 2014 року, м. Ньюпорт, Сполучене Королівство Великої Британії і Північної Ірландії) [3].

Просування в напрямку інтеграції з Центральною і Західною Європою – шлях складний, але перспективний, потребує величезних зусиль влади і народу, перебудови свідомості і способу життя, забезпечення умов розвитку відповідальності і свободи особи, демократизації держави і модернізації політичної системи суспільства й економіки [2, с. 397].

Після кількох років блокування під кремлівським кураторством євроатлантичного курсу та введення так званої «позаблоковості» за часів Януковича, сьогодні Україна знову отримала шанс стати ближче до євроатлантичної родини [4].

Указом Президента України П. Порошенка від 24.09.2014 р. № 744/2014 уведено в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України від 28 серпня 2014 року «Про невідкладні заходи щодо захисту України та зміцнення її обороноздатності», яким визначено, що пріоритетним національним інтересом України у сфері зовнішньополітичної діяльності у 2014 та наступних роках є дальший розвиток відносин стратегічного партнерства України з США, ЄС та НАТО [3].

Відповідно, внесені зміни до ст. 6, 8 Закону «Про основи національної безпеки України» та ст. 11 Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики», згідно з якими, відновлено курс євроатлантичної інтеграції, а основними напрямками державної політики з питань національної безпеки і основними засадами зовнішньої політики України визначено поглиблення співпраці з Організацією Північноатлантичного договору з метою досягнення критеріїв, необхідних для набуття членства у цій організації [5; 6].

У контексті розвитку відносин України з НАТО, на найвищому рівні ухвалені наступні рішення:

про відмову України від здійснення політики позаблоковості;
визначення нової Стратегії національної безпеки України (затверджена Указом Президента України від 5 травня 2015 року №287/2015);

проведення комплексного огляду сектору безпеки і оборони України;

вдосконалення системи координації співробітництва України з НАТО;

підвищення ефективності під час підготовки та реалізації річних національних програм;

досягнення Україною максимального рівня взаємосумісності та спільних спроможностей з НАТО;

впровадження стандартів НАТО у військовій сфері.

Президент наголосив, що необхідно реформувати країну для того, щоб вона відповідала критеріям Європейського Союзу та НАТО. «Ці стандарти на 99% співпадають. Коли Україна буде відповідати цим критеріям, а, найбільш вірогідно, це буде зроблено в рамках виконання «Стратегії реформ-2020» протягом найближчих 5-6 років, народ України визначиться щодо членства в НАТО», – зазначив Петро Порошенко [7].

Таким чином, з наведеного можна зробити висновок, що курс України на євроатлантичну інтеграцію України законодавчо закріплено як основний та відповідає питанням забезпечення національної безпеки держави.

Література:

1. НАТО: історія, структура, діяльність, перспективи [навч. посібник] / Федонюк С.В., Лажнік В.Й., Моренчук А.А., Романюк Н.І. – Луцьк: РВВ «Вежа» Волин. націон. у-ту ім. Лесі Українки, 2008. – 258 с.
2. Михальченко М.І. Україна як нова історична реальність: запасний гравець Європи / М.І. Михальченко. – Дрогобич: ВФ «Відродження», 2004. – 488 с.
3. Особливе партнерство України з НАТО [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/international-organizations/nato>
4. Україна-НАТО: особливе партнерство в особливий період [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

<https://www.ukrinform.ua/rubric-polytics/2261180-ukrainanato-osoblive-partnerstvo-v-osoblivij-period.html>

5. Про основи національної безпеки України: закон України від 19 червня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 39. – Ст.351.
6. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики: закон України від 01 липня 2010 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 40. – Ст.527.
7. Президент підписав Закон про відмову від позаблокового статусу України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/news/prezident-pidpisav-zakon-pro-vidmovu-vid-pozablokovogo-statu-34460>

ЄВРОПЕЙСЬКА ТА ЄВРОАТЛАНТИЧНА ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ, ЗДОБУТКИ ТА НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Кобрин В.С.

кандидат юридичних наук,
асистент кафедри конституційного права
Львівського національного університету
ім. Івана Франка

Сучасний розвиток України як демократичної, національної та правової держави проходить важливий та водночас тяжкий етап свого становлення. Цей етап розпочався одночасно з подіями Революції Гідності ще у листопаді 2013 року, коли українські громадяни чітко висловили незгоду з зовнішнім курсом, який провадила на той час влада. Далі були страшні розстріли на Майдані у лютому 2014 року, анексія Криму в березні 2014 року та початок військових дій на Донбасі у квітні 2014 року. Все це поставило перед Україною першочергові завдання перегляду зовнішньої та безпекової політики та вироблення нових, прагматичних принципів її здійснення.

Так у грудні 2014 року Верховна Рада України вносить зміни до Закону України «Про засади внутрішньої та зовнішньої політики»[1]

де так званий «нейтральний статус» держави замінює на інтеграцію України в європейський політичний, економічний, правовий простір з метою набуття членства в Європейському Союзі та в євроатлантичний безпековий простір поряд із розвитком рівноправних взаємовигідних відносин з іншими державами світу в інтересах України. Крім того, окремо зазначається про поглиблення співпраці з Організацією Північноатлантичного договору (НАТО) з метою досягнення критеріїв, необхідних для набуття членства у цій організації.

У зазначених напрямках Україна – ЄС та Україна – НАТО за останні три роки зроблено достатньо багато кроків для поглибленої співпраці на новому, взаємовигідному рівні. Так Україна підписала Угоду про асоціацію з ЄС[2], більше того Угода була ратифікована Верховною Радою України, Європарламентом та парламентами держав-членів ЄС; Україні було надано у 2017 році можливість безвізових подорожей за біометричними паспортами у держави ЄС та держави члени Шенгенського договору[3]; ми маємо безпрецедентний рівень співпраці з НАТО, особливо в частині військових навчань та перейняті досвіду ведення військових дій тощо.

Разом з тими позитивами, які є очевидними і не потребують додаткової аргументації чи захисту існує ряд, на наше переконання, системних помилок та недоліків у напрямках Європейської та Євроатлантичної інтеграції та загалом зовнішньої політики, яку провадить Українська держава.

По-перше, хотілося би звернути уваги на методи та принципи здійснення зовнішньої як політичної, економічної так і безпекової політики. На превеликий жаль, зовнішня політика і учасники, які її здійснюють від імені України є достатньо пасивною, інертною та носить інтровертний характер. Часто приїхавши закордон ми ведемо дискусію по національних інтересах України за порядком денним складеним або в Брюсселі або в Вашингтоні, а ще гірше коли в такий формат переговорів втручається Москва через мережу своїх агентів у всіх європейських та світових організаціях. Нам ж, у цій частині, потрібно бути більш відкритими та більш ініціативними, пропонуючи власні шляхи розв'язку проблем України за українським порядком денним, який відповідає національним інтересам.

По-друге, ми повинні відійти від ілюзій, що в нас є друзі в особі інших держав (окрім, можливо, Канади і Литви). Всі держави-члени ЄС і інші розвинені держави світу повинні розглядатися Українською державою як рівноправні партнери і не більше. Адже, наприклад,

донедавна дружні для нас сусіди, члени ЄС Румунія, Угорщина і Польща, після прийняття внутрішнього українського Закону «Про освіту»[4], який зобов'язує національні меншини, які проживають в Україні вести навчання в школах та вищих навчальних закладах поряд з мовою національної меншини також і українською показали достатньо недружню реакцію та висловлювання в адрес України. Якщо Румунія і Польща готові шукати компромісів у цій проблемі, то Угорщина нехтуючи інтересами України заявила про право вирішувати і діяти так, як їм накаже їхня національна меншина.

Звідси, по-третє, виникає ще одна аксіоматична думка, яка повинна бути присутня у зовнішній політиці, це те, що агресором може бути не лише Російська Федерація, але і інші сусіди України, які не полишилися імперських амбіцій та прагненнями заволодіти тими чи іншими частинами України. Мова йде, знов ж таки, про Угорщину, Румунію та Польщу, з якими в Українській державі виникають локально ті чи інші конфлікти у історичній, національній, соціальній, культурній, мовній та інших сферах.

По-четверте, ми дуже легковажно відносимося до проблем, які є у сусідній Білорусії та недооцінюємо вплив Росії та її влади на суспільне та державне життя білорусів. Ми до сих пір не маємо стратегічного бачення потенційної військової загрози з боку Білорусії, яку можуть здійснити військові Російської Федерації.

По-п'яте, нам необхідно великі зусилля зосередити на необхідності реформування Статуту ООН, особливо в частині постійних членів Ради безпеки ООН, адже одним з таких членів на сьогодні є Російська Федерація, як правонаступник Радянського Союзу. Позиція Росії, апріорі буде не в українських інтересах та блокуватиметься нею з будь-яких питань територіальної цілісності України, її суверенітету та незалежності.

Це загальні проблеми зовнішньої та безпекової політики. Щодо спеціальних напрямків, то тут слід окремо говорити про напрямок Україна – НАТО та Україна – ЄС.

Стосовно напрямку Україна – НАТО нам потрібно враховувати кілька важливих моментів. По-перше, в такому статусі, в якому перебуває Україна членом НАТО вона не стане, адже вона має анексовану територію та на частині її території ведуться бойові дії. По-друге, членство заради членства нічого не дає, адже сама організація НАТО має свої внутрішні проблеми та є в повній мірі залежною від політики США у військовій сфері.

Тому Україні потрібно вибудовувати політику найтіснішої співпраці з НАТО у площині військових навчань, перейняття досвіду озброєнь, ведення бойових дій і загалом стандартів розвинених армій світу. Разом з тим, ми не повинні обмежуватися лише напрямком НАТО, а розвивати співпрацю у військовій та безпековій сфері з іншими державами, не членами НАТО (наприклад Ізраїль, Індія, Єгипет, Туреччина, Японія тощо).

Окремо на порядку денному повинно стояти питання та здійснюватися максимальні зусилля з боку української влади для надання Україні статусу основного союзника поза НАТО, який на сьогодні мають 16 держав світу і який відкриває шлях до надання Україні захисної летальної зброї для охорони своїх державних кордонів. Звернення з цього приводу до Конгресу США було проголосоване Верховною Радою України у 2017 році [5].

Щодо співпраці по лінії Україна – ЄС важливо звернути уваги на наступні аспекти. По-перше, нам потрібно максимально виконувати всі умови членства в ЄС, адже ці умови є, практично чи не єдиними, чинниками та індикаторами реформ в Україні. По-друге, серед держав-членів ЄС нам потрібно поглиблювати співпрацю з державами колишнього соціалістичного табору, які мали схожі проблеми на шляху до Євроінтеграції та державами, в яких є великі і потужні національні меншини українців (наприклад, Італія, Польща, Португалія, Іспанія тощо), що дає додаткові важелі впливу на уряди таких держав.

Для цього Україні потрібно вибудовувати політику європейської інтеграції з урахуванням національних інтересів. Виконання всіх умов заради їх виконання не повинно шкодити національним традиціям Українського народу, самобутності української нації та інших національностей, які проживають на території України. З огляду на це неприпустимими є дискусії щодо узаконення одностатевих шлюбів, евтаназії, посилення законодавства щодо права на аборт, не викладання у школах основ християнської етики, визнання чи невизнання героями тих чи інших українських воїнів тощо. Це внутрішні питання Української держави, в які жодні інші держави, регіональні чи міжнародні організації не мають права втручатися, навіть під виглядом умов євроінтеграції.

Реформи, які ж проводяться під виглядом умов євроінтеграції не треба плутати з реформами, необхідними для надання чергових траншів кредитів МВФ. Це зовсім різні речі. Тут повинна бути чітка роз'яснювальна позиція змісту цих реформ і необхідності їх

провадження. На жаль, в цій частині Україні ще не має чим серйозно похвалитися, адже т. звані реформи не показують ні ефективності ні результативності.

Зважаючи на все вищенаведене можна зробити висновок, що Україні необхідно посилювати співпрацю по лініях Україна – ЄС та Україна – НАТО, але така співпраця повинна здійснюватися з урахуванням національних інтересів та мати, стратегічний, системний характер і розраховуватися дострокову перспективу.

Література:

1. Закон України «Про засади внутрішньої та зовнішньої політики» від 01 липня 2010 р. // Відомості Верховної Ради. – 2010. – № 40. – Ст. 527 (зі змінами).
2. Закон України «Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» від 16 вересня 2014 р. // Відомості Верховної Ради. – 2014. – № 40. – Ст. 2012.
3. Рада ЄС затвердила безвіз для України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.unian.ua/politics/1916488-rada-es-zatverdila-bezviz-dlya-ukrajini.html>
4. Закон України «Про освіту» від 05 вересня 2017 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2017. – № 38 – 39. – Ст. 380.
5. Постанова Верховної Ради України «Про Звернення Верховної Ради України до Конгресу Сполучених Штатів Америки щодо безпекових гарантій» від 22 березня 2017 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1970-19>

МІЖНАРОДНІ ПЕРЕВАГИ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ДО НАТО

Павлишин І.

студент

Навчально-наукового інституту права та психології
Національного університету «Львівська політехніка»

Науковий керівник:

Сірант М. М.

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри конституційного та міжнародного права

Навчально-наукового інституту права та психології

Національного університету «Львівська політехніка»

Міжнародна інтеграція України до НАТО має важливе значення для забезпечення національної безпеки й оборони нашої держави, особливо в умовах сучасної ситуації на Сході України. Крім того, поглиблення співпраці з НАТО є невід'ємним елементом європейської інтеграції України. Неможливо розвивати євроінтеграційний процес, не поглиблюючи партнерство з НАТО, яка залишається головною інституцією європейської безпеки.

НАТО – це міждержавна організація, політико-безпековий союз, об'єднаний спільною системою цінностей, до яких належать, свобода, верховенство права, вирішення суперечок мирним шляхом і ринкова економіка [1, с. 76]. Також, НАТО є надзвичайно потужною політико-військовою організацією, яка об'єднує найбільш розвинуті країни світу та забезпечує кожній з них захист і національну безпеку. Посткомуністичні держави, які приєдналися до Альянсу, суттєво посилили систему національної безпеки та зменшили витрати на розвиток військово-оборонного сектору [2, с. 71].

Цього року Україна і НАТО відзначатимуть 20-у річницю започаткування особливого партнерства (9 липня 1997 р. підписано Хартію про особливе партнерство між Україною та Організацією Північноатлантичного договору).

За нинішніх умов, взаємодія нашої держави з НАТО підпорядковується насамперед потребам максимального зміцнення обороноздатності Української держави та реформування її Збройних сил, наближенню до стандартів організації, що дасть можливість у майбутньому відповідати критеріям, необхідним для приєднання до НАТО.

Консультації і співробітництво між Україною і НАТО охоплюють широке коло галузей, починаючи від операцій з підтримання миру, реформування структур безпеки і оборони, безпосереднього військового співробітництва й озброєнь до планування на випадок надзвичайних станів цивільного характеру, науки і довкілля й громадської дипломатії. А з огляду на конфлікт з

Росією, співробітництво у багатьох галузях нині активізується, з метою підвищити здатність України гарантувати власну безпеку.

29 грудня 2014 р. глава держави підписав Закон, яким скасовується позаблоковий статус України і проголошується намір інтегруватися до євроатлантичних структур безпеки, при цьому рішення про подання заявки на вступ до НАТО ухвалюватиметься на всеукраїнському референдумі.

Звичайно, референдум не є першим кроком до вступу в НАТО і його результат не є гарантією членства, переконана більшість експертів. Він має радше політичний характер. За допомогою референдуму країна покаже Альянсу серйозність своїх намірів і підтримку населення, тобто він носитиме консультативний характер.

У НАТО, насамперед, будуть дивитися на те, як Україна виконує вимоги організації. Згідно зі статутом Альянсу, його членом не може стати країна, яка воює або на території якої йде військовий конфлікт. Наша армія, хоч і почала впровадження стандартів Альянсу, все ще повністю на них не перейшла, і в НАТО чекають наших реформ [3].

Перевагами вступу України в НАТО є:

1. Надання гарантій безпеки, у відповідності до яких напад на Україну означає напад на всіх членів НАТО.

2. Надання «ядерних гарантій», відповідно до яких напад на Україну із застосуванням ядерної, хімічної чи бактеріологічної зброї означатиме адекватну відповідь з боку ядерних держав-членів НАТО.

3. Вступ до НАТО дуже істотно знижує ризик війни проти України. Україна є стратегічно важливою, на відміну від нейтральних Фінляндії та Швеції. Геостратегічні переваги, які дає контроль над Україною, можуть для потенційного агресора переважити ризик, який супроводжуватиме агресія проти України.

4. Україна в результаті вступу до НАТО зміцнить свою політичну незалежність. Захищеність від зовнішнього втручання у внутрішні справи України та політичний процес в Україні іноземних держав (насамперед не членів НАТО), у відповідності зі стандартами внутрішньої безпеки НАТО.

5. У результаті вступу до НАТО Україна зміцнить свою територіальну цілісність. Сепаратизм втратить силові основи для своєї можливої реалізації.

6. Вступ до НАТО буде означати остаточний вихід України з під впливу Москви та ліквідацію можливості його відновлення в майбутньому.

7. Різке збільшення іноземних інвестицій після вступу України до НАТО, оскільки безпека пов'язана з економікою.

8. Вступ до НАТО пов'язаний з покращенням клімату для здійснення підприємницької діяльності в Україні, зокрема й з покращенням міжнародного інвестиційного іміджу України.

9. В результаті вступу до НАТО Україна в очах міжнародних інвесторів втрачає статус «пострадянської країни», з усім набором стереотипних для інвесторів штамів – корупцією, злочинністю тощо. Західні інвестори вважають, що членство в західних інституціях, зокрема НАТО і Європейському Союзу, сприяє стандартизації економічних правил, що для них дуже важливо.

10. Членство в НАТО різко покращить перспективи вступу України до Європейського Союзу [4].

Однією з важливих складових програми вступу до НАТО має бути робота з формування суспільного консенсусу щодо членства в Альянсі. На особливу увагу заслуговує донесення до суспільства ідеї євроатлантичної інтеграції шляхом розгортання потужної інформаційної кампанії, яка надала б громадянам об'єктивну та неупереджену інформацію про НАТО [5, с. 165].

Так, з метою підвищення рівня підтримки громадськістю державної політики у сфері євроатлантичної інтеграції та рівня довіри громадян України до НАТО як ключової інституції у зміцненні міжнародної безпеки

21 лютого 2017 р. главою держави була затверджена Концепція вдосконалення інформування громадськості про співробітництво України з НАТО на період 2017–2020 рр.

Її реалізація має забезпечити якісне інформування громадськості з питань євроатлантичної інтеграції, зокрема, шляхом роз'яснення засад, принципів, політики та діяльності НАТО, змісту і засад взаємодії України з НАТО, стану та перспектив такого співробітництва, а також ролі НАТО у зміцненні міжнародної стабільності і безпеки. Так, пропонується проведення на постійній основі брифінгів з актуальних і поточних питань співробітництва, конференцій, круглих столів, семінарів, інформаційних заходів на тему євроатлантичної інтеграції України, днів євроатлантичного партнерства та тижнів НАТО. Крім того, має бути забезпечено функціонування тематичного веб-порталу «Україна – НАТО» та оновлення офіційних веб-сайтів органів державної влади щодо державної політики у сфері євроатлантичної інтеграції [3].

Ключовим системним документом розвитку співробітництва з НАТО та важливим інструментом здійснення реформ в Україні за підтримки Альянсу є Річні національні програми співробітництва Україна-НАТО, які розробляються з 2009 року.

Річна національна програма співробітництва Україна-НАТО на 2017 рік суттєво оновлена й удосконалена. Вона включає заходи з проведення реформ в усіх важливих сферах функціонування держави: від сектору безпеки й оборони до ключових соціально-політичних та правових реформ, боротьби з корупцією та децентралізації. Метою цих перетворень є наближення України до стандартів НАТО. Річна національна програма співробітництва Україна-НАТО за 2017 передбачає подальший розвиток політичного діалогу України з НАТО та нарощування всеохоплюючої практичної співпраці з Альянсом із залученням експертних, фінансових, матеріально-технічних та інших можливостей НАТО та держав-членів Організації задля посилення обороноздатності України та можливостей протидіяти триваючій російській агресії [6].

Отож, співробітництво України та НАТО має важливе значення для забезпечення національної безпеки нашої держави. Поглиблення співпраці з Північноатлантичним Альянсом сприятиме проведенню демократичних реформ в Україні, а використання потенціалу та практичної допомоги держав-членів НАТО підвищить обороноздатність України для протидії агресії Російської Федерації, а також сприятиме реформуванню сектору безпеки й оборони та оборонно-промислового комплексу нашої держави за стандартами НАТО.

Література:

1. Мокій А. І. Міжнародні організації / Т.П. Яхно, І.Г. Бабець / Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 280 с.
2. Партнерство заради безпеки: досвід країн НАТО та українська перспектива? / За загальною ред. О.І. Соскіна. – К.: Вид-во «Інститут трансформації суспільства», 2007. – 336 с.
3. Беззуб І. В. Україна – НАТО: стан та перспективи взаємовідносин : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuviar.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article-&id=2751:ukrajina-nato-stan-ta-perspektivi-vzaemovidnosin&catid=8&Itemid=350.

4. Палій О. А. Вступ до НАТО: 20 проти 6 на користь України: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/articles/2006/05/29/3111403/>
5. Зленко А. М., Зовнішньополітична стратегія і дипломатія України: підручник / за ред. В. А. Манжолі. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. – 379 с.
6. Річна національна програма під егідою Комісії Україна – НАТО на 2017 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/documents/103201721670>.

СУЧАСНИЙ СТАН Й ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ ПІА НАТО

Комарницька І.І.

кандидат юридичних наук,
асистент кафедри конституційного та міжнародного права
Навчально-наукового інституту права та психології
Національного університету «Львівська політехніка»

Процес європейської та євроатлантичної інтеграції України це логічне продовження її стратегічного курсу щодо утвердження у суспільстві основних принципів демократії. Однак, головною метою України є збереження суверенітету та територіальної цілісності політичними, економічними, військовими, інформаційними й іншими засобами і утверджені ролі і місця у системі міжнародних відносин як європейської держави та суб'єкта міжнародної безпеки.

У сучасних умовах в Україні виникла нагальна необхідність адаптації Збройних Сил держави до змін, які відбулися та продовжують відбуватися у глобальному середовищі щодо міжнародної безпеки для забезпечення національної безпеки й утвердження України як надійного та стабільного партнера в світі. За таких умов визначення перспектив воєнно-політичного співробітництва та євроінтеграції України у системі міжнародної та регіональної безпеки є надзвичайно актуально.

Тривала історія відносин України з Північноатлантичним Альянсом розпочалася ще у 90-х рр. ХХ ст., після здобуття Україною незалежності у 1991 році. Основним документом міжнародної

співпраці була Хартія щодо особливого партнерства між Україною і НАТО [14]. Переломним моментом стало прийняття у 2002 р. Стратегії України щодо НАТО, у якій було проголошено курс на здобуття повноправного членства у Альянсі. Перед Празьким самітом НАТО в 2002 р. Україна зробила наступний крок на шляху до набуття членства у НАТО: мала отримати План дій щодо членства. Однак, непослідовність зовнішньої політики України, не дозволила досягнути успіху щодо військово-політичної співпраці із НАТО. Представники Альянсу неодноразово наголошували, що в Україні обов'язково мають бути проведені політичні, економічні та воєнні реформи, зміцнено верховенство права, вдосконалено демократію і свободу слова.

В Законі України «Про основи національної безпеки України» у 2003 р. було закріплено членство України в НАТО, незважаючи на те, що Українська держава не отримала Плану дій щодо членства [2]. А в Указі Президента України «Про воєнну доктрину України» у 2005 р., та в рамках Плану дій Україна-НАТО знайшли своє місце оборонні аспекти європейської та євроатлантичної інтеграції нашої держави. Згодом, 21 квітня 2005 р. під час засідання Комісії Україна-НАТО у Вільнюсі, було затверджено «інтенсифікований діалог між Україною й НАТО», що стало наступним кроком на шляху України до членства в Альянсі [4].

Відомо, що протягом 2006-2008 рр. НАТО активно проводило військово-політичний діалог із Україною та оголосило політику відкритих дверей для вступу України в Північноатлантичний альянс. Так, у 2008 р. під час самміту Глав держав і урядів держав-членів Північноатлантичної Ради у Бухаресті, було погоджено Декларацію, згідно з якою Україну та Грузію запевнили у майбутньому членстві у НАТО. Україна та НАТО у 2009 р. підписали Декларацію щодо доповнення Хартії про особливе партнерство, що залишається базовим документом співпраці [1].

Однак, лише в грудні 2014 р. Верховна Рада підтримала законопроект, ініційований Президентом України П. Порошенком, щодо відмови від позаблокового статусу України, що виявився неефективним стосовно охорони держави від зовнішніх агресій. Було внесено зміни у ст. 6, 8 ЗУ «Про основи національної безпеки України» і ст. 11 ЗУ «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики», відповідно до яких відновлено курс на євроатлантичну інтеграцію. Головними напрямками державної політики України з питань національної безпеки було визначено поглиблення співробітництва із

НАТО для досягнення необхідних критеріїв для членства в Альянсі [13].

Внаслідок конфлікту на Сході України, співробітництво з НАТО значно активізувалося і 2015 р. характеризувався активним діалогом України і НАТО. Відповідно до коаліційної угоди у рамках реформ Збройних Сил України до 2019 р. заплановано здійснити перехід на стандарти НАТО [3]. В травні 2015 р. була затверджена нова Стратегія національної безпеки, де одним із головних напрямів є створення умов щодо вступу у НАТО. В новій редакції Воєнної доктрини України визначено, що головними завданнями створення умов щодо відновлення державного суверенітету й територіальної цілісності України є реформування системи національної безпеки до рівня, яка буде прийнятною для членства у ЄС та НАТО, і розвиток Збройних Сил України має відбуватися за західними стандартами для досягнення рівня збройних сил держав-членів НАТО [8].

Візит в Україну Генерального секретаря НАТО Єнса Столтенберга в 2015 р. був знаковим, оскільки під час цього візиту була підписана Спільна заява щодо посилення оборонного та технічного співробітництва України із НАТО. Даний документ визначає головні напрями співробітництва й спрямований на підвищення сумісності в сфері озброєння, та надання дорадчої допомоги Україні у питаннях реформування оборонно-промислового комплексу й ефективного забезпечення ним потреб безпеки та оборони держави [6]. Згодом, у грудні 2015 р. Україна і НАТО підписали «Дорожню карту» із оборонно-технічного співробітництва. Підписання даного документа передбачає застосування практичних аспектів реалізації головних завдань, визначених в Спільній заяві, що присвячена посиленню оборонно-технічного співробітництва України із НАТО, що визначає співробітництво в сфері озброєння та військової техніки [10].

Також було затверджено два військові стандарти Міністерства оборони України STANAG 2920, STANAG 4926 на основі стандартів НАТО. Україна відновила свою участь в програмі НАТО «Процес планування та оцінки сил», яка сприяє посиленню сумісності між збройними силами України та НАТО [3]. Протягом 2015–2016 рр. неодноразово проводилися спільні навчання, що були присвячені зміцненню військової безпеки, метою яких було відпрацювання ситуацій із кризового регулювання при участі цивільного і

військового персоналу, у штаб-квартирі Альянсу та обох стратегічних командуваннях НАТО [5].

Головним системним документом щодо розвитку співробітництва із НАТО й пріоритетним інструментом здійснення реформ за підтримки НАТО є Річні національні програми співробітництва Україна–НАТО, що розробляються із 2009 року. Річна національна програма співробітництва - 2015 була затверджена Указом Президента України № 238/2015 від 23 квітня 2015 року [11]. Річна національна програма співробітництва - 2016 була затверджена Указом Президента України № 45/2016 від 12 лютого 2016 року [12]. Річна національна програма співробітництва - 2017 була затверджена Указом Президента України № 103/2017 від 8 квітня 2017 р.

Річна національна програма співробітництва на 2017 рік була суттєво удосконалена і оновлена. Дана програма включає у себе заходи із проведення реформ всіх важливих сфер функціонування держави починаючи від сектору безпеки та оборони, і до ключових соціально-політичних й правових реформ, боротьби із корупцією і децентралізації. Цілями даних перетворень є неупинне наближення України до стандартів НАТО. Вона передбачає подальший поступовий розвиток політичного діалогу України із НАТО й надбання практичної співпраці із Альянсом з залученням фінансових, експертних, матеріально-технічних й інших можливостей НАТО і держав-членів Організації для посилення оборони України й можливостей протидіяти триваючій російській агресії [9].

Збереження та посилення оборонного сектора, у відповідності до положень Стратегії національної безпеки й критеріїв євроатлантичного ринку, потребує нової формули військово-політичного співробітництва: збройні сили - наука - промисловість, це зумовлює від органів державної влади виконання низки першочергових завдань у економічній, військовій, інформаційній, гуманітарній та інших сферах [8].

Ефективність військово-політичного партнерства України із НАТО залежить від політичної визначеності й активності владних інституцій в Україні, що мають реалізовувати завдання, які затверджені у нормативно-правових документах. Однак, вкрай важливі й розуміння та підтримка євроатлантичної інтеграції населенням України [6]. А тому ефективна реалізація вектору євроатлантичної інтеграції визначає для України пріоритетні завдання державного управління процесами у сфері внутрішньої та

зовнішньої політики, економіки, оборони та безпеки, правового забезпечення, імплементації та координації тощо.

В травні 2017 р. Уряд погодив проект Указу Президента «Про Державну програму інформування громадськості з питань євроатлантичної інтеграції України на 2017–2020 роки». Головний акцент даної програми робиться на роботу із інформування населення у всіх регіонах України. Однак, 2017 р. розглядається лише як пілотний період, під час якого міністерствами й іншими центральними органами виконавчої влади мають бути визначені та узгоджені шляхи вдосконалення Програми й залучення необхідних ресурсів. Успішна реалізація даної Програми є важливою, тому, що президент України П. Порошенко заявляв неодноразово, що про вступ України у НАТО можна буде говорити лише після проведення народного референдуму [7].

Отже, військово-політичне співробітництво України й НАТО має важливе значення щодо забезпечення національної безпеки держави. Поглиблення такої співпраці з Північноатлантичним Альянсом сприятиме проведенню демократичних реформ на Україні, а використання потенціалу й практичної допомоги держав-членів НАТО підвищить оборону України для протидії агресії ззовні, та сприятиме реформуванню сектора безпеки та оборони й оборонно-промислового комплексу держави за стандартами НАТО.

Література:

1. Декларація про доповнення Хартії про особливе партнерство між Організацією Північно-Атлантичного договору та Україною від 21.08.2009 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/950_021.
2. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики. Закон України № 2411-VI від 01.07.2010 р. // Офіційний вісник України від 30.07.2010 р., 2010 р., № 55, стор. 17, стаття 1840
3. Інформація щодо характеристики стандарту STANAG 2920 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://consafety.prom.ua/a176409-nformatsya-schodo-harakteristiki.html>
4. Комісія Україна-НАТО 2005 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukraine-nato.mfa.gov.ua/ua/ukraine-nato/commission>

5. Навчання США та України: «Сі Бриз-2015» стартують в Одесі [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.bbc.com/ukrainian/politics/2015/08/150828_sea_breeze_usa_ukraine_black_sea_as
6. Особливе партнерство України з НАТО. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://gov.ua/ua/about-ukraine/intemational-organizations/>
7. Про Концепцію вдосконалення інформування громадськості з питань євроатлантичної інтеграції України на 2017-2020 роки. Указ Президента України № 43/2017 від 21.02.2017 р. // Офіційний вісник України від 07.03.2017 р., 2017 р., № 19, стор. 9, стаття 527
8. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України». Указ Президента України № 287/2015 від 26.05.2015 р. // Офіційний вісник України від 09.06.2015 р., 2015 р., № 43, стор. 14, стаття 1353
9. Річна національна програма під егідою Комісії Україна - НАТО на 2017 рік [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/1032017-21670>
10. Спільна заява Комісії Україна - НАТО на рівні глав держав та урядів [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://nato.mfa.gov.ua/ua/press-center/news/49117-spilyna-zajava-komisiji-ukrajina-nato-pid-chas-varshavsykogo-samitu>
11. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України 2 вересня 2015 року «Про нову редакцію Военної доктрини України». Указ Президента України № 555/2015 від 24.09.2015 р. // Офіційний вісник України від 09.10.2015 р., 2015 р., № 78, стор. 38, стаття 2592
12. Питання координації євроатлантичної інтеграції України. Указ Президента України № 296/2016 від 8 липня 2016 р. // Офіційний вісник України від 22.07.2016 р., 2016, № 55, стор. 7, стаття 1910.
13. Україна відмовилася від позаблокового статусу [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <https://www.pravda.com.ua/news/2014/12/23/7052990/>

- 14.Хартія про особливе партнерство між Україною та Організацією Північно-Атлантичного договору від 09.07.1997 р. // Офіційний вісник України від 06.09.2006 р., 2006 р., № 34, стор. 203, стаття 2453 2.

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ДОСЯГНЕННЯ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН МІЖ УКРАЇНОЮ ТА НАТО

Пивовар М.С.

аспірант кафедри конституційного та міжнародного права
Навчально-наукового інституту права та психології
Національного університету «Львівська політехніка»

Здобуття Україною незалежності у 1991 році дало поштовх для розвитку нашої держави на міжнародній арені. Відомо, що відносини між Україною та НАТО почали стрімко розвиватись ще в 90-их роках ХХ століття. Очевидним доказом цього є підписання Хартії про особливе партнерство між Україною та Організацією Північно-Атлантичного договору [1].

Організація Північно-Атлантичного договору (*North Atlantic Treaty Organisation* – скорочено НАТО) було створена 4 квітня 1949 р. з метою здійснення миротворчих операцій та врегулювання міжнародних конфліктів. Наслідком підписання даного Міжнародного договору учасниками НАТО на сьогодні є 28 незалежних держав Європи та Північної Америки. Україна знаходиться на завершальному етапі надання їй статусу країни-учасника НАТО, що є надзвичайно важливим в сучасних політичних умовах, які відбуваються в нашій державі.

Важливими складовими формами у взаємовідносинах між Україною та НАТО являють собою консультації та співробітництво. Вони втілюються через: зустрічі між Україною та НАТО на рівні Північноатлантичної

Ради з періодичністю, яка визнається суто за взаємним погодженням; зустрічі між Україною та НАТО з відповідними комітетами НАТО за взаємним погодженням; взаємні візити високого рівня; механізми військового співробітництва, включаючи періодичні зустрічі з

найвищими військовими керівниками країн НАТО та заходи в рамках розширеної та поглибленої програми Партнерство заради миру та міжнародні діалоги [2].

Ключовим юридичним документом розвитку співробітництва з НАТО та важливим інструментом здійснення реформ в Україні за підтримки Альянсу є Річні національні програми співробітництва Україна-НАТО (РНП), які розробляються з 2009 року. Дані програми були затверджені Указом Президента України № 238/2015 від 23 квітня 2015 року [3]. Річна національна програма-2016 затверджена Указом Президента України № 45/2016 від 12 лютого 2016 року[4]. РНП-2017 №103/2017 від 8 квітня 2017 року[5]. Реалізацію здійснення політики щодо НАТО в Україні здійснює Міністерство оборони України. Завдяки ньому лише протягом 2015 року було проведено 1078 заходів міжнародного співробітництва, яка здійснювалась не лише з НАТО, але й ЄС. Пріоритетні напрями співпраці України та ЄС у 2015 році стало: 1) розширення формату воєнно-політичного діалогу між керівництвом Збройних Сил України та ЄС; 2) підготовка до спільних військових навчань, а також багатонаціональних операцій з підтримання миру; 3) залучення Збройних Сил України до формування бойових тактичних груп ЄС; 4) підготовка представників Збройних Сил України з питань Спільної політики безпеки і оборони; 5) співробітництво з країнами Східного партнерства з питань реалізації Спільної політики безпеки і оборони.

Відомо, що продовж першого кварталу 2016 року Міністерством оборони України проведено 70 заходів міжнародного співробітництва, з них: двостороннього співробітництва – 43, багатостороннього – 27[6]. В період з 7 по 9 березня 2016 року відбувся візит Міністра оборони України до штаб-квартири НАТО з метою участі у засіданні Комісії Україна – НАТО (м. Брюссель, Королівство Бельгія). Під час заходу глава української делегації зустрівся з Генеральним секретарем та обговорив питання щодо безпекової ситуації в Україні, шляхів її вирішення, реформування сектору безпеки і оборони України[6].

Важливою подією стало підписання 22 вересня 2016 р. Угоди між Урядом України та організацією Північноатлантичного договору про статус представництва НАТО в Україні. Було передбачено, що представництво НАТО може долучатися до будь-яких заходів із взаємодії чи надання дорадчої допомоги з метою сприяння міжнародної безпеки, стратегічного партнерства між НАТО, державними органами України та громадськими організаціями в Україні[7].

Отже, в українському суспільстві збільшується суспільна підтримка курсу на членство України в НАТО. За різними даними – це 40-50%. Міністерство Збройних Сил України працює над тим, щоб у повній мірі використати відкриті для України можливості зближення з НАТО. Для цього укладені рамкові угоди і триває робота над відповідними імплементаційними угодами в рамках Трастових фондів на підтримку обороноздатності України, зокрема, таких фондів налічується шість: 1) Трастовий фонд НАТО з кібербезпеки; 2) Трастовий фонд НАТО з реформування систем логістики і стандартизації Збройних Сил України; 3) Трастовий фонд НАТО з фізичної реабілітації (протезуванні) військовослужбовців, поранених в АТО; 4) Трастовий фонд НАТО з модернізації системи управління та зв'язку; 5) Трастовий фонд НАТО з перепідготовки та соціальної адаптації військовослужбовців; 6) Трастовий фонд НАТО з розвитку національної системи протимінної діяльності та протидії саморобним вибуховим пристроям[8].

Як бачимо, хоч Україна поки ще не є повноправним членом НАТО, проте вона є єдиною країною-партнером, яка задіяна у майже всіх миротворчих місіях під її егідою у цілому світі. Статистика показує, що від 1991 року до сьогодні державна політика спрямована на стрімкий розвиток міжнародного партнерства між Україною та НАТО.

Література:

1. Хартія про особливе партнерство між Україною та Організацією Північно-Атлантичного договору від 09.07.1997 р. // Офіційний вісник України від 06.09.2006 р., 2006 р., № 34, стор. 203, стаття 2453
2. Північноатлантичний договір від 4 квітня 1949 року [Електронний ресурс]. // Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/950_008.
3. Про затвердження Річної національної програми співробітництва Україна - НАТО на 2015 рік. Указ Президента України № 238/2015 від 23 квітня 2015 року // Офіційний вісник України від 08.05.2015 р., 2015 р., № 34, стор. 69, стаття 1008
4. Про затвердження Річної національної програми співробітництва Україна - НАТО на 2016. Указ Президента України №45/2016 від 12 лютого 2016 року // Офіційний вісник України від 26.02.2016 р., 2016 р., № 14, стор. 49, стаття 567

5. Офіційний веб-сайт Міністерства Оборони України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mil.gov.ua/diyalnist/mizhнародne-spivrobotnicztvo/informacijni-materiali-pro-stan-vikonannya-poryadku-dennogo-asocziaczii-ukraina-es.html>.
6. Інформаційні матеріали про виконання заходів міжнародного співробітництва Міністерства оборони України протягом першого кварталу 2016 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mil.gov.ua/diyalnist/mizhнародne-spivrobotnicztvo/informacijni-materiali-pro-stan-vikonannya-poryadku-dennogo-asocziaczii-ukraina-es.html>
7. Угода між Урядом України та Організацією Північноатлантичного договору про статус представництва НАТО в Україні від 22 вересня 2015 року // Офіційний вісник України від 11.03.2016 р., 2016 р., № 18, / № 34, 2016, ст. 1354 /, стор. 256, стаття 707
8. Партнерство з НАТО [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mil.gov.ua/diyalnist/mizhнародne-spivrobotnicztvo/>

УЧАСТЬ УКРАЇНИ В ПРОГРАМІ «ПАРТНЕРСТВО ЗАРАДИ МИРУ»

Чаплінська М.

студентка

Навчально-наукового інституту права та психології
Національного університету «Львівська політехніка»

Науковий керівник:

Ромців О.І.

Кандидат юридичних наук,

асистент кафедри конституційного та міжнародного права

Навчально-наукового інституту права та психології

Національного університету «Львівська політехніка»

Історія співробітництва України та Організації Північноатлантичного договору (НАТО) бере свій початок ще у далекому 1991 році по отриманню країною незалежності. Проте питання відносин між нашою державою та НАТО досі залишається актуальним і болючим.

Сьогодні можна почути як негативні, так і позитивні думки щодо вступу України в НАТО. Так, більшість політиків та колишніх чиновників стверджують, що перспективи вступу в НАТО дуже малі і ми забуваємо про нинішню військово-політичну ситуацію. Зокрема, колишній голова СБУ (2003-2005 рр.) І. Смешко зазначив, що Україна, на жаль, була останнім романтиком Європи. «Ми дійсно вважали, що нарешті приєднаємось до Євроатлантичної спільноти. На жаль, ми втратили вікно можливості» [1].

Натомість посол Литви в Україні М. Януконіс зазначив, що Україна може подавати заявку на вступ до НАТО і навіть війна на Донбасі не завадить членам цієї організації розглянути питання про вступ України в Альянс. «Це в першу чергу залежить від політичної волі української влади. Ми знаємо, що Президент України сказав, що найближча мета України – це максимально наблизитися до стандартів НАТО [1].

Нещодавно в інтерв'ю з німецьким ЗМІ український Президент Петро Порошенко зачепив тему референдуму про вступ до НАТО. Це зчинило цілу бурю в українських, а потім і російських ЗМІ та соціальних мережах. Хоча насправді Президент говорив про те, що рішення про вступ чи невступ буде ухвалювати український народ на референдумі, а не анонсував його проведення [1].

Цікавіше, що він назвав деякі цифри: чотири роки тому лише 16% українців підтримували ідею вступу України в НАТО, а зараз - 54%. Анексія Криму, окупація частини Донбасу та війна з Росією на сході України надали ідеї вступу до НАТО нового звучання. Та й сам Альянс, що вже почав був втрачати сенс існування, отримав друге дихання, вимушений реагувати на війну поблизу кордонів ЄС, втручання РФ у сирійський конфлікт та на численні провокації в повітрі та на воді [1].

Не зайвим буде згадати, як склалися відносини України з Північноатлантичним Альянсом за роки незалежності. Вони не завжди були безхмарними, проте співпраця нашої країни з НАТО майже не переривалася [1].

Одним з інструментів взаємодії НАТО з країнами-партнерами, що базується на практичному співробітництві та відданості

демократичним принципам є Програма «Партнерство заради миру» (ПЗМ) [2].

Вона була ухвалена країнами-членами цієї організації (з 23 європейськими державами та колишніми республіками СРСР з Центральної Азії, які не є членами альянсу) на засіданні в Брюсселі (Бельгія) 10–11 січня 1994 року [3].

Головною метою ПЗМ є сприяння відкритості процесів національного планування і формування військових доктрин, військових статей бюджетів, забезпечення демократичного контролю над Збройними Силами, підтримання здатності й готовності брати участь у міжнародних миротворчих операціях під егідою Організації Об'єднаних Націй та Організації з безпеки і співробітництва в Європі, враховуючи положення національних конституцій, розвиток військ, співробітництва з НАТО для здійснення спільного планування, військової підготовки й навчань, формування в перспективі таких Збройних Сил, які будуть спроможні краще взаємодіяти з партнерами відповідно до стандартів НАТО [2].

Україна бере активну участь у всіх заходах, передбачених індивідуальною програмою партнерства. Упродовж 1990-х рр. на Яворівському полігоні відбувалися навчання «Козацький степ». Із 1997 року на Чорноморському узбережжі України проводяться військові навчання «Сі бриз» («Морський вітер»). У 1997 році на саміті НАТО в Мадриді Президентом України було підписано Хартію про особливе партнерство між Україною та НАТО, яка фіксує політичні зобов'язання сторін на найвищому рівні і регламентує зміст «особливого партнерства» між Україною та НАТО [4].

Із 1998 року працює спільна робоча група України та НАТО із проведення військової реформи. Із липня 2000 року українсько-польський миротворчий батальйон бере участь у миротворчій операції на території Косово [4].

У лютому 2006 НАТО розпочала діалог із партнерами щодо енергетичної безпеки. Україна також встановила зв'язки з європейським Центром НАТО з координації реагування на катастрофи. У жовтні 2006 року Україна підписала з НАТО угоду про транзит військових вантажів до Афганістану з використанням української військово-транспортної авіації [4].

Починаючи з березня 2007 року, Україна бере участь в антитерористичній операції НАТО «Активні зусилля» в Середземномор'ї. У квітні 2008 року на Бухарестському саміті НАТО Україна не отримала програму підготовки до членства в НАТО. Але за

Україною та Грузією було визнано право вступити до НАТО, якщо до цього будуть готові вони та країни-члени альянсу. У серпні 2008 року було підписано «Декларацію про доповнення до Хартії про особливе партнерство між НАТО і Україною», де зафіксовано ці положення [4].

У грудні 2008 року була затверджена річна програма співпраці України з НАТО. Вона передбачає розвиток взаємодії у сфері реформування Збройних Сил, зміцнення засад демократії та захисту прав і свобод людини. ПМЗ сприяє розвитку багатостороннього військово-політичного співробітництва, зміцнює довіру між державами в процесі розбудови нової європейської системи безпеки [4].

З 2013 року на території України проходять військові навчання, з 2006 року переважно на території Яворівського військового полігону в рамках програми «Партнерство заради миру» за участю військовослужбовців країн НАТО [5].

Метою їх проведення є підготовка до спільних дій у складі багатонаціональних сил під час коаліційних операцій [5].

Сьогодні Україна бере участь в наступних механізмах ПЗМ: Процесі планування та оцінки сил (ППОС); Концепції оперативних можливостей (КОМ); Політико-військових рамках участі партнерів в операціях з підтримання миру під проводом НАТО; спільних з НАТО навчаннях, у тому числі з врегулювання кризових ситуацій; співробітництві у галузі озброєнь, протиповітряної оборони, управління повітряним рухом та обміну даними про повітряну обстановку; Індивідуальній програмі партнерства (ІПП); Плані дій партнерства щодо розбудови оборонних інституцій; Програмі удосконалення військової освіти (DEEP); Програмі професійного розвитку цивільного персоналу; Політиці трастових фондів партнерства; Ініціативі НАТО з розбудови прозорості, доброчесності, відкритості та запобігання проявів корупції (Ініціатива VI); Програмі НАТО «Наука заради миру та безпеки»; співробітництві у галузі реагування на надзвичайні ситуації цивільного характеру [2].

Описані вище події допомогли закласти міцну основу майбутньої співпраці і чітко вказують на галузі, в яких вдалось досягти прогресу. Активна участь в заходах ПЗМ, серед яких програми практичної діяльності з оборонних питань, в яких беруть участь більшість країн-членів НАТО і партнерів, дала змогу Україні порівняти свої оборонні структури з тими, які мають її європейські сусіди і більш ефективно визначити свою роль в європейській безпеці [6, с. 104].

Підсумовуючи, можна сказати, що вступати в НАТО чи ні, повинен вирішувати тільки український народ. На даний момент, коли на території нашої держави ведеться Антитерористична операція, важливу роль відіграє забезпечення обороноздатності. Саме вступ гарантує нам безпеку, адже це не лише військова, а й військово-технічна та інша підтримка країни з боку Альянсу. Програма «Партнерство заради миру» дає нам можливість розвивати індивідуальні відносини з НАТО, самостійно визначаючи власні пріоритети для співробітництва.

Література:

1. Гомон Д. Україна–НАТО. Складна історія відносин: – [Електронний ресурс] : Еспресотv – офіційний сайт українського інформаційного телеканалу. – Режим доступу: https://espresso.tv/article/2017/02/02/ukrayina_nato_skladna_istoriya_v_idnosyn
2. Міністерство закордонних справ – офіційний веб-сайт: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukraine-nato.mfa.gov.ua/ua/ukraine-nato/partnership-for-peace>
3. Мартинов А.Ю. Партнерство заради миру // Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В.А. Смолій (голова) та ін. ; Інститут історії України НАН України. – К. : «Наук. Думка», 2011. – Т. 8 : Па – Прик. – С. 77. – ISBN 978-966-00-1142-7.
4. Мартинов А.Ю. Партнерство заради миру: – [Електронний ресурс] : – Режим доступу: http://www.history.org.ua/?termin=Partnerstvo_zarady
5. Міністерство оборони України – офіційний веб-сайт: – [Електронний ресурс] : – Режим доступу: <http://www.mil.gov.ua/news/2014/09/19/navchannya-repid-trajdent-2014-za-uchastyu-predstavnikiv-armij-15-krain-oznaka-ednannya-naczij-navkolo-idej-zberezheniya-miru-ta-stabilnosti-u-vsomu-sviti/>
6. Мітряєва С.І. Європейська безпека і Україна: Навчальний посібник. – Ужгород: «Ліра», 2008. – 222 с. (Серія «Євроінтеграція: український вимір». Вип. 8).

**ПРАВОВІ ЗАСАДИ
ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ТА ЄВРОАТЛАНТИЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ:
ДОСЯГНЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

Матеріали учасників заочної
науково-практичної конференції
31 жовтня 2017 року

Відповідальний за випуск – Ковальчук В.Б., доктор юрид-х наук, завідувач кафедри конституційного та міжнародного права Навчально-наукового інституту права та психології Національного університету «Львівська Політехніка»

Упорядник – Софінська І.Д., канд-т юрид-х наук, доцент кафедри конституційного та міжнародного права Навчально-наукового інституту права та психології Національного університету «Львівська Політехніка»

Ум.друк.арк. – 7,92

Контактна інформація:

кафедра конституційного та міжнародного права (корпус № XIX, к. 311),

Навчально-науковий Інститут права та психології
Національний університет «Львівська політехніка»,
вул. Князя Романа, 1/3 м. Львів,
контактний тел.: (032) 258-21-16
електронна пошта: kaf_kmp2014@ukr.net